

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915. Andra kammaren. Nr 39.

Onsdagen den 17 mars, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs var för sig och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 63, angående anslag till elektrisk anläggning vid Ultuna, och

nr 64, angående försäljning till staden Åmål av tre kronolägenheter.

§ 2.

Vidare föredrogs herr *Perssons* i Norrköping vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål angående fastställande av maximipris å vissa livsförnödenheter m. m.; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 3.

Efter härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälligt lönetillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar, begärdes ordet av

Om tillfälligt lönetillägg åt viss personal vid statens järnvägar.

Herr *Bärg* i Katrineholm, som yttrade: Herr talman! När denna fråga förelåg vid förra årets sommarriksdag, tillät jag mig uttala en förhoppning om, att ifall riksdagen bifölle det då föreliggande statsutskottsförslaget, järnvägsstyrelsen skulle tillse, att även den stora extra personalens intressen — för vilken personal riksdagen icke bestämmer lönerna — komme att tillgodoses i samma mån som den ordinarie personalens. Jag hade då så mycket större skäl att hysa en sådan förhoppning, som järnvägsstyrelsens chef oförbehållsamt uttalat den åsikten, att ett lönetillägg för den ordinarie personalen var påkallat, och även i fråga om gruppering av innehavarna av de lönegrader, som skulle bliva berättigade till erhållande av detta lönetillägg, hade järnvägssty-

Om tillfälligt
lönetillägg åt
viss personal
vid statens
järnvägar.
(Forts.)

relsens chef icke något att erinra. När det sedermera kom därhän, att järnvägsstyrelsen upptog till prövning frågan om tilldelande av dyrtidstillägg till den extra statsbanepersonalen, synes dock en annan åsikt ha gjort sig gällande. Visserligen har järnvägsstyrelsen vid tillmätandet av detta tillägg till den extra personalen hållit sig till de lönesiffror, som riksdagen beslutat skulle gälla som normerande vid grupperingen i fråga om den ordinarie personalen, men styrelsen har därvid förbisett, att den ordinarie personalen utom de fasta arvodena efter vilka grupperingen skett, har åtskilliga andra löneförmåner, som göra, att den i verkligheten utgående löneförmånen är större, än vad själva arvodesciffran utvisar. När man nu skall anlägga samma mått med avseende å tilldelandet av dyrtidstillägg åt den extra personalen och därvid räknar med *hela* den för dem utgående löneförmånen, betyder detta givetvis, att det blir en nedprutning i skalan, allt efter storleken av de särskilda förmåner utom arvodet, som den ordinarie personalen åtnjuter. När således utskottet även i år förordar ett lönetillägg för den ordinarie personalen i den lägsta lönegraden, d. v. s. den med ett arvode, som icke överstiger 1,140 kronor, så innebär ett bortseende av de särskilda förmåner utom arvodet, som den ordinarie personalen åtnjuter, att motsvarande arvodesbelopp, som ifrågakommer för den extra personalen, endast kommer att uppgå till cirka 800 kronor i stället för till 1,140 kronor för den ordinarie. Härtill kommer, att järnvägsstyrelsen i motsvarande fall kommit att till den extra personalen betala icke 120 kronor, som tillkommer den ordinarie, utan endast 90 kronor, och även i de högre arvodesgrupperna inträder en minskning. Det framgår härav tydligt, att den förmån, som tillförsäkras den extra personalen, är så otillfredsställande, att jag ansett mig böra i detta sammanhang något erinra om det förhållandet. Det vill synas, som om järnvägsstyrelsen icke velat tillgodose de berättigade krav, som från den extra personalens sida göras gällande i detta avseende och vilka äro i överensstämmelse med vad riksdagen ansett böra tillkomma den ordinarie personalen. Man borde härvid tagit hänsyn till de förhållanden, som jag här erinrat om. Jag har så mycket mer anledning att påpeka detta, som järnvägsstyrelsen i detta avseende synes anlagt en helt annan syn på saken, än den riksdagen godkänt, nämligen *behovsprincipen*, vilken ju legat till grund vid bestämmandet av det av riksdagen tilldelade dyrtidstillägget. Man har däri trots sig ha ett skäl att förvänta, att ett så betydligt underskridande av vad riksdagen ansett borde tillkomma den ordinarie personalen icke skulle skett, utan att även den extra personalen skulle kommit i åtnjutande av motsvarande förmåner.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande att göra, än på bifall till utskottets föreliggande förslag, men jag har här velat begagna tillfället att rikta en vördsam vädjan till herr civilministern att hjälpa järnvägsstyrelsen till rätta med dessa saker

och litet närmare se på de av järnvägsstyrelsen beslutade åtgärderna, samt att tillgodose den extra personalen i en mot den ordinarie personalens förmåner någorlunda svarande grad.

*Om tillfälligt
lönetillägg åt
viss personal
vid statens
järnvägar.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Widlund, Gylfe, O. Nilsson* i Örebro och *Winberg*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Statsutskottets nu föredragna utlåtande, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1916, godkändes

§ 5.

Herr statsrådet *von Sydow* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 65, angående fortsatt anvisande av medel till understöd för byggandet av en flytdocka i Göteborg.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 6.

Till avgörande förelåg härpå andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ordnande och framtida förvaring av kommunala arkivalier.

*Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.*

I en inom andra kammaren väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 155, hade herrar *Molin* i Dombäcksmark och *Öberg* föreslagit, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning om de åtgärder, som borde vidtagas i syfte att ålägga kommunala myndigheter, styrelser och nämnder (inklusive väghållningsdistrikt) att ordna och för framtiden förvara sina arkivalier, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föränledas.

Utskottet hemställde, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning angående utfärdande av sådana bestämmelser, att kommunala arkivalier bleve på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föränledas.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Nilsson i Linnås, som yttrade: Herr talman! Då den fråga, som här föreligger till avgörande, mycket intimt berör

Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.

(Forts.)

landsorten och särskilt de mindre kommunerna, kan jag icke underlåta att yttra några ord, innan kammaren nu går att fatta beslut i frågan.

I motiveringen till den motion, som ligger till grund för utskottets utlåtande, talas endast om kommunala handlingar och handlingar som röra väghållningsdistrikt. Motionärerna säga om dessa: »Handlingarna i fråga äro av intresse för samtid och eftervärld och det vore ansvarslöst att ej taga sig an desamma.» Vidare säga motionärerna: »Det torde få antagas, att flertalet av landets städer, samhällen, kommuner och väghållningsdistrikt av egen drift sett till, att de hava sina böcker och handlingar i ordnat skick och i gott förvar, men lika visst torde få antagas att det på åtskilliga ställen är si och så med den saken», och längre fram uttala de, »att ett sådant förhållande på sina håll måste leda till vanvård eller förintelse av ett för nutida och framtida forskning betydelsefullt dokument». Det är hela motiveringen till motionen. Motionärerna anse, att i stort sett förvaras de handlingar varom här är fråga, väl, men att det kan dock inträffa, att ett och annat dokument blir förstört, och på den grund komma motionärerna till den slutsatsen, att varje kommunal myndighet och styrelse borde bliva förpliktigad antingen var för sig eller gemensamt att på lämpligt sätt låta ordna, registrera och förvara alla sina böcker och handlingar i elffasta och fuktfria arkiv.

Detta är vad motionen avser. Den går ut från den tanken, att enbart den möjligheten, att ett eller annat dokument eller handling kan bliva förstört, måste verka därhän, att man skall ålägga alla Sveriges kommuner att ha brandfria arkivalier, och att alltså där sådana icke finnas, kommunerna skola bygga sådana.

Det kan här vara av intresse att se, till vilket resultat utskottet kommit, när det gått till behandlingen av denna fråga. Beträffande städerna säger utskottet: »Dock torde väl i allmänhet de kommunala handlingarna i städerna förvaras på tillfredsställande sätt», och med dessa ord avfärdas städerna helt och hållet. Det är sedan endast landsbygden, som återstår, och det skulle alltså vara där, som man missvårdar sina handlingar. Utskottet anför i sin motivering en hel del förordningar m. m., vilka man dock skulle kunna hade bort leda till, att utskottet avstyrkt motionen. Utskottet uttalar i motiveringen: »I kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet heter det i § 25. att protokollen med tillhörande handlingar och bilagor skola av ordföranden förvaras på sätt och ställe, som kommunalstämman bestämmer. Vidare stadgas i samma förordning § 51, att, vad kommunalnämnden beträffar, ordföranden skall ombesörja dess skriftväxling, emottaga alla till nämnden ställda skrivelser och framställningar, ansvara för räkenskapernas ordentliga förande, vårda nämndens handlingar och hålla över dem register. Motsvarande bestämmelser gälla även för fattigvårdsstyrelse och vissa andra kommunala myndigheter.» Sedan säger utskottet längre fram i motiveringen: »Icke så litet skulle därför vara vunnet, om revi-

sorerna finge sig ålagt att tillse denna sak och i varje revisionsberättelse för stämman anmäla, huru därmed förhåller sig.»

*Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.*

(Forts.)

Jag vill nu endast erinra om, att det ju ingår i ifrågavarande revisorers uppdrag att tillse att handlingar och dylikt förvaras på ett omsorgsfullt sätt. Att så verkligen är förhållandet torde icke kunna bestridas, men så har man icke ansett inom utskottet. De kommunala revisorerna säga ju i allmänhet i sina revisionsberättelser, att räkenskaperna äro förda med reda och ordning och att handlingar och dylikt äro väl förvarade. Sedan omnämner utskottet, huru det enligt utskottets mening förhåller sig i detta avseende, och därvid yttrar utskottet: »I många fall torde de kommunala handlingarna kunna förvaras i kyrkoarkiven. För övrigt kan en del sådana arkivalier överlämnas till landsarkiven enligt förordningen av den 14 november 1902, ehuru ju landsarkiven icke i första hand äro avsedda för kommunala arkivalier. — Alla sådana handlingar som angå väghållningen böra givetvis också förvaras exempelvis i häradsrätternas arkiv eller på annat fullt tillfredsställande sätt. — Skolornas handlingar torde i regel överlämnas till kyrkoarkiven.» Och så säger utskottet slutligen: »I allmänhet torde — — — kyrkoarkivalierna vårdas på ett omsorgsfullt sätt. I Göteborgs stift t. ex. är varje kyrkoarkiv inrymt i brandfritt arkivvalv.» Utskottet uttalar sig alltså på detta sätt om, huru väl handlingarna förvaras i dessa kyrkoarkiv, och när vi veta, att de kommunala revisorerna, pastorsämbetet och kyrkvårdarna m. fl., ha i uppdrag att ansvara för dessa handlingars vårdande, får man väl ändå tro, att det icke skall behövas någon sådan föreskrift som den nu ifrågasatta. Men utskottet säger likväl: »Det bästa skulle säkerligen vara, om varje kommun eller ett par eller flera tillsammans kunde åläggas att skaffa sig ett brand- och fuktfritt arkivvalv.» Detta är kontentan av utskottets hemställan.

Man kan då verkligen undra, om det finnes skäl för detta förslag och om man verkligen kan tänka sig, att de kommunala och kyrkliga handlingarna skulle förvaras bättre i dessa brandfria kassaarkiv, än där de nu förvaras. Dessa handlingar förvaras väl nu i allmänhet i kyrkorna; (jag tar då för givet, att så är vanligt på andra håll på landsbygden, åtminstone är det så i vår trakt). Om man nu i stället skulle bygga arkiv av sten, är det ju ingen anledning att antaga annat, än att det i dessa arkiv mången gång kan komma att fukta ofantligt mycket mera än i de nu använda förvaringsrummen i kyrkorna eller i de skåp, där dessa arkivalier på sina håll förvaras, och man har således ingen garanti för, att, för den händelse dessa särskilda arkiv skulle byggas, icke dessa handlingar skola förstöras av fukt, i större utsträckning än vad som nu är fallet. Låt vara, att de nu äro utsatta för eldsolyckor på ett eller annat ställe, så inträffar detta endast i ett försvinnande fåtal fall, och kan icke gärna vara avgörande vid denna frågas bedömande.

Om vi här betänka, att det här i Sverige finnes ett stort

Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.
(Forts.)

antal mycket små kommuner, som ha dryga kommunalskatter och stora utgifter för alla möjliga ändamål, vilket allt kommunen skall betala, så innebär detta förslag en påлага så orimlig, att jag för min del anser, att riksdagen icke bör fatta ett beslut, som innebär ett bifall därtill. Detta vad arkivalierna beträffar.

Men vidare sätter utskottet i fråga att kommunerna skulle inköpa kassaskåp för förvaring av handlingar, som användas i dagligt bruk. Det talas där i första hand om kommunalnämndens och kommunalstämans handlingar samt prästerskapets räkenskaper. I utskottets motivering säges det härom: »Vad särskilt beträffar värden av kommunala värdehandlingar ävensom böcker och handlingar, som behövas för dagligt bruk, kan utskottet i detta sammanhang icke underlåta att framhålla, att vederbörande borde åläggas att sörja för, att sådana handlingar förvarades i brandfritt kassaskåp eller på annat fullt betryggande sätt.» Nu skulle man ju icke undra så mycket, ifall utskottet här endast tänkt på de kommunala myndigheterna och prästerskapet, men jag kan icke läsa utskottets utlåtande på annat sätt, än att utskottet där ifrågasätter, att till och med skollärarna skulle ha kassaskåp för att förvara de handlingar, som de använda i dagligt bruk. Utskottet säger härom på sid. 3: »Skolornas handlingar torde i regel överlämnas till kyrkoarkiven, men även bland dessa finnas sådana — t. ex. matriklar och skolnämndernas skrivelser — om vilkas vårdande erforderliga föreskrifter saknas.» Detta refererar naturligtvis till den passus i motiveringen, som talar om handlingar för dagligt bruk. Nu vill jag icke påstå, att utskottet har den meningen, att man skulle inköpa kassaskåp även för skollärarnas räkning, men av motiveringens avfattning framgår likväl, att så skulle vara utskottets mening, och därest kammaren fattar beslut i enlighet med utskottets förslag, gör kammaren faktiskt ett uttalande i den riktningen. Vi kunna då tänka oss, hur det skulle bli i landskommunerna, och jag vill nu här närmast tänka på den kommun, där jag är hemma. Vi ha där inom kommunen 18 lärarekrafter. Jag vill nu icke säga, att enligt utskottets förslag alla dessa lärare skulle ha var sitt kassaskåp, men vi ha 12 skolhus, och om man här utgår från utskottets motivering, är det givet, att det åtminstone i varje skolhus måste finnas ett kassaskåp.

Utskottets utlåtande är så lättvindigt avfattat, och vad som där föreslås innebär så mycket, att jag för min del anser, att man icke utan vidare bör bifalla den hemställan, utskottet här gjort, och därför ber jag, herr talman, att få yrka avslag å densamma.

Härtui instämde herr *Jonsson* i Hökhult.

Vidare anförde:

Herr *Welin*: Det är väl alldeles omöjligt att förneka, att det råder ganska svåra missförhållanden ute i bygderna med hänsyn till

förvarandet av de handlingar, som det är nödvändigt att bevara för framtiden. Det står på många ställen mycket bedrövligt till i detta avseende, och detta inte blott i fråga om de arkivalier, som motionärerna närmast tänkt på, d. v. s. de kommunala, utan även med hänsyn till de kyrkliga. Vi känna nog till litet var, hur vid snart sagt varje eldsvåda ute på landet, som berör en prästgård, en kyrka eller dylikt, det är vanligt att äldre handlingar förkomma, och det har försvunnit sådana oerhörda massor av sådana, ofta mycket värdefulla saker, att vi måste i högsta grad beklaga, att inte våra förfäder ha vidtagit kraftigare åtgärder för att skydda handlingar, som kunde ha varit synnerligen belysande i historiskt och kulturhistoriskt avseende, med hänsyn till arvsförhållanden och släktförhållanden och mycket annat i den vägen.

*Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.
(Forts.)*

Även med den allra bästa vilja i världen står det emellertid icke till att få dessa handlingar väl förvarade, om det icke finns några lagbestämmelser, som normera vad som skall åtgöras. Nu har utskottet pekat på, att det är särskilt illa ställt på landsbygden. Det föreskrives visserligen i förordningen om kommunalstyrelse på landet, att handlingarna skola förvaras av ordföranden på sätt och ställe, som kommunalstämman beslutar, men det torde vara så, att i de allra flesta fall kommunalstämman icke beslutat något om, hur handlingarna skola förvaras, och även om det blev bestämt, när kommunallagarna första gången tillämpades, d. v. s. 1862, är det sannolikt, att de beslut, som fattades på stämman, ha hunnit bli glömda. Åtminstone har jag aldrig hört talas om, att någon kommunalstämma fattat beslut i den vägen och söjt för, hur dess handlingar skola förvaras. Detsamma gäller om kommunalnämndens handlingar. Det finns bestämmelser om, att de skola registreras, men var och hur de skola förvaras, är icke föreskrivet.

Nu sade visserligen den siste ärade talaren, att revisorerna skola ha skyldighet att se till, inte blott att räkenskaperna äro ordentligt förda utan även att handlingarna äro bevarade. Jag förmodar, att den ärade talaren då syftade på värdehandlingar, såsom reverser och liknande handlingar. Men inte pläga revisorerna på något ställe i Sveriges rike inventera de äldre handlingar, som finnas i kommunalordförandens vård. Därför är det inte för mycket, om utskottet framkastat en sådan tanke som den, att revisorerna skola ha skyldighet att se till, att alla handlingar och icke blott värdehandlingar för året, finnas förvarade och äro i tillbörligt skick. En åtgärd för att trygga bevarandet av de handlingar, som användas för dagligt bruk, föreslås i betänkandet, nämligen att de, som ha sådana handlingar om hand, skulle förvara dem i brandfritt kassaskåp. Nu är det väl ofta så, att den, som fått förtroendet att vara ordförande i kommunalstämma eller nämnd, framförallt gäller det nämndens ordförande, har eget kassaskåp att förvara handlingarna i. Men det borde väl icke vara så farligt, om man skulle bestämma, att kommunen tillhandahålle ordföranden kassaskåp. Det vore endast en engångsutgift och i alla händelser ingen ruinerande sådan. Som det nu är ställt, kunna verkligen handlingar rörande löpande ärenden, t. ex. röstlängder, för-

Aug. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.
(Forts.)

svinna. Jag vill bara erinra om ett fall förra året nere från Södermanland, då röstlängden till riksdagsmannavalet genom våld kom bort, så att en hel socken blev berövad sin rösträtt bara därför, att handlingarna förvarades på sådant sätt, att de utsattes för eldfara. Detta rörande handlingar, som användas i dagligt bruk.

Beträffande sådana handlingar, som redan äro förbrukade, eller med andra ord sådana, som höra till arkivalier i vanlig mening, har utskottet haft åtskilliga förslag att komma med. Den avdelning av betänkandet, som rör dessa äldre handlingar, börjar nere på sidan 2. Stycket: »Vad särskilt beträffar» o. s. v. rör handlingar för dagligt bruk. Men nästa stycke: »Vad värden» etc. och följande stycke handla om äldre arkivalier. Nu är frågan, huru dessa äldre arkivalier bäst skola förvaras. Då säger utskottet: »Det bästa skulle säkerligen vara, om varje kommun eller ett par eller flera tillsammans kunde åläggas att skaffa sig ett brand- och fuktfritt arkivvalv.» Det är sålunda en mycket modest önskan, som utskottet hyser, då det säger »att det bästa skulle säkerligen vara, om det kunde åläggas» etc., alltså intet förslag om, att det skall åläggas kommunerna att ha sådana arkivvalv. Det är endast ett önskemål, som möjligen kunde vara värt att övervägas av dem, som kunde komma att lagstifta i frågan. Ett par andra utvägar, som utskottet pekar på, kunna alltid tillgripas. Det ena är, att de kommunala arkivalierna förvaras i kyrkoarkiven, som i de allra flesta kommuner finnas eller åtminstone borde finnas. Det andra är att överlämna dem till landsarkiven, som, enligt vad jag säkert vet, med tacksamhet skulle taga emot dem för att därmed kunna fullgöra sin uppgift, som just är att skydda äldre handlingar från förintelse.

Längre fram på sidan 3 komma vi till en punkt, som talar om skolornas handlingar. Nu vill jag för den siste ärade talaren påpeka, att den punkten står icke i samband med den punkt på sid. 2, som talar om handlingar till dagligt bruk, utan står i samband med det följande, som talar om äldre arkivalier. Det är sålunda icke fråga om några matriklar, som läraren behöver använda för dagligt bruk och nu plägar ha i sin kateder, utan det är fråga om redan förbrukade handlingar, och dessa kunna många gånger innehålla kulturhistoriska skatter. Det är sålunda alldeles icke tänkt eller i något hänseende pekat åt det hållet, att församlingarna skulle bestå lärarna med kassaskåp. Det är en förvanskning av utskottets motivering. Sammanhanget visar tvärtom alldeles tydligt, att det endast är fråga om äldre handlingar.

Så har utskottet till sist uttalat sig om en sak, som motionärerna icke vidrört, nämligen om kyrkoarkiven. Utskottet har vid behandling av denna fråga funnit, att det icke alltid står väl till med avseende å dessa. Visserligen finnes det, såsom av utskottet påpekats, föreskrifter i arkivstadgan av den 31 december 1900 av innehåll, att underordnad myndighet, d. v. s. i detta fall pastor, skall inför överordnad myndighet, d. v. s. i detta fall domkapitlet, anmäla när arkivalierna behöva omvårdnad eller äro utsatta för att på något sätt förfaras, och då skall domkapitlet vidtaga sådana åtgärder, att dessa

bliva på tillbörligt sätt vårdade och skyddade. Nu är detta efter utskottets mening en alldeles omvänd ordning mot den, som man borde gå. Det är klart, att en underordnad myndighet icke är angelägen att inför en överordnad myndighet peka på vad denna bör göra. I stället borde det vara så, som utskottet föreslår, att domkapitlet ägde att utan påstötning från underordnad myndighet vidtaga åtgärder för att vederbörande kyrkliga arkivalier bliva så vårdade, att de icke bliva utsatta för fara att förstöras.

*Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.
(Forts.)*

Hela denna angelägenhet är icke blott en kommunal fråga, utan det är också en allmän fråga. I den mån det är en allmän fråga, torde den påkalla det allmännas uppmärksamhet. Jag vill till sist säga, att vi stå i ansvar inför våra efterkommande, hur vi i detta fall vårda de handlingar, som kunna hava värde för dessa. Det är en hel del saker och förhållanden, vilkas utredning kan vara beroende av, om vissa äldre handlingar finnas eller icke. Jag har redan berört arvtvister och utredningar av släktförhållanden. En hel del ekonomiska frågor finnas även, vilkas utredning är beroende av, om handlingar, som röra dessa spörsmål, finnas, förutom att en del äldre handlingar kunna lämna värdefulla kulturhistoriska upplysningar m. m. Om vi göra något för att trygga de äldre handlingarnas förvarande, kunna vi få påräkna eftervärldens erkännande. Därför är det önskvärt, att en utredning sker, hur en sådan omvårdnad skall kunna äga rum. Om riksdagen beslutar sig för en skrivelse, får den ju sedermera tillfälle att granska de enskilda detaljerna av ett förslag i angiven riktning, och då är det tids nog att taga avstånd från sådant, som möjligen skulle vara av så ingripande art i kommunernas ekonomiska förhållanden och självbestämmanderätt, att man bör reagera mot det.

Som sagt, sådan ställningen nu är i bygderna, anser jag, att något bör göras, och därför vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Kammaren är benägen att avfärda skrivelser till Kungl. Maj:t om än det ena och än det andra. När det icke är fråga om annat än en skrivelse, tycker man icke, att det är så noga med prövningen av själva huvudfrågan, ty den får man göra sedan, då den utredning, man begärt, framlägges. Jag för min del har alltid utgått från den uppfattningen, att när man avfärdar en skrivelse, skall man tänka på själva huvudfrågan och även över huruvida huvudfrågan är av den beskaffenhet, att man vill vara med om den, då den framlägges. Jag tror därför att hur oskyldig denna fråga än ser ut, kommer den att ha med sig följder, som bliva kännbara och dyrbara för de flesta kommuner. Därför bör man redan vid detta tillfälle se till om man är benägen att vara med om att tillstyrka denna utskottets hemställan, som mynnar ut i en skrivelse. Nu har den förste talaren utrett frågan mycket väl, så jag skall icke uppehålla mig längre vid saken. Om vi endast se på klämman här, är den väl oskyldig i sitt slag kanhända, men när skrivelsen avfärdas är det naturligt, att

Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.

(Forts.)

utskottets hela motivering följer med. Då har man rätt att se till vad den innehåller och då tror jag, att när man tänker på detta bör man vara försiktig med att lämna bifall till denna hemställan.

Vad är det som motionären och utskottet begära? Jo, framställningen mynnar ut i att det måste finnas ett fuktfritt kassavalv inom varje kommun för att förvara kommunala, kyrkliga och skolarkivalier, som det heter. Det är gott och väl, att man tvingas att anskaffa brandfria kassavalv, men jag tror, att det kan bli dyrt för våra små kommuner. Och jag tar också i betänkande, hur många platser i vårt land finnas, där det är behövt på grund av att åtgärder redan vidtagits, så att dessa av motionären och utskottet omtalade papper kunna sägas vara väl skyddade. Jag för min del kan icke finna, att det saknas bestämmelser i kommunallagarna om förvaring av handlingar. Det har upplästs vad kommunallagarna i det avseendet innehålla, och när de innehålla, att ordföranden i kommunalnämnd och -stämma har till åliggande att förvara och vårda handlingarna, bör det vara klart som dagen, att vården innebär, att handlingarna skola vårdas på sådant sätt, som motionären och utskottet säga.

Som vi veta består kommunalnämnden, som har den ekonomiska förvaltningen om hand. av flera personer. Samtliga ha ansvaret lika väl som den, som de välja till ordförande eller kassaförvaltare. Dessa se väl då till att de välja till vårdare eller kassaförvaltare den, som har de bästa resurserna att förvara papperen. Såvitt jag känner, går det också till så, och jag tror icke, att det finnes många kommunalordförande, som icke ha ett brandfritt kassaskåp inom sin bostad för att förvara de värdefulla handlingarna i.

Nu talas det så mycket om arkivalier, men jag vet icke, att det finnes andra arkivalier hos stämmor och nämnder än deras protokoll och möjligen åtkomsthandlingar för kommunens egendom, och dessa lära ordförandena väl förvara, efter vad jag har mig bekant. Skall man verkligen bygga brandfria kassavalv i varje kommun för att där förvara svensk författningssamling och länskungörelselerna? Jag kan icke se, att det är nödvändigt. Det finnes hundratals sådana handlingar på andra platser. Om de gå förlorade på den ena platsen, kunna de med lätthet erhållas på en annan plats. Då kan jag icke inse, att det är rätt att ålägga kommunerna kostnader för att bygga valv för att förvara sådana handlingar.

Vad beträffar för övrigt utskottets tal om — i tanke att minska kostnaderna — att åtskilliga kommuner skulle kunna slå sig tillsammans för att få ett brandfritt kassavalv, vill jag säga, att det är ju en bra utväg, som sålunda är anvisad, men jag för min del hyser den uppfattningen, att vi knappast böra skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning i detta fall, då jag tager för givet, att Kungl. Maj:t i så fall, om vi skulle anhålla om en utredning av detta, svarar, att ett sådant sammanförande i detta avseende av två kommuner, redan är i lagen omnämnt, så att det anser Kungl. Maj:t sig icke behöva sätta i gång någon utredning om. då den icke kan lämna något annat resultat. Herrarna torde väl minnas, att vi

1910 här antogo en ecklesiastik boställsordning, och i en av dess paragrafer föreskrives, att om man bygger eller restaurerar boställen för kyrkoherde, så har församlingen skyldighet att där låta inreda brandfritt kassavalv. Ja, denna förordning går så långt, att den till och med ålägger församlingen denna skyldighet att inrätta brandfritt kassavalv, när man bygger eller reparerar boställe för komminister, som under pastors ansvar har skyldighet att föra kyrkoböcker, utfärda lysningar etc. Sålunda framgår, att varje församling enligt denna förordning redan blivit ålagd att på ett eller två ställen bygga dylika kassavalv, och då lär väl icke kunna påstås, att beträffande kyrkoarkivalierna och skolans handlingar åtminstone saknas sådana bestämmelser, som utskottet så gärna vill få till stånd för att kunna ålägga församlingarna skyldigheter även i avseende å dessa handlingars förvar. Sådana bestämmelser ha vi sålunda redan. Är det då skäl i att ytterligare skriva till Kungl. Maj:t angående någonting, som vi redan ha beslutat om, och som Kungl. Maj:t har sanktionerat? Jag skulle kunna framdraga ganska många fall för att belysa denna sak, och jag anser icke, att frågan borde göras till föremål för en förnyad utredning, då saken är väl ordnad, som den är.

Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.
(Forts.)

Jag hemställer sålunda till kammaren, att den måtte vara försiktig i detta fall och icke här skriva till Kungl. Maj:t och begära den utredning, som utskottet har föreslagit. Och genom att avslå denna hemställan, befriar man också mången kommun från den ekonomiska tungan att behöva bygga dyrbara valv.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag såväl å motionärernas som å utskottets hemställan.

Herrar *Zelahn* och *Magnusson* i Tumhult instände häruti.

Herr *Rydholm*: De talare, som hittills avstyrkt utskottets förslag, tyckas leva i den föreställningen, att i denna fråga är allting väl beställt som det är. Här talas om, att det finns föreskrifter i lagen om att kommunala arkivalier skola förvaras, och det talas också om, att det sker på ett alldeles förträffligt sätt. Nu är det emellertid så, som utskottet påpekar, att det icke är nog med, att det finns sådana där allmänna föreskrifter i lagen. Vi ha en arkivstadga — det har påpekats — i vilken alldeles särskilt står föreskrivet, hur kyrkoarkivalierna skola behandlas. Men det är ingen hemlighet, att denna lag endast står på papperet och att dess bestämmelser icke alls iakttagas på ofantligt många ställen. Dessa ytterst dyrbara kyrkoarkivalier förvaras ofta i ett träskåp uppe på en vind t. ex. eller i en förstuga eller någonstans var som helst i en prästgård av trä, och detta därför att det icke är någon, som har till uppgift att *övervaka*, att lagens bestämmelser verkligen följas, ty det heter i arkivstadgan, att domkapitlen skola göra det, om det *anmäles* för dem, men anmäler icke kyrkohorden eller komministern saken för domkapitlet, har domkapitlet ingen skyldighet

Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.

(Forts.)

gripa in. Nu finnes visserligen även i kommunallagarna, som här är påpekade, en föreskrift för nämndernas ordförande om förvaring av handlingar. Men det finnes ingen, som har någon skyldighet övervaka, att det sker, och att det sker på ett ytterst bedröfligt sätt, är verkligen ingen hemlighet. Jag har från många kommuner fått uppgift om, hur deras papper förvaras, och det är helt enkelt så, att de förvaras icke. Och förvaras de på något sätt, så är det så, att de helt enkelt ligga i en dråse på golvet i ett hörn eller i en korg.

Nu har det sagts, att utskottets förslag skulle komma att medföra mycket stora kostnader för kommunerna. Men det är verkligen icke utskottets mening, att det skulle behöva bli några större kostnader för kommunerna. Utskottet påpekar vissa åtgärder, som skulle kunna vara lämpliga, den ena lämplig på ett ställe naturligtvis och den andra på ett annat. Det är alldeles uppenbart, att om de gamla arkivalierna skola kunna förvaras, måste de finnas, och om icke de nya arkivalierna skyddas och förvaras, bli de icke gamla, och följaktligen måste värden omfattas det, som för närvarande finnes, och det, som blivit gammalt.

Nu sade den föregående talaren, att det är så föreskrivet i ecklesiastik boställsordning, att församlingarna skola ovillkorligen inrätta kyrkoarkiv. Ja, det står, att när församlingen bygger *ny* prästgård, skall man bygga arkiv, om det behövs. Men det är väl så, att de flesta prästgårdar icke byggas om på en hundra år, och i sådana fall kan församlingen icke åläggas att bygga kyrkoarkiv. Men om församlingen ålägges detta, vore det väl en ganska stor fördel, att det funnes en bestämmelse om, att man bör göra detta arkiv tillräckligt rymligt, så att det kan mottaga även de kommunala handlingarna. Något sådant har utskottet tänkt sig, då det talar om kyrkoarkiven här i detta sammanhang. Att sedan driva saken in absurdum, som den förste talaren gjorde, och säga, att vi skulle vilja ålägga hans församling att sätta upp brandfria kassavalv i vardera av de tolv skolhusen där, är ett sätt att framställa saken, som jag icke anser mig behöva bemöta. Är det så, att de kommunala handlingarna anses ha något värde — och det ha de, och de få med tiden ett ofantligt värde för forskningen — och är det så, att de förvaras för dåligt på de allra flesta ställen eller låt mig nöja mig med att säga på många ställen, tror jag, att det föreligger tillräckligt talande skäl för riksdagen att gå in till Kungl. Maj:t och begära nya mera skärpta föreskrifter om både att de kommunala arkivalierna skola förvaras, och hur de skola förvaras, naturligtvis på olika sätt på olika håll; det är icke vår mening att ålägga varenda liten kommun på ett hundratal innevånare att bygga brandfria kassavalv. Det ha vi aldrig sagt. Det finns många andra sätt för kommunerna att tillfredsställande kunna förvara sina handlingar. Men på sätt som nu sker får det icke fortgå. De kommunala handlingarna börja nu bli ett femtiotal år gamla, och man börjar märka, att det är värdefulla saker, som stå på spel.

Jag tror icke, att vi behöva vara betänksamma i saken: några stora kostnader behöva ej nedläggas, och det är stora värden som det gäller.

Ang. ordnande
och förvaring
av kommunala
arkivalier.

(Forts.)

Med herr Rydholm förenade sig herrar *Sandler, Andersson i Milsmaden, Öberg, Wikström, Molin* i Dombäcksmark och *Sundström*.

Herr Nilsson i Linnås: Herr talman! Jag skall endast be att få göra en replik till herr Rydholm. Han sade, att ingen har att övervaka kyrkoarkivalierna, och skall domkapitlet göra någonting i detta avseende, så skall det vara efter framställning från prästerskapet inom vederbörande församling. Jag vill då säga, att min erfarenhet från Växjö stift i detta avseende är den, att vid varje biskopsvisitation lämnas grundliga föreskrifter om hur arkivalierna skola förvaras inom vederbörande kommun. Och det är mycket stränga bestämmelser om detta i Växjö stift i allmänhet, såvitt jag vet, och jag känner också till vilka bestämmelser, som gälla beträffande min hemkommun, vilka biskopen själv lämnat.

Vad kassaskåpen i de tolv skolhusen angår, yttrade jag ingalunda, att utskottet *menat*, att man skulle köpa kassaskåp för skolorna att förvara skolhandlingarna i. Men läser man utskottsbetänkandet efter dess ordalydelse, kan man få den uppfattningen, att utskottet verkligen *menat* något sådant. Och under sådana förhållanden kan man väl ändå säga, att det vore för mycket begärt.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Nilsson i Linnås, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 146 ja mot 54 nej, vad en kammaren bifallit utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivast första kammaren.

§ 7.

Vid föredragning häröfter av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående omorganisation av hushållningssällskapen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 8.

Ang. rätt för riksdagsmän till fribiljetter å statens järnvägar för vissa resor.

Härpå föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av herr Bäckströms m. fl. motion, nr 160, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för riksdagens ledamöter till fribiljetter å statens järnvägar för resor i studiesyfte. Därvid yttrade:

Herr Branting: Herr talman! Då motionären icke är närvarande, skall jag be att få säga ett par ord rörande denna motion.

Den fråga, som nu genom densamma bragts på tal, har intresserat mig under hela min riksdagstid; och redan 1901, då den var före, tillät jag mig att framhålla, att detta verkligen var en behjärtansvärd sak, som man måste försöka att göra någonting åt och få lagd på ett förståndigt sätt, till gagn för hela samhället.

Det var detta år konstitutionsutskottet, som fick frågan under behandling och då egentligen såg den ur konstitutionell synpunkt, det vill säga ur den synpunkten huruvida det tarvades en grundlagsändring eller icke, för att en sådan bestämmelse skulle kunna komma till stånd.

Emellertid tillät sig utskottet då att även något ingå på frågans realitet och yttrade därvid några ord, som det kan vara skäl i att nu så här långt efteråt upprepa, nämligen följande:

»Men utskottet har icke velat underlåta att påpeka, hurusom införandet av fria resor för folkrepresentationens medlemmar utan tvivel skulle lända riksdagsarbetet och såmedelst det allmänna till avsevärt gagn. De skulle nämligen enligt utskottets åsikt ej oväsentligt bidra till att hos riksdagsmännen öka kännedomen om fäderneslandets olika delar samt skärpa deras intresse för skilda landsändars behov och utvecklingsmöjligheter, något som i synnerhet i ett land som vårt med dess betydande utsträckning och därmed förenade skiljaktigheter i natur- och kulturförhållanden måste anses vara av stor betydelse. Även skulle sådana resor kunna, liksom förhållandet ej sällan varit med statsrevisorernas resor, giva uppslag till nyttiga reformer i ett eller annat mera speciellt avseende. Utskottets uppfattning om de ifrågasatta fria resornas betydelse för vårt land jävas icke av den erfarenhet, som vunnits i avseende å de resor, vilka, på sätt båda motionärerna erinrat, vid åtskilliga tillfällen under de senare åren blivit genom Kungl. Maj:ts försorg anordnade för riksdagens ledamöter. Utan att närmare ingå på frågan, på vilket sätt och i vilken omfattning samt med vilka eventu-

ella kontrollbestämmelser rätten till fria resor för riksdagens ledamöter lämpligen borde anordnas, vill utskottet i detta hänseende slutligen blott erinra därom, att stadganden om en dylik rätt för nationalrepresentationens medlemmar redan länge förekommit i vissa utländska stater, såsom Tyskland och Italien.»

Ja, jag tror, att den allmänna ståndpunkt, som utvecklades av 1901 års konstitutionsutskott beträffande själva saken, verkligen förtjänar beaktande och verkligen är en hållbar ståndpunkt. Det kan icke bestridas, att det skulle vara till synnerligen stor fördel, om vår svenska folkrepresentations medlemmar något mera än vad i många fall har inträffat kunde se sig om i vårt vidsträckta land och taga kännedom om de olika landsdelarnas särskilda förhållanden på ett sätt, som nu endast ett fåtal av dem har tillfälle till. Erfarenheten från andra länder pekar också alldeles uppenbart i samma riktning.

Nu har ju utskottet icke, när frågan denna gång kommit igen, ställt sig fullständigt avvisande mot själva tanken. Men utskottet har gjort en del uttalanden, vilka synas mig icke böra alldeles oemotagda få passera.

För det första har utskottet uttalat sig mot tanken att det skulle ställas fribiljetter till enskilda riksdagsmäns förfogande i och för studier, som de under en viss tid ville bedriva, och i stället förordat systemet med sällskapsresor. Jag må bekänna, att jag fortfarande står på samma ståndpunkt som då frågan förut här var före, nämligen att jag har mina stora tvivelsmål beträffande de där sällskapsresornas synnerliga gagn för det studieändamål, för vars skull de uppgivas vara till. Ett och annat av intresse kommer utan tvivel att visas, och den sakkunniga ledning, som vid dessa tillfällen är anordnad, är ju alltid bra att få; men det kan icke hjälpas, att det på samma gång blir något av uppvisning av alla ljusa sidor utan tillfälle för de resande att tränga in bakom kulisserna. Dessutom ligger, med det svenska lynnet och den svenska gästfriheten, den frestelsen bra nära, att sällskapsresorna i hög grad urarta till festresor i stället för vad de borde vara, nämligen studieresor. Jag tror alltså, att utskottet icke har så obetingat rätt, då utskottet anslutit sig enbart till det systemet och uteslutande och med undanskjutande av varje annan möjlighet förordar sällskapsresor.

Vidare har utskottet sedermera gått in på den linjen att detta egentligen skulle vara ett slags arvodesfråga, åtminstone i den meningen att det gällde att skapa ett nytt företräde för riksdagsmännen, ett privilegium, något som man ju alltid måste anse vara grannliga; dessutom stode ju frågan om själva riksdagsarvodets belopp på dagordningen, och borde äga företrädesrätt att först komma under statsmakternas prövning. För min del kan jag icke se saken på det sättet. Jag kan icke betrakta dessa fria resor som någon verklig börda för det allmänna, på samma sätt som varje annan ökad utgift skulle vara; och därför tror jag att det är ett falskt befraktelsesätt, som utskottet här kommit in på, då det med hänsyn till den i och för sig ytterst önskvärda höjningen av riksdagsarvodet velat ha

Ang. rätt för riksdagsmän till fribiljetter å statens järnvägar för vissa resor.

(Forts.)

Ang. rätt för
riksdagsmän
till fribiljetter
å statens järn-
vägar för vissa
resor.

(Forts.)

hela denna fråga tills vidare undanskjuten. Dessa båda frågor hade icke bort sammankopplas med varandra, så som nu skett, utan att de på minsta sätt stå i vägen för varandra.

Slutligen säger utskottet, att själva tidsförhållandena äro av den art, att man icke skall upptaga sådana frågor till behandling. Ja, ifall det varit fråga om ett omedelbart beslut, kunde man ju möjligen förstå, att ett sådant betraktelsesätt gjorde sig gällande, ehuru väl jag även då finner det rätt konstlat. Men nu är det ju icke alls så; utan denna sak ligger onekligen på det sättet, att det verkligen behöves att få en ordentlig utredning. En sådan utredning har utskottet icke presterat, icke ens, med sin ståndpunkt, försökt att prestera, utan har skjutit undan frågan på diverse tämligen svaga skäl.

Jag kan alltså icke finna, att utskottet tagit denna sak på ett riktigt tillfredsställande sätt. Under sådana förhållanden skulle det kanske varit det riktigaste att nu yrka återremiss till utskottet. Men då man knappast kan vänta, att utskottet, efter att hava blött och stött denna fråga, skulle komma till en nämnvärt annan ståndpunkt, så vinner man kanske icke mycket med en sådan återremiss.

Så mycket mera kan det ju också vara skäl att vara något tveksam, om man precis bör driva denna motion vid detta tillfälle, som motionen, visserligen i bästa välmening, av motionären försetts med ett tillägg, som helt säkert varit avsett att betrygga dess framgång på några håll, men som jag för min del icke kan finna särskilt lyckligt, nämligen då i motionens sista stycke insatts:

»Tillika torde för att förebygga utnyttjandet av ifrågakvarande förmån i partipolitiskt syfte böra bestämmas, att riksdagsman under den tid han befinner sig på sådan studieresa icke får hålla politiska föredrag.»

Jag tror, att en studieresa mycket väl bör kunna hållas som en studieresa, utan att man på detta sätt försöker att inskränka på den möjlighet som kan finnas för en riksdagsman att under en längre studieresa få tala med sina politiska meningsfränder eller allmänheten på någon punkt i landet, dit han för övrigt sällan har tillfälle att komma. Det är en sorts begränsning, som förefaller mig orimlig. Om man förr i världen kunde anse, att därest en sådan bestämmelse icke funnes, denna förmån skulle komma blott ett parti till godo och utnyttjas i särskilt partisyfte, så hava vi väl nu kommit så långt, att alla partier äro vanda att hava sina män ute på resa landet runt, vadan det icke skulle träffa något särskilt parti, om en sådan bestämmelse borttoges och det hela överlämnades åt den naturliga kontroll, som nog icke heller skulle utebliva från motpartens sida, om en studieresa mot förmodan skulle övergå till att vara en maskering för en partipolitisk resa.

Av dessa skäl, och så som hela ärendet nu ligger, skall jag, som sagt, icke tillåta mig göra något yrkande beträffande motionen. Jag beklagar, att den uppfattas av utskottet på sätt som skett och att utskottet icke velat göra mera av den sunda grundtanken i motionen; och jag vill hoppas, att motionen måtte komma tillbaka till

en följande riksdag och att denna fråga då verkligen måtte komma att få en tillfredsställande lösning.

På samma gång vill jag ej underlåta att tillägga, att bakom den förhoppning, som jag har om att dessa studieresor för riksdagsmän skola kunna bli möjliggjorda i större utsträckning genom ett tillmötesgående beträffande resor i Sverige — vilket ju är det allra viktigaste och det närmaste — ligger en förhoppning om att i sinom tid förhållandena skola kunna utveckla sig så, att dessa studieresor, liksom fallet är inom järnvägskåren, måtte kunna utsträckas även utanför landets gränser. Erfarenheten, i den lilla mån vi redan ha en sådan av en gemensamhetsresa av riksdagsmän för att se på en utställning i ett av våra grannländer, har ju talat för gagnet av en sådan utvidgning av planen för dessa resor. Det vore väl, om man i sinom tid kunde komma fram till att på detta sätt förbindelserna mellan våra grannländer och vårt eget land bleve ökade; och sedan hoppas jag, att tiden må kunna mogna så, att kretsen må kunna utsträckas även till mera avlägsna länder än våra grannländer — allt till vidgande av de vyer, som ligga bakom våra beslut här i kammaren. Jag tror, att det skulle vara gagneligt och till nytta för hela vårt folks utveckling, om riksdagsmännen på detta sätt finge ökat tillfälle att se sig om först och främst inom landet, men i sinom tid även utanför våra gränser.

Jag har endast, herr talman, velat göra dessa erinringar. Men i frågans nuvarande läge skall jag, som sagt, icke tillåta mig att göra något yrkande.

Herr von Sneidern: Herr talman, då herr Branting icke gjort något yrkande, skall jag icke tillåta mig att länge uppehålla kammarens tid utan endast göra några erinringar med anledning av de ord han yttrade.

Han sade, att utskottet skulle intagit en bestämd ståndpunkt till denna fråga i dess detaljer, så till vida att utskottet hade bestämt avisat tanken på enskilda fribiljetter för riksdagsmän. Jag vill då påpeka, att utskottet icke gjort detta, utan det har i en ganska mild form antytt, att utskottet möjligen förutsatte, att sällskapsresor eller gruppresor, d. v. s. resor då ett mindre antal riksdagsmän reste tillsammans, vore att föredraga. Utskottet har sålunda icke intagit en bestämd ståndpunkt till de enskilda riksdagsmännens resor utan endast sagt, att vid det slutliga avgörandet av denna fråga det kan ifrågasättas, huruvida icke en anordning med sällskaps- eller gruppresor kunde vara mera lämplig.

Man får naturligtvis erkänna, att en enskild riksdagsman kan uträtta mycket genom studieresor, men som en regel torde kunna antagas, att om en grupp kommer, den kan göra större anspråk att bli verkligen uppmärksamgjord på vad som förekommer, att få lämpliga ciceroner, varigenom de få större fördel av sin resa.

De stora sällskapsresorna kunna kanske hava sina anmärkningar mot sig, men äro dock av den beskaffenhet, att jag tror, att de i

Ang. rätt för
riksdagsmän
till fribiljetter
å statens järn-
vägar för vissa
resor.

(Forts.)

många fall kunna vara av stor nytta, och resor av det slaget, ha även fått erkännande av herr Branting.

Jag visste ju, att herr Branting var intresserad av denna fråga och att han vid föregående tillfällen uttalat sig i densamma, att han även vid ett tillfälle framdragit som efterföljansvärt exempel hur denna fråga är anordnad i främmande länder. Det var en redogörelse grundad på uppgifter hämtade ur *The Statesmans Yearbook* för 1912. Jag har varit i tillfälle att jämföra dessa uppgifter med dem som förekomma i den senaste upplagan av denna handbok, den för 1914, och funnit att uppgifterna ej i allo överensstämmer med källan. I flera fall finnas nu inskränkningar mot vad i denna redogörelse lämnades och det återstår till sist endast, kan man säga, trenne länder som ha denna absoluta fria reserätt för alla riksdagsmän. Det är Danmark, Rumänien, och jag antager man praktiskt taget kan säga Frankrike. Det står visserligen, att det är en mindre avgift som där betalas, men man kan ju antaga att den icke är så stor. De övriga länderna, hava verkligen inte denna rätt. De ha endast kostnadsersättning för resorna till parlamentet eller i några fall fria resor under sessionerna. Vad Turkiet beträffar, där enligt herr Brantings redogörelse parlamentsledamöterna skulle ha fria resor å statsbanorna finns där ju nu knappast något parlament. Det har icke fungerat på länge. Det finnes ej heller nu någon uppgift i *The Statesmans Yearbook* angående förhållandena därstädes. Vidare kan vad de tre länder beträffar där fria resor verkligen äro medgivna knappast någon jämförelse göras med Danmark och Rumänien, enär de till yttinnehållet äro så små, att resor därstädes icke kunna gå till så mycket för staten.

Vidare kan man säga, att det kanske icke är i alla avseenden som vi böra efterlikna de utländska parlamentariska förebilderna, emedan på sina håll nog oseder där kommit in. Att vi här äro inne på ett sådant område, vill jag ingalunda påstå, men jag tror, att vi ha på känn, att detta är ett område, där vi böra röra oss med en viss varsamhet.

Jag kommer nu till herr Brantings yttrande, att han beklagade, att vi i denna fråga hade gjort en jämförelse med arvodesfrågan, som enligt hans uppfattning icke alls hade med denna fråga att göra, att vi tagit resefrågan som en ekonomisk fråga för statsverket och att vi av denna anledning givit företräde åt den stora arvodesfrågan och för närvarande undanskjutit denna andra fråga. Enligt min uppfattning, ha vi därmed gjort den stora fråga, som ligger många här om hjärtat, en tjänst, därigenom att vi givit den företrädesätt och ansett, att den först bör komma till övervägande inom kammaren. Det kan visserligen vara en synpunkt, att detta icke är någon ekonomisk fråga, att man uteslutande skall se på den, som herr Branting säger, som en slags statsnytta, att det skulle vara en förmån för det allmänna, om dessa fria resor beviljades. I vissa fall tror jag visst man kan säga detta, men jag tror, att det är skäl i att vara mycket varsam, när just detta skälet av statsnytta framkommer. Det är ett skäl, som så ofantligt gärna går våra privata önsk-

ningar till mötes. Det har särskilt från det håll, som ligger herr Branting närmast, framhållits, hurusom med arvodesfrågans nuvarande läge den enskilde riksdagsmannens ekonomi så i hög grad anstränges, att det torde för icke få av kammarens ledamöter vara omöjligt att, även om dessa fria resor beviljades, kunna använda sig av dem. Detta har för oss varit ett starkt skäl att trycka på, att arvodesfrågan först bör komma under övervägande, och även därför ha vi icke kunnat underlåta att till stor del se förslaget som en ekonomisk fråga och anse det vara mest förenligt med lämpligheten under närvarande situation att icke gå till aktion i frågan. Vi hava sagt, att vi icke för alltid avvisa den, vi hava sagt, att den bör komma till övervägande, men vi hava ansett, att det för närvarande är taktfullast av kammaren att icke nu upptaga och skjuta fram sådana ärenden, då vi samtidigt på för många och för oss mycket viktiga håll tillbakavisa anslagskrav.

Under dessa omständigheter har jag, herr talman, intet annat att göra än att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av väckta motioner angående ökade skattelindringar för familjeförsörjare, ändrade bestämmelser för äkta makars taxering samt särskild inkomstskatt för ogifta personer i viss ålder m. fl.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats nedannämnda fyra inom andra kammaren väckta motioner, nämligen:

1) nr 45, av herr *Norman*, som hemställt, att riksdagen behagade besluta sådan ändring i § 19 mom. 2 av förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt den 28 oktober 1910, att momentet erhöles följande lydelse:

Skattskyldig, vilkens taxerade belopp icke överstiger 6,000 kronor, äger vidare erhålla nedsättning i det taxerade beloppet med 200 kronor för varje av honom på grund av försörjningsplikt underhållet barn, vars ålder vid början av det år, taxeringen sker, understiger 15 år. För barn, som självt åtnjuter inkomst, äger dock skattskyldig tillgodonjuta avdrag, allenast såvida och i den mån barnets inkomst understiger 200 kronor;

2) nr 105, av herr *Welin*, som föreslagit att riksdagen ville besluta att i skrivelse ingå till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om en mera effektiv skattelindring för familjeförsörjare än den nu gällande samt för riksdagen framlägga förslag i ärendet;

3) nr 106, av *densamme*, med förslag, att riksdagen ville besluta att i skrivelse ingå till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i förordningen angående bevillning av fast egendom och av

Ang. rätt för riksdagsmän till fribiljetter å statens järnvägar för vissa resor.

(Forts.)

Ang. ökade skattelindringar för familjeförsörjare m. m.

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.

(Forts.)

inkomst samt i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, båda av den 28 oktober 1910, att man och hustru, om båda ägde inkomst eller förmögenhet, skulle beskattas var för sig; samt

4) nr 48, av herr *Johansson* i Brånalt, vilken hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i fråga om särskild inkomstskatt å ogifta män och kvinnor i viss ålder ävensom å barnlösa gifta makar och å makar, som hade endast ett eller två barn att försörja, och därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner:

- 1) II: 45, av herr Norman;
- 2) II: 105, av herr Welin;
- 3) II: 106, av densamme; samt
- 4) II: 48, av herr *Johansson* i Brånalt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid betänkandet var fogad reservation av herrar *K. G. Karlsson*, *Ollas A. Ericsson*, *Eklund*, *Bergström*, *Bäckström* och *von Hofsten*, vilka ansett, att i utskottets motivering till dess avstyrkande av herr *Johanssons* i Brånalt ovanberörda motion bort givas uttryck åt, att vid en allsidig utredning av de beskattningsproblem, som berördes i utskottets betänkande, den huvudtanke, som låge bakom sagda motion och tidigare förslag i enahanda riktning, kunde förtjäna att upptagas till prövning, om också ett eventuellt realiserande av densamma givetvis borde ske efter andra grunder och helt annan måttstock än motionären satt i fråga.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Norman: Herr talman, mina herrar! Bevillningsutskottet har här sammanfört fyra olika motioner, varav den första är väckt av undertecknad och avser ett utökande till det dubbla, d. v. s. från 100 till 200 kronor av det bevillningsfria avdrag familjeförsörjare nu kan göra för varje barn under femton år.

Detta yrkande är ju i och för sig icke synnerligen omfattande, men utskottet har ansett, att det pekar i samma riktning som de övriga här sammanförda motionerna och avser att få en väg till lösning av en synnerligen omfattande och betydelsefull befolkningspolitisk fråga. Det är ju ett erkänt faktum, att nativiteten i vårt land är stadd i sjunkande och i ett så starkt sjunkande, att om det fortgår, som det gjort under de sista decennierna i ytterligare fjorton år, vi stå inför samma födelsetal som det nuvarande dödstalet; om dödstalet icke ytterligare under denna tid kan nedbringas, kommer vår befolkning att sjunka, och då inträder, som en av motionärerna i en annan motion yttrat, det folkliga självmordet. Har man icke den uppfattning i denna fråga som exempelvis den kände lundaprofessorn *Wicksell*, som

anser att vår befolkning är ungefär dubbelt för hög, att den bör avsevärt nedbringas och att födelsetalet bör nedbringas till ungefär en femtedel av det nuvarande — han har uttalat sig så bl. a. i sitt utlåtande i emigrationsutredningens bilaga n:r 18 — så är det klart att det är hög tid att vidtaga åtgärder för att om möjligt hindra en sådan utgång av denna fråga.

*Ang. ökade,
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.*

(Forts.)

Utskottet framhåller nu, att den tankegång, för vilken motionerna var på sitt sätt bära uttryck, som bekant i national-ekonomisk teori och praxis är av gammalt datum, och att problemet med växlande styrka debatterats i vetenskap och lagstiftning såväl hos oss som i andra europeiska länder, germanska och romanska.

Därefter säger utskottet, att här dock ej är tillfälle att gå djupare in på någon undersökning av de olika medel, som tid efter annan funnits lämpliga för ändamålet, och fortsätter: »En väg har varit den nyss antydda, att bereda familjeförsörjare förhållandevis lindrigare skatter till det allmänna än ogifta eller barnlösa.»

Riksdagen beslöt också på sin tid att införa vad som praktiserats nu under en följd av år, nämligen det skattefria avdraget av 100 kronor för varje barn under femton år för familjeförsörjare med mindre än 6,000 kronors årsinkomst. Nu är detta avdrag i och för sig icke så synnerligen högt, och det kan väl sättas starkt ifråga, huruvida icke en utökning av detta belopp kunde vara påkallat, och har jag nu yrkat en fördubbling av detta. Vad ett bifall till detta yrkande skulle medföra i förloerade skatteinkomster för staten anges nu också av utskottet: »Enligt i finansdepartementet inhämtad upplysning uppgick år 1913 beloppet av nuvarande barnavdrag till 73,474,430 kronor, innebärande en skatteförlust av 570,726 kronor.» — Ett bifall till min motion skulle då åstadkomma en ytterligare skatteförlust — om man vill kalla det så — för staten av 570,726 kronor, eller ungefär detta belopp, ty denna siffra är ju för 1913. Jag har också pekat på detta i min motion och framhållit, att vad man har att invända mot förslaget nu är den skatteminskning för staten som uppkommer genom ett bifall till mitt yrkande. Men jag angav också i motionen en väg att lösa denna fråga och påvisade, att ett motsvarande belopp kunde lämpligen uttagas på annat sätt, t. ex. genom lyx- eller nöjesskatt, och jag hade också för avsikt, när jag väckte denna motion, att senare komma med en dylik. Det behövdes dock icke. En annan ledamot av kamraren väckte en sådan motion. Denna har, såsom vi alla veta, avslagits av riksdagen, och då den var före, uttalade man sig ganska optimistiskt rörande våra finansiella förhållanden och framhöll, att en dylik skatt förmodligen icke skulle behövas. Jag skulle dock fråga, huruvida man icke med en dylik skatts införande kunde åstadkomma denna lindring för familjeförsörjare och huruvida det dock icke vore bättre att åstadkomma lindring för familjeförsörjare och införa lyx- och nöjesskatt i stället.

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Nu säger utskottet, att det hyser starka tvivel på möjligheten, att genom föreslagna eller andra reformer i skattelagstiftningen de befolkningspolitiska önskemålen skulle kunna i nämnvärd mån främjas. Frågan har förut varit före och med anledning av i riksdagen väckta motioner ägde en utredning för några år sedan rum, och vid denna yttrade kammarrätten i ett utlåtande av den 25 april 1905 bl. a. följande: »Berörda omständighet synes emellertid böra tillmätas en större och allmänare betydelse, då det dels är uppenbart, att en skattskyldig, som har att underhålla en mer eller mindre talrik familj, icke rättvisligen bör åläggas lika stor skatt som en person med samma inkomst, men som endast har sig själv att försörja, dels ock det icke må förbises, att den skattskyldige, som bildat familj och på grund därav har lätt tillgängliga utmätningsbara tillgångar, icke undgår att verkligen betala sina skatter, under det att skattskyldig i annan ställning ofta kan undandraga sig att erlægga påförd skatt. Uti flera nyare utländska skattelagar har man ock medgivit i lag fastställda, ofta mycket betydliga avdrag för en var av vissa angivna anhöriga, som skattskyldig är pliktig underhålla.» Här har kammarrätten ganska tydligt uttalat sig för dylika skattelindringar. Utskottet säger i sitt utlåtande på sidan 15, att efter vad som framförts i utskottet har utvecklingen hos oss på förevarande område av skattelagstiftningen fortskridit synnerligen försiktigt och hittills blott uppnått blygsamma resultat. Ja, när man hittills gått så försiktigt tillväga, skulle det då vara ett så farligt steg att nu gå med på en ytterligare förbättring av familjeförsörjarnas skatteförhållanden?

Nu har det invänts — och den invändningen framkommer även här i utskottets utlåtande — att man bör avvakta kommunalskattekommitterades utredning och förslag. Dessa kommunalskattekommitterade ha emellertid arbetat i årtal, och det är icke gott att veta, när något resultat av deras arbete föreligger, eller hur länge man kan få vänta på att erhålla någon lösning av denna fråga. Att uppskjuta frågans lösande till dess kommunalskattekommitterades slutbetänkande föreligger är alltså att uppskjuta den till en mycket oviss framtid. Detta är också något, som påpekades i en vid senaste riksdagen väckt motion, vari påyrkades vissa skattelindringar under vissa ömmande omständigheter. Det var i motionen n:o 82 vid förlidet års senare riksdag av herr Olsson i Broberg m. fl. I denna yttrades bland annat: »Som bekant är gällande bevillningsförordning otillfredsställande, särskilt beträffande dess alltför stora brist på anpassningsförmåga efter de skattskyldiges skatteförmåga till kommunala ändamål. Mera och mindre djupt ingripande förslag till reformering av bemälda förordning hava vid olika tillfällen framställts till riksdagen, men hava dessa strandat på grund av bristande utredningar om de föreslagna ändringarnas verkningar på alla de områden, som beröras av denna förordnings grundläggande betydelse såväl i skattehänseende som be-

träffande våra rösträttsförhållanden. Visserligen har förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatten till staten i väsentlig mån brutit förutvarande gemensamma principer för skattskyldigheten till stat och kommun; men problemet att modernisera den kommunala skatteförordningen så, att den bringas i överensstämmelse med nu rådande förhållanden, är så pass invecklat, att den s. k. kommunalskattekommittén redan därpå nedlagt årlånga arbeten, utan att f. n. likväl kunna överblicka när resultatet av dess utredningar och ett därpå grundat förslag kan vara att förvänta.» Motionärerna yrkade därför på en ändring i bevillningsförordningens § 12, gående ut på att det bevillningsfria avdraget skulle under vissa ömmande förhållanden kunna höjas med ytterligare 200 kronor. Riksdagen gick med därpå och det stiftades en lag, som trädde i kraft den 1 januari i år och som därför tillämpas under nu närmast kommande taxeringar.

Jag hade tänkt att med mitt yrkande kunna åstadkomma något liknande. Därest riksdagen bifölle mitt förslag, skulle detta kanske kunna bli lag tämligen snart och komma i tillämpning redan vid kommande skatteår och de ifrågavarande lindringarna redan då komma de skattskyldiga till godo.

Jag anser denna fråga visserligen vara liten i och för sig, men dock ett steg i sådan riktning, att den väl tjänar uppmärksamhet. Utskottet har nu emellertid avstyrkt denna motion tillsammans med övriga i ärendet föreliggande. Det är ett avstyrkande i klump, som i viss mån erinrar om fattigbegravningarna, där ju jordfästningen försiggår i klump.

Det kan kanske tyckas förmätet av mig att gentemot ett enigt bevillningsutskott framställa något annat yrkande än vad utskottet kommit till. Jag ber dock, herr talman, på grund av denna frågas natur och på grund av vad jag här förut anfört, att få yrka avslag på bevillningsutskottets hemställan i vad den beträffar motionen n:r 45 och bifall till mitt i denna motion framställda yrkande.

Herr Welin: Den fråga, vartill de föreliggande motionerna närmast höra, är ju den stora s. k. befolkningsfrågan eller nativtetsfrågan, denna fråga, som blivit av så stor betydelse under de senaste åren, icke blott för vårt land utan också för många andra länder i Europa, framförallt i nordvästra och västra Europa. Det finnes naturligtvis ingen i denna kammare, som är okunnig om den sorgligt farliga belägenhet, som vi för närvarande befinna oss i eller åtminstone stå på väg att komma i med det allra snaraste. Detta konstaterar också bevillningsutskottet i sitt betänkande på sidan 15, icke med ord men med siffror, då utskottet där ur den sista officiella statistiken tager in en tabell, som är mycket talande, om man vill läsa siffrorna.

Där förekommer först en kolumn visande antalet ingångna äktenskap på 1,000 invånare av medelfolkmängden. Vi finna här Sverige med ett antal ingångna äktenskap av 6,09. Det är endast

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

två länder, som befinna sig lägre än Sverige, nämligen Norge med 6,06 och Irland med 5,13. Vi se sålunda, att just ifråga om denna viktiga sak, nämligen äktenskaps ingående och den roll, som den spelar för nativiteten, Sverige har det synnerligen ogynnsamt ställt. Ty ingås det få äktenskap, är det också självklart, att det i stort sett också födes få äkta barn.

Samma tabell upptager i andra huvudkolumnen antalet levande födda på 1,000 invånare av medelfolkmängden. Här har Sverige siffran 25,4, och under detsamma befinna sig endast tre länder, nämligen Irland, Belgien och Frankrike. Även i detta fall se vi, att Sverige är bland de sämst ställda.

Så ha vi den sista kolumnen, som visar antalet oäkta levande födda i procent av samtliga levande födda. Här befinner sig Sverige främst av alla länder i Europa med siffran 13,5, under det att siffran för övriga länder sedermera sjunker rätt hastigt, ända så långt ned som till en $\frac{1}{2}$ procent.

Nu säger visserligen utskottet om denna tabell: »Om denna liksom om den äldre tabellen gäller dock att åtskilliga siffror, bland annat de i sista kolumnen förekommande procenttalen, icke kunna anses byggda på fullt likartade förutsättningar, vadan de icke utan vidare berättiga till jämförelser de olika länderna emellan.» Ja, det må vara sant, att åtskilliga omständigheter här tillkomma, som kunna ställa det ena landet i en ogynnsammare ställning än det andra, men det måste medges, att tabellen i stort set! är en mätare av de förhållanden, som den vill åskådliggöra, och vi få väl icke alldeles kasta omkull statistikens siffror. De tala ofta nog ett ganska omutligt språk.

Det bedrövligaste av det, som tabellen utvisar, är just det låga antalet levande födda, och det ledsamma är, att detta antal är statt i minskning. Det senare framgår visserligen icke av tabellen, men om man vill följa statistiken från långa tider tillbaka, så framgår det, att siffran för antalet födda är stadd i sjunkande, och vad de senaste åren angår i ett mycket hastigt sjunkande. Det som för tillfället räddar oss är vår låga mortalitet. Av tabellens tredje kolumn se vi, att antalet döda på 1,000 invånare av medelfolkmängden för Sverige är 14,3. Där har vårt land under och jämte sig tre andra länder. Även i det fallet intager sålunda Sverige en märklig ställning, dock till förmån för oss.

Nu är det emellertid så att födelsetalet sjunker åtskilligt hastigare än mortalitetstalet sjunker. Åtskilliga räknemästare ha försökt sig på att räkna ut, när det är inträffat, då mortaliteten blir större än nativiteten. Hur man än räknar, torde man icke kunna komma till ett högre tal därvidlag än kanske två årtionden. Föregående talare hade en uppgift, som var åtskilligt lägre.

När vi sålunda kommit till denna punkt, den må inträffa inom 15, 20 eller 25 år, att mortaliteten blir större än nativiteten, då, kunna vi säga, inträder det nationella självmordet. Det är inga ljusa utsikter för oss, att detta nationella självmord står så

nära för dörren, som det i verkligheten gör. Hur skall det gå för oss i kampen med andra nationer, vare sig det gäller ett eventuellt försvar med vapen i hand eller tävlan i ekonomisk utveckling och andlig kultur, när vårt folk på detta sätt går tillbaka i fråga om individernas antal? Det hela måste sjunka, försvarskraften, den materiella och andliga kraften måste sjunka, ja, hela landet kommer till sist i ett sjunkande tillstånd och går förr eller senare under.

Jag skall icke nu taga upp tiden med att redogöra för orsakerna till denna nedgående nativitet och allt det, som kan ha sammanhang därmed. Jag skall endast konstatera ett faktum, som icke kan resoneras bort, och mer torde icke behövas i detta fall, då man ju icke kan giva sig in på en vidlyftigare utredning av det hela.

Och är det ett faktum, att vi ha det så sorgligt ställt som är antytt, då är det också en nödvändighet för oss att se till, att vi kunna göra något för att förbättra vårt läge. Ja, detta är en livsfråga för vår nation. Jag vågar påstå — från min ståndpunkt sett — att detta är den andra av våra stora livsfrågor. Den första är att kunna skydda vår tillvaro såsom självständig stat, den andra att uppehålla vårt invånareantal, och jag kan säga, att dessa båda saker stå så pass nära i sammanhang med varandra, att det första, att bibehålla oss såsom en självständig stat, är omöjligt utan det andra, att vi hålla vårt invånareantal någorlunda uppe.

Det är under intrycket av beklämning över de förhållanden, vilka jag omnämnt, som jag nedskrivit de båda motioner, nr 105 och 106, jag burit fram i denna kammare. De båda motionerna äro, kar jag säga, några trevande försök att finna hjälpmedel i kampen mot avfolkningen. Jag inser, att jag icke lyckats på varje punkt, men jag tror å andra sidan, att åtskilliga av de förslag, som jag framkastat, hade varit värda ett bättre öde än att av utskottet avlivas.

Jag ber att få uppehålla mig något litet vid utskottets behandling av dessa motioner men vill då först uttala mitt vördsamma och varma tack till utskottet och dess ledamöter för den vänliga behandling, som i stort sett ägnats motionerna, och för det värdesättande av åtskilliga synpunkter som skett, och allra mest för utskottets möda att genom statistiska sammanställningar visa, huru verkningarna skulle komma att bliva, särskilt av en skattelindring med hänsyn till barnen.

Tack vare den tabell, som bifogats utskottets betänkande på sid. 21, har det blivit klart, att den utväg, som jag trodde mig här se, nämligen att låta skatteavdraget för varje barn uppgå till en tiondedel av skatten, icke kan användas. Utskottet har genom denna tabell uppvisat, att för de lägst beskattade, de som ha lägre inkomster än 1,000 kronor, detta skulle betyda en ökning i skatten. Visserligen är ökningen så obetydlig, att den skulle växla mellan lägst 4 öre och högst 40 öre efter beräkna-

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

de fem barn, men då det i alla fall är en ökning, även om den är obetydlig, vill jag för min del icke alls hålla på detta förslag. Därtill ömmar jag alltför mycket för de mindre bemedlade familjeförsörjarna. Vi få söka finna en annan utväg för att kunna lösa frågan och detta förslag få vi sålunda avskrivna från diskussionen.

Men att något i alla fall bör göras i denna riktning står för mig alldeles fullkomligt klart. Vi måste göra något för att hjälpa dem, som ha många barn att försörja, dem, som uppfostra det släkte, som en gång skall taga arvet efter oss och utföra de verk, som nu vila på oss.

Hur bedrövligt ställt det är i detta fall skall jag be att få påpeka genom ett officiellt intyg, som jag erhållit från ordföranden i taxeringsnämnden på en ort i Västergötland. Detta intyg, officiellt avgivet, talar om en kyrkoherde, som under 1914 är taxerad för en inkomst av 3,000 kronor. Denne kyrkoherde har 7 barn och får för varje barn 100 kronors avdrag. Avdraget blir sålunda tillsammans 700 kronor och den taxerade inkomsten följaktligen 2,300 kronor. Härpå betalar han en inkomst- och förmögenhetsskatt efter 1,6 procent av 36 kr. 80 öre. Nu sägs det i samma intyg, att om det vore så, att kyrkoherden icke hade detta avdrag av 700 kronor för sina sju barn, utan skulle betala skatt efter fulla 3,000 kronors inkomst, så skulle han erlægga en skatt av 48 kronor. Följaktligen får han för att han uppfostrar sju barn ett skatteavdrag av 11 kronor och 20 öre. Vad skall man säga om en beskattning, som är av den art, att den, som sålunda bidrager till befolkningens tillväxt och till uppfostran av det kommande släktet avspisas med några futtiga kronor. Det är, kan man säga, en orimlighet, och jag vore frestad att kalla det ett hån mot alla familjeförsörjare i vårt land. Och mot en sådan bakvändhet är man ej beredd att vidtaga några som helst åtgärder. Mig förefaller det, som om rättfärdighetskänslan skulle kräva att man gjorde något mer i detta fall än det, som hittills har gjorts med de ytterligt ringa ansatser, som förekomma i vår lagstiftning.

Om jag sålunda icke kan hålla på det förslag som jag framställt i fråga om barnavdraget, vill jag dock säga, att jag i fråga om de båda andra punkterna, som innefattas i min motion nr 105, har svårare att ansluta mig till utskottets synpunkter. Jag har svårt att finna det berättigade i att avvisa t. ex. förslaget, att skattegränsen uppåt bör höjas, för att man skall kunna få avdrag, och likaledes anser jag att en höjning av åldersgränsen för barnen, för att man skall få avdrag, också hade varit berättigad. Utskottet säger på sidan 17 nederst: »Frågan om utsträckning av rätten till avdrag för barn till föräldrar med högre inkomster kan givetvis upptagas oberoende av principen för avdragets beräkning och torde förtjäna sin undersökning med avseende å såväl nuvarande bestämmelser som de grunder för avdraget, som eljest kunna befinnas lämpliga. I frågans

närvarande outredda skick är emellertid utskottet icke berett att göra något uttalande vare sig om lämpligheten av den av motionären föreslagna övre gränsen eller, huruvida någon utsträckning alls bör ifrågakomma. Dock får utskottet, av hänsyn till kravet på jämnhet i beskattningen, framhålla, att i varje fall i stället för en fix gräns uppåt en mjuk övergångsskala bör anordnas.»

Sålunda säger utskottet, att frågan är behjärtansvärd, och att den kan förtjäna en utredning, men hur skall den utredningen då ske? Det får man ingen som helst anvisning om. Utskottet säger icke, att motionären bort komma med en sådan utredning, ej heller föreslår utskottet, att man skulle anmoda Kungl. Maj:t att låta verkställa en sådan. Nej, på grund av att det icke finnes någon utredning skall frågan falla. Mig synes en sådan motivering vara värd mycket litet. Det torde icke alls vara möjligt för en enskild motionär att fullt tillfredsställande göra de noggranna beräkningar, som kunna behövas i detta fall, utan det förefaller mig, som om det enda möjliga härvidlag vore att låta Kungl. Maj:t verkställa den behöfliga utredningen.

Så ha vi vidare frågan om åldersgränsen uppåt. Jag har där föreslagit, att man skulle kunna få avdrag för barn även om de voro äldre än femton år. Härom säger utskottet: »Beträffande förslaget om höjning av åldersgränsen för barn vill utskottet icke bestrida, att fall kunna givas, där ett berättigat intresse härutinnan förefinnes, men synes det nödvändigt att även här iakttaga stor försiktighet.» Även denna fråga är sålunda behjärtansvärd, men man måste för all del iakttaga stor försiktighet. Ja, sannerligen iakttages icke här synnerligen stor försiktighet, det erkänner jag. Jag tror, att den är alldeles för stor, då det gäller sådana vitala frågor som dessa.

Nu övergår jag till min andra motion nr 106, som avser att äkta makar, som båda ha inkomst eller förmögenhet, skola beskattas var för sig, detta för att de möjligen var och en skulle kunna få ett bevillningsfritt avdrag och i alla händelser få en lägre skatteprocent. Här är motiveringen mycket kort och det angives inga skäl mot detta förslag, annat än att 1911 års riksdag icke har godkänt det. Men då borde väl utskottet uppvisat, att den ståndpunkt, som riksdagen intagit 1911, är riktig, och att den ståndpunkt jag sökt hävda i min motion är oriktig. Men det har icke skett. Tvärtom säger utskottet, välvilligt nog, att den princip, som 1911 års riksdag fastslog, är förenad med bestämda olägenheter. Men icke dess mindre avstyrkes saken på grund av att kommunalskattekommittén för närvarande arbetar, och att frågan möjligen kan komma in under dess behandling. Jag vill dock med anledning därav, att man hänvisar till kommunalskattekommittén, påpeka, att här icke är fråga, åtminstone icke närmast, om kommunalskatter, utan om skatter till staten, och kommunalskattekommittén torde väl, efter vad jag förstår

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

av namnet, knappast ha med statsskatter att skaffa, och sålunda blir saken icke alls beaktad av kommittén.

Jag anser, att det är en ganska viktig fråga denna, att äkta makar, som var för sig ha inkomst eller förmögenhet, bli beskattade särskilt. Jag skall be att ur en annan handling få framdraga några exempel, som visa detta. Jag har tillställt samtliga medlemmar av avdelningen i bevillningsutskottet en avskrivt av en inlaga till Kungl. Maj:t för några år sedan från disponenten vid Norrköpings bomullsväveriaktiebolag. Denna disponent finner det mycket olämpligt med den bestämmelse, som för närvarande är gällande, och anser att det skulle vara till synnerlig fördel, om man och hustru, som båda ha förmögenhet eller inkomst, beskattades var för sig. Han meddelar i sin skrivelse avskrifter av två skattsedlar från Norrköping, och jag skall be att få angiva innehållet i dessa.

I fallet nr 1 hade de båda makarna en sammanlagd inkomst av 1,960 kronor, därav mannen 1,120 och hustrun 840. Såsom gifta fingo dessa båda tillsammans erlägga en skatt av 162 kronor 94 öre, men om de hade förblivit ogifta hade de tillsammans fått erlägga en skatt av 59 kronor och 44 öre, alltså, därför att denne man och denna kvinna, som var för sig ha inkomst, gifta sig, få de en högre skatt av 103 kronor 50 öre. Är det icke barockt, att därför att två människor bilda ett hem och därigenom åstadkomma någonting, som är önskvärt i samhället, de skola straffas med en skatteförhöjning av 103 kronor 50 öre.

Den andra skattsedeln, som återges, upptager en sammanlagd inkomst för makarna av 1,630 kronor, därav 1,090 för mannen och 540 för hustrun. Såsom gifta erlägga de en skatt av 96 kronor 40 öre, men om de varit ogifta, hade skatten blivit sammanlagt 39 kronor 61 öre. De ha sålunda fått en straffskatt av 56 kronor 79 öre, därför att de ingått äktenskap med varandra.

Ja, man måste säga, att sådana förhållanden äro ganska betänkliga, och vi kunna vara övertygade om, att när två unga människor skola gifta sig, taga de hänsyn till, om de skola få 100 kronor högre skatt eller icke, ifall de ingå äktenskap. Detta är en fråga, som är av mycket stor betydelse, då man vill främja äktenskapsfrekvensen, då man vill främja nativiteten, och då man vill främja det sedliga tillståndet inom landet.

Summa summarum av vad jag velat säga är, att det är nödvändigt, att man gör något effektivt för att understödja familjeförsörjarna. Riksdagen får icke ställa sig alltför mycket avvissande i detta fall, och man måste göra något snart. Det är fara i dröjsmål. Man får icke vänta med att lagstifta, till dess landet är under isen. Och blir det icke gjort nu, får man vara beredd på, att frågan kommer åter gång efter gång, mycket envisare än någonsin lotterifrågan. Det är en rättvis sak, att man gör något för att understödja familjeförsörjarna.

Jag ber att få peka på en mycket beaktansvärd artikel

uti Stockholms Dagblad i dag, skriven av en känd läroverkslektor. Den berör visserligen icke direkt denna fråga utan en annan, som vi komma in på vid ett annat tillfälle, nämligen att statens tjänstemän, som äro familjeförsörjare, skola ha ett direkt lönetillägg. Författaren säger i sammanhang med detta: »Familjeförsörjarna ha länge nog varit förtryckta och tillbaksatta. Deras tid kommer, om den icke allaredan är kommen, och den måste komma, om icke svenska folket skall gå sin undergång till mötes.» Ju längre man väntar med denna fråga, dess kraftigare tag fordras det för att föra den igenom, och dess större ansträngning fordras det för att så att säga få kärran ur dyn. Det kommer att gå med denna fråga som med de sibyllinska böckerna, som blevo dyrare i samma mån som det blev färre att taga vara på.

Det är också sannolikt, att man får anlägga helt andra mått på denna fråga och tillgripa åtgärder av helt annan art än de nu föreslagna. Man ryggar tillbaka, såsom synes av bevillningsutskottets betänkande, för en minskad skatt på över en halv miljon kronor. Men vad tro herrarna, att man får vara beredd på inom ett årtionde, om man icke i tid gör någonting för att hejda nedgåendet av nativiteten? Jo, man får vara beredd på, att ge ut många tiotal miljoner för att kunna hjälpa familjeförsörjare. Man får kanske ge varje familjeförsörjare för vart barn lika mycket, som man nu drar sig för att ge en familjeförsörjare för alla hans barn. Då blir återigen frågan, varifrån man skall taga dessa många miljoner, som under sådana förhållanden fordras. Jag skall icke ge mig in på detta område, men jag kan icke underlåta att från lärarelönenämndens betänkande anföra några ord, som peka hän på, vad vi ha att vänta oss. Nämnden säger på sid. 36 i betänkandet: »Det lider intet tvivel om, att den sociala lagstiftningen förr eller senare måste taga upp frågan, hur bot skall rådås härå (d. v. s. att många unga män nu måste försaka bildandet av familj). Den lösning, som för tanken ligger närmast, vore väl en obligatorisk, av det allmänna understödd, barnförsäkring, m. a. o. ett slags allmän ungar- och ungmöskatt med dess stundom utglömda korrelat, barnförsörjningsbidrag.»

Med detta har jag kommit in på ett område, som ligger utanför mina motioner, men torde bli föremål för debatt i dag. Jag skall därför, när jag kommit till denna punkt, sluta och endast upprepa det gamla romarordet: Statens styresmän må se till, att staten icke tager skada. Herr talman, jag har icke något yrkande att göra.

Herr vice talmannen, som under herr Welins anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

Herr Johansson i Brånalt, som yttrade: Jag skall nu

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

lika litet som i lördags upptaga till bemötande de insinuationer, som gjorts mot mig av mer eller mindre röda kamrater i kammaren, men jag skall dock begagna min grundlagsenliga rätt som ledamot av kammaren för att försvara min motion. Jag vill då närmare belysa de grundåskådningar, på vilka jag byggt den framställning, som jag tillåtit mig göra i den här föreliggande motionen, samt företaga en granskning av förevarande utskotts-betänkande.

Innan jag går vidare, vill jag erkänna, att jag, vad angår skatt å ogifta kvinnor, har gått för långt genom mitt förslag om åldersgränsen. Detta beror därpå, att jag sett denna fråga för mycket från rent social och nationalekonomisk synpunkt och tagit för litet i beaktande den fysiologiska skillnaden mellan man och kvinna. Denna skillnad gör sig även gällande, då en man eller en kvinna skall välja civilstånd, och jag anser mig därför här böra erkänna mitt misstag i detta fall — ja, något egentligt misstag kan man kanske icke kalla det, ty jag har endast framkastat ett förslag, och detta liksom alla andra förslag tål att jämkas på, det är en utredning jag begärt, men icke några positiva lagbestämmelser. I princip håller jag emellertid fast vid, att en ogift man och en ogift kvinna äro betydligt mera bärkraftiga, då det gäller att fullgöra skattskyldigheten till det allmänna, än vad gifta personer äro.

Det torde vara högst få, som förneka, att den fart, som svenska folket fått i den utförsbacke, vilken leder ned mot av-folkningen, är högst betänkelig. Detta förhållande ha de två föregående talarna närmare påvisat, och jag skall därför icke här vidare utveckla den sidan av saken. Jag tror även, att de allra flesta äro eniga om, att man bör göra allt för att få denna fart hämmad och för att bromsa i utförsbacken. Vare sig man tillhör det ena eller andra partiet, bör man kunna inse, vilken verklig fara, som hotar vårt folks bestånd, samt att man bör använda alla medel för att leda folket på en helt annan väg, än vi nu äro inkomna på. Jag är icke så förmäten, att jag tror, att, om än den tanke jag framkastat i motionen bleve förverkligad, det avsedda syftet i någon nämnvärd grad därmed skulle ernås, men jag är övertygad om att det skulle verka i rätt riktning. Det är enligt mitt förmenande en riktig folksjukdom, som gripit omkring sig i vårt land, denna sjukdom har säkerligen många orsaker, och den fordrar ovillkorligen lika många bote-medel. En av orsakerna ligger i den minskade äktenskapsfrekvensen samt den därmed sammanhängande minskningen av antalet födda barn. Jag är övertygad om att just de tillfällen, som den ogifte mannen och den ogifta kvinnan ha att på ett betydligt bättre sätt tillfredsställa sina bekvämlighets- och njutningsbehov, äro någonting lockande för mannen såväl som för kvinnan, då de skola välja civilstånd. Detta är även bevis för att den ogifta är mera bärkraftig, då det gäller att utgöra skatt. Det är självfallet, att av personer i samma samhälls-

ställning och med samma inkomster de ogifta samt makar med inga eller få barn ha betydligt större skattebärkraft än makar med en talrik barnskara.

En sak, som bör noga beaktas, är att alla medborgare böra gent emot samhället fullgöra sina skyldigheter i mån av förmåga, helst som alla vilja komma i åtnjutande av de förmåner, som samhället bereder dem. Och då nu en medborgare, vare sig det är en man eller en kvinna, icke fullgjort sin högsta plikt mot samhället, anser jag det vara samhällets ovillkorliga skyldighet att försöka förmå dem, som uraktlåta denna skyldighet, att på annat sätt gottgöra sin försummelse. Äktenskapsfrekvensen har minskats i hög grad, det är allt färre, som underkasta sig de lagar och författningar, som äro gällande i samhället i avseende på äktenskapet.

Numera torde alla erkänna, att skatter böra utgå efter vars och ens förmåga att bära dem. Det är en princip, som åtminstone alla tänkande människor måste vara med om. Och det bör vara klart för var och en, som vill se förhållandena, sådana de verkligen äro, att i regel ogifta personer och gifta med inga eller få barn äro mera bärkraftiga i skattehänseende än makar med många barn. Det kan naturligtvis finnas ett och annat undantag, då så icke är fallet. Men det beror då därpå, att de förra tillfredsställt sina bekvämlighetskrav och sin njutningslystnad i allt för hög grad och därigenom blivit mindre skattebärkraftiga. Om de ogifta erlade större skatt, skulle det lända hela samhället till gagn och nytta. Ett betydligt större antal av landets barn skulle därigenom kunna fostras till dugliga medborgare. Vi känna alla, hurusom i familjer med många barn dessa icke kunna till följd av ekonomiska svårigheter bibringas den uppfostran, som vore önskvärd. Det är emellertid samhällets skyldighet att se till, att barnen erhålla tillräckligt god vård och uppfostran såväl genom folkskoleundervisning som genom utbildning i yrkesskolor.

Vi veta ju alla, att staten har ont om pengar och måste söka skattekällor på många områden. Jag anser då, att den av mig åsyftade skattekällan bör vara en av dem, som först bör komma i beaktande, då nya skola sökas, helst som dessa skatter enligt mitt förmenande borde användas för de ändamål jag nyss antytt.

Vad angår utskottets betänkande, har jag icke förmåga att rätt följa den tankegång, som utskottet vill göra gällande. Det heter på sid. 18, då det gäller min motion, att utskottet måste »uttala starka tvivelsmål rörande lämpligheten av den väg motionären förordat. Rättvist är, att en ensam person, som icke betungas av försörjningsskyldighet för andra och således självfallet besitter större skatteförmåga, lämnar relativt större direkt bidrag till det allmänna.» — Utskottet erkänner således, att detta är rättvist. — Men så fortsätter utskottet: »Enligt utskottets uppfattning är det emellertid osäkert, i vad

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.

(Forts.)

mån motionärens förslag komme att verka i sådan riktning.»
Ja, jag undrar, om inte en utredning skulle kunna visa en framkomlig väg och möjligheten att nå fram till målet på denna väg med iakttagande av erforderlig urskillning.

Men det är icke enbart ogifta, som kunna ha försörjningsplikt mot andra än direkta avkomlingar. Även många gifta familjer i små ekonomiska omständigheter finnas, som ha försörjningsplikt mot föräldrar och kanske syskon, och man torde kunna säga, att skyldigheterna i detta hänseende äro ungefär jämnt fördelade. Jag tror nämligen det är lika många av de gifta, som ha försörjningsplikt mot föräldrar, men som söka uppfylla den största och heligaste uppgiften mot samhället, nämligen den att bidraga till folkökningen, och som icke låta avskräcka sig från att fullgöra denna plikt. Men naturligtvis ligger det i Kungl. Maj:ts hand att söka få en utredning till stånd och att låta den eventuellt blivande lagstiftningen gå i den riktningen, att den icke komme att verka ojämnt utan i rätt riktning.

Ja, därmed har jag även bemött följande punkt. Men sedan står det: »Erinras må, att änklingar och änkor ofta nog, hava större svårigheter än de gifta att draga försorg om en talrik barnskara, ävensom att i många fall försörjningsplikt mot föräldrar och andra anhöriga, kan hindra en person att ingå äktenskap.» Jag upprepar vad jag nyss omnämnde, och att sålunda dessa aldrig kunna komma under den kategori jag åsyftat, då de ju redan måste anses ha uppfyllt sina skyldigheter, något som även utskottets ledamöter måste finna att jag sökt giva uttryck åt i min motion, där jag naturligtvis aldrig velat rekommendera, att man skulle utkräva skatt i berörda hänseende av änklingar eller änkor, som ha det av mig föreslagna antalet barn.

Sedan kommer utskottet och säger: »Någon motsvarighet till den föreslagna skatten å ogifta personer m. fl. lärers, efter vad utskottet kunnat inhämta, ej heller finnas i andra europeiska länder.» Härtill vill jag först och främst genmäla, att jag resonerar som så, att en lagstiftande församling icke alltid bör träda i andras fotspår, utan har man fått en tanke, som man finner vara riktig i lagstiftnings- eller beskattningshänseende, så bör man icke draga sig för att beträda en ny väg, om man än icke har andra exempel att åberopa. Enligt ett uttalande i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning förhåller det sig emellertid nu så, att i Oldenburg finnes en lag, som stadgar, att de ogifta ha att erlægga ett tillägg till inkomstskatten, som beräknas efter följande grunder: vid en inkomst av 2—3,000 mark utgör tillägget 20 %, vid 3—4,000 25 %, 4—5,000 30 % och 5—6,000 35 % och vid högre inkomster 40 %. Detta gäller som sagt Oldenburg i Tyskland. Enligt samma tidning är det i staten Illinois i Amerika stadgat, att varje ogift man över

35 år har att erlægga 10 dollars årligen, men å andra sidan har man statspremier å 100 dollars åt varje moder till nyfött äkta barn.

Det finnes sålunda exempel i detta fall från utlandet att återopa. Om nu utskottsledamöterna så att säga dragit sig för att gå fram och bana en ny väg ibeskattningshänseende, så skulle de sålunda, om de litet närmare undersökt förhållandena, kunnat finna, att det gives andra stater, som ansett den väg riktig, som jag tillåtit mig föreslå.

Jag nämnde angående skattebärkraften, att var och en måste förstå, att de ogifta ha betydligt bättre förmåga att bära skatt än de gifta, förutsatt att de leva i samma samhällsställning och uppbära lika inkomst. Detta tror jag var och en måste erkänna. Men därtill kommer en annan omständighet: huru mycket t. ex. får icke en familjefader eller familjemoder med talrik barnskara betala i indirekt skatt till staten? De få betala indirekt skatt för varje sockerbit och för varje brödbit de använda. Det är en skatt, som de ogifta till avsevärt stor del undgå att erlægga till staten. Om vi endast se saken från denna synpunkt, undrar jag, om icke dessa ogifta och dessa makar med ett fåtal barn även ur ekonomisk synpunkt och ur rättvisans synpunkt skulle vara så att säga skyldiga till att lämna en gottgörelse i stället för den gottgörelse och den skatt, som dessa familjer med talrika barn måste indirekt betala till staten.

Jag tror, mina herrar, att denna fråga verkligen är värd beaktande, och jag hyser åtminstone det hoppet, att, om nu icke efter allt att döma frågan bringas närmare sin lösning, så kommer var och en, som närmare vill ingå på och granska de verkliga förhållandena och de synpunkter, som jag beklagar mig icke på långt när äga förmåga att framlägga för kammaren så som jag skulle önska, varje sådan person, man eller kvinna, kommer nödvändigt att ge mig rätt däri, att själva syftemålet med detta beskattningsförslag äro rättvisa och även fullkomligt genomförbara, under förutsättning nämligen att man verkligen vill tränga in i hithörande förhållanden och söka sätta sig in i desamma. Så pass stort förtroende har jag för vårt svenska folk, att jag är övertygad om att man måste ge mig rätt häri.

Som frågan nu ligger, finnes ju ingen utsikt att förmå kammaren att bifalla mitt yrkande. Här finnes emellertid en reservation avgiven till förmån så att säga för själva tankegången i motionen, och under de förhållanden, som nu råda, anser jag, att det inte finnes annat att göra än att yrka bifall till denna reservation. Härjämte vill jag emellertid framhålla, att så länge jag lever och har plats i denna kammare, kommer jag att upprepa motionen, till dess den vinner beaktande så att mina herrar kamrater få vara beredda härpå.

Herr vice talman, jag ber, som jag nämnt, att få yrka bifall till den vid betänkanDET fogade reservationen.

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr K ä l l m a n : Herr talman, mina herrar! Frågan om huru familjeförsörjare, i all synnerhet sådana med små inkomster och många barn, nödtorftigt skola kunna draga sig fram är ett mycket allvarligt spörsmål. Jag skulle t. o. m. vilja påstå, att frågan är alltför viktig för att bli föremål för ett sådant motionerande, som nu här har förekommit. Det är självfallet icke bara dessa ärade motionärer, som ha erfarenhet av, huru svårt det är för många av de små inkomsttagarna att ta sig fram, då de ha en stor familj att försörja. Ty statsmakterna ha sannerligen icke gjort mycket för att underlätta deras bekymmer och svårigheter. Det har förekommit en tullpolitik, som genom indirekt beskattning i högre grad har straffat de familjeförsörjare, som skaffat sig en stor barnskara, och skattepolitiken har icke heller varit så synnerligen gynnsam mot dessa.

Jag vill emellertid påstå, att de förslag, som nu föreligga till riksdagens behandling, de motioner, som ha sammanförts i bevillningsutskottets betänkande nr 10, avse icke, såvitt jag förstår dem rätt, att i själva verket råda någon bot på de missförhållanden, som hittills gjort sig gällande. Utskottet erinrar också på sidan 16, att utskottet icke har upptagit motionerna till behandling med hänsyn därtill, att de skulle befrämja de syften, som motionärerna ha velat vinna, utan utskottet har upptagit dem ur rent skattepolitisk synpunkt. Jag tror således, att det vore klokt och nyttigt, om man avförde spörsmålet om nativiteten och äktenskapsfrekvensen ur denna debatt, då nämligen ett eventuellt bifall till de föreliggande motionerna verkligen icke skulle befrämja dessa måhända önskvärda syften.

Jag vill sålunda betrakta den föreliggande frågan ur skattepolitisk synpunkt, och jag skulle alldeles med det samma vilja understryka det yttrande, som bevillningsutskottet här har på sidan 16: »Flera av de brister i gällande skattelagar, motionärerna framhåvt, synas nämligen vara av den beskaffenhet, att behörig rättelse påkallas redan med hänsyn till kravet på skattebördornas fördelning, så långt som möjligt, efter den verkliga förmågan att bära dem.» Där har utskottet gjort ett uttalande, som jag hoppas, att kommunalskattekommittén skall ta ytterligare hänsyn till under sitt arbete med utredningen av frågan om den kommunala beskattningen. Jag erinrar också genast om, att i fråga om inkomst- och förmögenhetsskatten har det synnerligen liten betydelse, huruvida man medger den ena eller den andra lilla skattelindringen; det får reell betydelse först då det gäller kommunalskatten.

Nu undrar jag emellertid, om de förevarande motionerna äro av den innebörden, att de i någon mån befrämja och underlätta de stora familjeförsörjarnas svårigheter. Jag skulle härvid särskilt för min del vilja säga några ord om herr Welins motion nr 105. Den har jag tillåtit mig rubricera så, att den avser åtgärder för nativitetens höjande hos medelklassen. Herr Welin vill följa värnskatteförordningen så till vida, att skattebeloppet skulle minskas med en tiondel

för varje barn. Därav följer, att skattelindringen blir av betydelse för dem, som ha en inkomst av mellan 3,000 och 10,000 kronor, och motionen innebär också en höjning av den övre skattegränsen från 6,000 till 10,000 kronor. Och vidare vill han medge skattefritt avdrag för vissa barn, även om de fyllt 15 år. Detta är den ungefärliga innebörden av denna motion, som jag ber att få yttra några ord om.

Om man går till en granskning av densamma, kommer man till det resultat, att den är minst sagt *dräplig* — jag vet intet annat uttryck för att med ett enda ord beteckna dess innehåll. Den har löst problemet om skattelindring på så sätt, att en person med liten inkomst och stor barnskara får större skatt än under nuvarande förhållanden, medan en annan, som har stora inkomster, får avsevärd skattelindring. Herr Welin har väl alldeles säkert glömt, att det här i landet förhåller sig så, att 90 % av de skattskyldiga har *mindre årlig inkomst än 3,000 kronor*, ty eljest borde han väl icke ha förordat en skattelindring för sådana inkomsttagare, som ha *större inkomst än 6,000 kronor*. Inte lär man underlätta möjligheten för de små inkomsttagarna att försörja sina familjer, om man lindrar skatten för dem, som ha större inkomst än 6,000 kronor, det har jag åtminstone för min del svårt att förstå. Och icke heller skulle man vinna något resultat i avseende å folkökningsproblemet, då denna motion avser att åstadkomma en skattelindring för personer med de högsta inkomsterna, säkert mindre än 5 % av samtliga de skattskyldiga.

Skulle fruktsamheten då måhända bli så stor hos denna lilla del, att det skulle ha den betydelse motionären avsett? För min del tror jag det icke. Utskottet har till betänkandet fogat en bilaga, som i siffror utvisar, huru motionärens förslag skulle verka, för den händelse det bleve bifallet. Jag skall endast erinra om två av dessa siffror. De karakterisera motionen så tydligt, att därutöver icke behöver anföras något vidare. En skattskyldig med 800 kronors inkomst och fem barn får, om vi skulle tillämpa det system vid beskattningen, som herr Welin förordar, *en höjning i sin skatt med 33 %*. För en inkomsttagare åter med 10,000 kronors inkomst och samma antal barn blir skattebeloppet *minskat med 50 %*. Man behöver strängt taget icke anföras mer för att avliva denna herr Welins motion.

För min del vill jag emellertid ytterligare säga några ord, särskilt därför att jag tror, att kommunalskattekommitténs medlemmar, om de komma att läsa igenom protokollet från denna debatt, böra finna motionärens synpunkter bemötta något i detalj. Jag vill för min del bestämt taga avstånd från förslaget att höja den övre skattegränsen. Jag kan icke fatta, att det föreligger något rimligt skäl för en sådan åtgärd. Visst kan det, som ock i bevillningsutskottet har påpekats, finnas något undantagsfall, då en person med 6,000 kronors inkomst har mycket stor försörjningsplikt och på grund därav stora svårigheter att dra sig fram. Men vi måste väl erkänna, att detta kan icke vara annat än ett obetydligt antal undantagsfall, som icke få influera på vår skattelagstiftning. I stort sett vill jag

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

sålunda bestämt vända mig emot, att man överhuvud taget höjer den övre skattegränsen vare sig i fråga om inkomst- och förmögenhetsskatten eller i fråga om kommunalskatten.

Jag tror knappast, att den ärade motionären har tänkt sig, att han med denna motion kommer att hjälpa en hel del medborgare, bosatta i förmögna samhällen, såsom exempelvis Djursholm, Saltsjöbaden och Stockholm. Men hur ställer det sig med invånarne inom herr Welins eget län? Hur står det i själva verket till i Älvsborgs län med inkomsterna? Har man där i allmänhet 6,000 kronor om året, eller har man männe icke mindre? Studerar man den saken litet närmare, så finner man ju, att speciellt i herr Welins län finnes det mycket små inkomsttagare och mycket fattigt folk, så att han i detta fall visst icke representerar sitt läns intresse, då han förordar här ifrågavarande åtgärd.

Det finns emellertid grupper av medborgare, som oberoende av bostadsort behöva lättnad i skattebördan. I det avseendet vill jag göra allt vad som är möjligt för att åstadkomma lättnader. Det är nämligen alla dessa fattiga eller mindre bemedlade familjeförsörjare, de små inkomsttagarna med oftast stora familjer. De leva nu på gränsen till existensminimum, och många, många leva under densamma. Där är det verkligen av betydelse och såväl ett statsom ett kommunalt intresse, att man gör allt vad man kan för att hjälpa dem och öka deras möjlighet att leva och försörja sina familjer. Jag skulle kunna lämna en mängd exempel på detta, men jag skall bara taga ett enda, som visar upp, att när det blir fråga om att riksdagen skall antaga en ny kommunalskatteförordning eller ny bevillningsförordning, hur den nu må kallas, så måste man tänka på dessa fattiga familjeförsörjare med många barn.

Jag skall välja ett exempel, där mannen enligt många ledamöters i kammaren uppfattning har en rätt stor inkomst. Exemplet finnes för övrigt offentliggjort i järnvägsmännens tidning »Signalen» nr 7 för detta år. Hushållet var sammansatt av man, hustru och sex barn i åldern 3—14 år. Mannens årsinkomst av tjänst var 1,370:73 kronor. Utgifterna för matvaror, som inköptes för denna familj, belöpte sig till 799:64 kr. Detta utgör, frånräknat de dagar, då någon familjemedlem haft kosthåll utom hemmet (tillsammans 90 dagar), fördelat på återstående 2,822 dagsransoner, 28 öre per individ och dag. Och de ha köpt följande saker till sitt hushåll: mjölk 80:12, ägg och ost 15:82, ärtor, bönor och gryn 28:87, potatis, rotfrukter och grönsaker m. m. 94:40, bröd och mjöl 204:64, kött och fläsk 108:88, fisk och sill 37:26, margarin 102:30, kaffe, te och chokolad m. m. 110:41, kryddor och övriga matvaror 16:94. Summa 799:64 kr. utgifter för matvaror. Den återstående inkomsten har använts på följande sätt: hyra, lyse och bränsle 288:17 kr. (av hyresbeloppet framgår, att vederbörande icke är bosatt i Stockholm, utan på en billigare ort); anskaffning och underhåll av möbler, sängkläder, kökssaker och servis 34:92; kläder och skodon 247:58; tvätt och putsmedel 19:20; läkare och medicin 32:70; barnens undervisning 12:96; tidningar och läsning 12:04; förenings- och försäkringsav-

gifter 41:60; skatter 76:27; nöjen 4:65; tobak 10:70; öl och spirituosa 11:86; räntor 36:45; övriga utgifter 22:90. Summan av dessa utgifter blir 852 kronor. Och han kommer då upp till en sammanlagd utgift av 1,651:64 kronor. *Hans lön räcker sålunda icke till* oaktat all sparsamhet, utan trots förbud måste han skaffa sig biförtjänst utanför sin ordinarie anställning, och dessutom måste hustrun biträda med arbete hos andra för att därigenom kunna skaffa så mycket som erfordras utöver lörens belopp.

Ang. ökade skattelindringar för familjeförsörjare m. m.
(Forts.)

I sådana fall — och detta är ju ändå ett ganska gynnsamt fall, ty familjen skaffar sig dock en inkomst på omkring 1,600 kronor — bör man vidtaga åtgärder för att åstadkomma skattelindring och icke i de fall herr Welin förordar, ty där föreligger intet som helst behov av sådan lindring. Nu betalar denna familj en direkt skatt av 76:27 kronor, men utom denna direkta skatt får ju familjen utgöra en indirekt skatt, som går till ganska stora belopp, i samband med inköp av de oundgängligaste förnödenheterna. Bara i tullskatt får den till staten betala 176 kronor, enligt den nu vanliga beräkningen efter 22 kronor pr individ.

När man reflekterar över den föreliggande motionen på detta sätt, så finns det ingen möjlighet att hämta något användbart ur den; utan tvärtom, det viktigaste i motionen bör bestämt avvisas, ty den avser att bringa skattelättnad på sådana håll, där det icke föreligger behov av någon lättnad, men skulle däremot medföra ökad beskattning för dem, som för närvarande ha mycket svårt att draga sig fram med sina familjemedlemmar. Jag kan således icke annat än för min del på det bestämdaste avstyrka bifall till motionen 105. Utskottet har ju också tagit ett bestämt avstånd från denna motion.

Vidkommande däremot motion 106 får jag lov att säga, att jag fått den erfarenheten, att om man kunde vidtaga en åtgärd i det syfte, motionen avser, skulle man därmed många gånger göra fattiga familjeförsörjare i familjer, där man och hustru båda ha arbetsinkomst, utan mycket god tjänst. Men man får icke utsträcka detta på det sättet herr Welin förordar. Han tycks mest intressera sig för skattelindring åt dem, som ha stora inkomster. Jag har nu en annan mening, och följaktligen vill jag på denna punkt göra en lämplig begränsning. Jag anser det rimligt, att man medgiver, att man och hustru taxeras var för sig och att båda få bevillningsfritt avdrag upp till ett visst inkomstbelopp, t. ex. 2,500 eller 3,000 kronor. Men att medgiva en sådan särskild taxering i alla fall är fullständigt orimligt. Jag vet exempelvis en inkomsttagare, som har 60,000 kronor om året. Han avdelar i regel 15,000 kronor till hustrun, som taxeras för detta belopp, huvudsakligen för att få kommunal rösträtt. Skulle man medgiva särskild taxering för mannen och hustrun i sådana fall, så inträffar det, att skatten till staten för båda tillsammans blir avsevärt lägre, än om båda gemensamt beskattas.

Jag kan sålunda icke vara med om den motionen i dess helhet, men beträffande de små inkomsttagarna anser jag det rimligt och riktigt, att beskattning särskilt för mannens och särskilt för hustruns inkomst tillåtes. Jag vill dessutom begagna tillfället att stryka

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

under det exempel, herr Welin anförde från disponenten för Norrköpings bomullsväveriaktiebolag. Det är fullständigt riktigt detta, och jag har samma erfarenhet från den kommun, där jag är hemma. Jag hoppas, att kommunalskattekommittén i sin utredning skall taga hänsyn till dessa förhållanden och sålunda medgiva skattelindring, där båda makarna arbeta men ha små inkomster. Det behövs ju inte stor ändring i nuvarande inkomst- och förmögenhetsskatteförordnings 25 § och bevillningsförordningens 8 § 2 mom. Det heter ju där: »Är skattskyldig gift, skall i hans taxering enligt denna förordning inbegripas jämväl hustruns inkomst.» Där skulle man bara behöva inskjuta exempelvis: ett visst belopp. Då hade alla med inkomst därunder möjlighet att beskattas var för sig.

Då sannolikt någon annan efter mig kommer att behandla herr Johanssons i Brånalt motion, skall jag bara i förbigående säga ett ord om den. Han har nämligen uppställt mycket höga mål, som han vill vinna genom skatt på ogifta män och skatt på ogifta kvinnor. Han vill vinna icke mindre än att »bereda föräldrar i knappa omständigheter möjlighet att lämna sina barn den vård och uppfostran, som äro ägnade att dana dessa till livskraftiga, dugliga och goda svenska medborgare». Det är ju ett stort och eftersträfvansvärt mål, och behövdes det icke mer än bifall till herr Johanssons i Brånalt motion för att vinna detta mål, så skulle jag ögonblickligen både i bevillningsutskottet och i kammaren varit med om bifall till den. Men jag tror icke, att det är så enkelt. Jag skall för övrigt icke giva mig in på saken, utan bara framkasta, att det är alldeles orimligt att gå en sådan väg för att vinna ett så eftersträfvansvärt mål. Utskottet har ju också erinrat om att det finns änkor och änklingar, som ha lika stor och många gånger kanske större försörjningsplikt än gifta kvinnor och gifta män, vilket man ju måste taga hänsyn till. För övrigt vill jag anförda ett yttrande ur utskottsbetänkandet, som har principiell innebörd och som är av betydelse vid behandlingen av en sådan fråga som denna. Det heter där: »Om däremot större lättnader i de normala skatterna beredas dem, som hava flera barn att försörja, följer därav i sin ordning, att såväl ogifta som barnlösa få relativt större andel i landets skattebörd, i all synnerhet den kommunala.» Det är en helt annan väg än den herr Johansson förordar, och enligt min uppfattning den riktiga vägen.

Jag skall dessutom be att få påpeka, varthän det skulle leda, om man följde motionären på hans väg. Han förordar, att man skulle pålägga alla ogifta män över 32 år och alla ogifta kvinnor över 28 år en extra skatt av 5 % av deras beskattningsbara årsinkomst med någon procentförhöjning för varje följande år. En ogift man skulle på detta sätt — under förutsättning att man ökade hans straffskatt med 1 % om året — vid 65 års ålder hava att betala 38 % av sin inkomst i skatt. Och en ungmö. som efter samma princip börjat straffbeskattas vid 28 års ålder, finge vid 65 års ålder betala 42 % av sin inkomst i skatt. Kan man på detta sätt dana livskraftiga, dugliga och goda svenska medborgare, ja, då är ju saken enkel, då har man funnit vad man så länge letat efter, och då bör riksdagen icke

vara ogin, utan villigt gå in på förslaget. Men här kommer den lilla haken i vägen, att det är fullkomligt meningslöst och oriktigt.

Till sist skulle jag blott vilja säga, att de motionärer, som framställa sådana förslag som de här föreliggande, knappast, så vitt jag kan läsa motionerna rätt, hava för avsikt att åstadkomma någon skattelättnad, där denna är behöflig.

Jag hoppas och tror dock att Kungl. Maj:t och riksdagen snart skall bli i tillfälle att så ordna frågan om den kommunala beskattningen, att rättvisa vederfares de små inkomstagarna, i all synnerhet sådana med många barn.

Vill man anordna den kommunala och statliga beskattningen efter rättvisa grunder och med hänsyn till skattebördornas fördelning efter den verkliga bärkraften, då står det klart, att de förevarande motionerna erbjuda föga av värde. Inom rimlig tid lär väl kommunal-skatteskommittén — såsom också bevillningsutskottet förväntar — framkomma med förslag till en länge väntad, behöflig och nödvändig kommunal-skattereform. Hade man då att vänta någon hjälp från motionärerna och deras meningsfränder, torde det syfte, som nu är anbragt som skylt för dessa misslyckade motioner, i någon mån vinnas. Kunde man därutöver vänta någon hjälp från samma håll, i syfte att avlyfta vissa enskildas obehöriga beskattningsrätt över de fattigare klasserna, de hederliga och strävsamma arbetarna med stora familjer att försörja, då skulle ett framtida samarbete med motionärerna kanske leda till ett gott och önskvärt resultat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Bevillningsutskottet har ansett de fyra nu behandlade motionerna vara så nära besläktade med varandra, att man utan risk kunde sammanföra dem i ett betänkande, och den, som hört motionärerna yttra sig i kammaren och ideliga tala om vår sjunkande nativitet o. d., kan icke gärna få någon annan uppfattning än den, att det är alldeles riktigt, som utskottet förfarit i detta avseende.

Det är vår låga nativitet och giftermålsfrekvens, som inspirerat motionärerna, och syftet att bereda ökade skattelindringar åt familjeförsörjare är ju i högsta grad erkännansvärt. Ingen av utskottets ledamöter har något att invända häremot, men man får icke inbilla sig, att skattelindringar i och för sig äro något universalmedel mot sjunkande nativitet. Herr Norman, t. ex. tyckes föreställa sig, att det skatteavdrag av ytterligare 32 öre för varje barn, för den som är taxerad till 800 kr:s inkomst, som han föreslagit, verkligen skulle leda till ökad nativitet. Jag är verkligen förvånad över en sådan uppfattning ty då förhållandena här i Stockholm äro sådana, att det är ytterst svårt, ja, nära nog omöjligt för en barnrik familj att få hyra bostad, skulle det nog göra föga intryck på en sådan familj, om herr Norman kommer och säger till den: »Ni skall få 32 öres ytterligare skatteavdrag för varje barn ni bringar till världen, men vi kunna icke hjälpa

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

om ni därigenom utsätter er för risken att nödgas bo i Lilljansskogen.»

Behövs det för övrigt något annat bevis för att nativitetsspörsmålet icke alls är någon ekonomisk fråga än det förhållandet, att det just är i de rikaste familjerna, som nativiteten är lägst? Där har man ju överflöd på allt och behöver icke tänka på, huruvida man kan försörja sina barn, men det oaktat är det just från dessa samhällsklasser, som seden att begränsa barnantalet spritt sig till medelklassen; och när det nu befaras, att den skall sprida sig även till arbetare- och torparklasserna, så tror man sig ha funnit ett botemedel genom att lindra skatterna, d. v. s. statsskatten, ty det är endast den, som det är frågan om i dessa motioner. En verkligt effektiv skattelindring, måste dock omfatta även kommunalskatterna, ty det är dessa, som under alla omständigheter trycka hårdast.

Huru oerhört svårt detta nativitetsspörsmål för övrigt är, har man bästa beviset för i Frankrike, som har den lägsta nativiteten i hela Europa. I detta land ha under årtal de skarpaste hjärnor sökt utpekulera botemedel mot det minskade barnantalet, men resultatet har blivit rent negativt. Enligt min mening är det förspild möda att söka utfundera botemedel mot nativitetens minskning. Alla, som bråka sin hjärna med detta slags funderingar, gjorde bättre och klokare i att ägna sin omsorg åt de barn, som verkligen kommit till världen. Om man sörjde för att dessa finge tillräcklig näring och god vård, så att de redan från början fostrades till livskraftiga, dugliga och goda svenska medborgare, så tror jag för min del, att antalet, 25 födelser per tusen, är tillräckligt. Barndödligheten är visserligen minst hos oss — vart 12:te barn dör här i späda ålder, mot vart 4:de i Ryssland t. ex. — men denna dödlighet borde kunna bringas ytterligare ner. Det ser man av statistiken, som visar, att det till största delen är de ogifta mödrarnas barn, som dö i späda ålder, naturligtvis därför att de icke erhålla den vård de behöva.

En massa barnrika familjer i vårt land måste draga sig fram på en inkomst så låg, att det för dem är en omöjlighet att ens giva barnen tillräckligt med mat. Har någonsin från deras sida, som nu orda vitt och brett om den fosterländska plikten att sätta barn i världen, visats det minsta intresse för förbättrandet av dessa fattiga människors ekonomiska villkor? Man talar om dessa ören i skattelindring och är indignerad över utskottets avslagshemställan, precis som om man hittat på en lösning av ett utomordentligt svårt problem. Jag begriper icke, huru de människor äro funtade, som tro, att skattelindringar — i all synnerhet sådana som de vilka här ifrågasatts — skulle vara något botemedel mot den minskade nativiteten.

Vad beträffar principen om skattelindring för familjeförsörjare, så godkändes denna redan år 1833 av riksdagen, utskottet har ingenting emot att man fortsätter mycket långt på den inslagna vägen, men motionärernas förslag har mycket liten prak-

tisk betydelse. Vad herr Welins förslag beträffar, så har det av en föregående talare och även av utskottet påvisats, att det skulle medföra en skatteökning för de lägre inkomstgruperna. Herr Welin anförde här ett exempel, som han själv ansåg mycket drastiskt, när han talade om den där prästen, som hade 7 barn och 36 kronor i skatt med 12 kronors avdrag. Jag medger, att det är en mycket liten summa, 12 kronors avdrag för 7 barn, men räknar man i procent å skatten, så blir det ju 33 %, och det är ju ändå icke så obetydligt från skattesynpunkt sett. Jag skulle dock icke ha något emot, att denne präst med 7 barn och med honom likställda, bleve alldeles skattefria.

Vad herr Welins motion nr 106 beträffar, så innehåller densamma mycket, som är beaktansvärt. Herr Källman har redan angivit de skäl som nödgat utskottet att gå på avslag och jag skall därför icke uppehålla mig vid den, men för att icke vara ohöfelig mot herr Johansson i Brånalt, så skall jag yttra några ord angående hans motion om skatt på ungarlar och — ungmör. Enligt denna skulle de förra vid 32 års och de senare vid 28 års ålder få en extra straffskatt, som skulle börja med 5 % av deras beskattningsbara årsinkomst och sedan ökas med en viss procent årligen. Nu säger icke motionären i sin motion, hur långt han har tänkt sig, att man skulle gå eller, när man skulle uppnå maximum, men att döma av en annan motion av herr Johansson i Brånalt, som också behandlats av bevillningsutskottet, så har han nog tänkt sig en mycket hög siffra. Han har nämligen i denna senare motion föreslagit, att kronvraken också skulle hava en extra skatt upp till 75 % av årsinkomsten, och när herr Johansson vill förfara så hårdhänt mot de stackars kronvraken, som endast blivit missgynnade av naturen och icke förbrutit något alls för övrigt, så förstå vi, att han icke vill vara mildare mot ungarlarna, vilka han tydligen anser som en landsplåga. Han betraktar dock tydligen icke ungarlarna i och för sig som skatteobjekt, utan huvudsaken är för honom att få dem att gifta sig. Då hade det varit bättre, att han börjat med den högre procenten, då de voro 32 år, respektive ungmörnarnas 28, så hade väl ingenting annat för dem stått att göra, när en indrivare presenterat den höga skattosedeln, än att fortast möjligt begiva sig ut på friarestråt. För ungmörna bleve det ju svårare, ty de få icke fria mer än vart fjärde år. Eljest tycker jag detta skulle varit mera förnuftigt än den procentuella ökningen årligen, då det icke är önskvärt att folk dröjer allt för länge med att gifta sig, ty ju äldre de bli, dess mindre bli utsikterna för att de skulle kunna åstadkomma den där livskraftiga och dugliga befolkningen, som herr Johansson ivrar för.

Herr Johansson är troligen världens mest radikale skattemotionär. Före honom har jag aldrig hört talas om någon, som dristat sig föreslå en skatt av 75 % av årsinkomsten, och hade han tillhört något annat parti än högern, så skulle han vid vart enda högermöte ha citerats såsom ett avskräckande exempel på, huru

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

långt vänstern ville gå ifråga om direkt beskattning. Nu är det ju tur, att han hör till högern, och att det inte finns någon, som påstår, att högern vill göra sig solidarisk med honom i fråga om avvägande av skatter.

Herr Johansson sade, att han skulle förnya denna motion, så länge han är kvar här i riksdagen, och som han är ganska ung, finnes det utsikter för att han blir kvar här länge och vi få sålunda bereda oss på, att förslaget under många år återkommer. Men då skulle jag vilja rekommendera honom, att han ifråga om ungmörna studerade statistiken en smula. Det är nämligen ganska nödvändigt för skattereformatörer i allmänhet att studera statistiken grundligt. Då skulle han troligen inhibera sin ungmöskatt även av annan orsak än den rent principiella.

Säkerligen ha väl många av oss den erfarenheten, att det icke finns några människor, som äro mer uppoffrande mot sina anhöriga, sina föräldrar, sina syskon än ungmörna. Jag skulle kunna anföra många exempel på sådana som under stora umbäranden bekostat sina yngre bröders studier, och det tycker jag är mycket vackert. Redan av den orsaken kan jag aldrig gå med på någon ungmöskatt — ungarlsskatten kan jag åtminstone förstå —. Det är även en annan synpunkt ifråga om ungmöbeskattning, som herr Johansson bör taga i betraktande, och det är, att det finnes faktiskt ingen möjlighet för alla ungmörna att bli gifta, om än vartenda vrak till man accepterades som äktenskapskandidat. Detta på grund av att kvinnorna äro vida talrikare än männen. Och de bli mera talrika, ju högre upp man kommer i åldersklasserna. Jag skall taga några siffror. I Stockholm fanns det år 1913 171,420 män och 210,665 kvinnor, i Borås 9,805 män och 12,192 kvinnor, i Lund 8,768 män och 11,572 kvinnor, i Sundsvall 7,831 män och 9,603 kvinnor, i Alingsås, som är en ganska liten stad, 2,173 män och 2,979 kvinnor. Hur i all rimlighets namn skulle det nu kunna gå för sig, att alla dessa kvinnor skulle bli gifta, därest herr Johansson icke samtidigt föreslår en ändring i giftermålsbalken — men det har han ju icke gjort — så att varje man får lov att ha mer än en hustru.

Så sade herr Johansson också, att han hade den uppfattningen, att ungarlarna — det var gent emot talet om att de ingenting hade att skatta med — i allmänhet slösade bort det lilla de förtjänade. Jag vet icke, om det träffar in på alla ungarlar. Emellertid skall jag gent emot honom citera ett yttrande av den gamle Bülow från ungarlsskattedebatten 1892. Då sade Bülow syftande på den tidens ungarlsskattemotionär: »Om man satte motionären vid offerkistan för att uppbära skatten av ungarlarna, skulle han nog få se, att kistan bleve i det närmaste tom, ty de flesta ungarlar ha icke mycket att betala skatt med.»

Nu är det ju så, att herr Johansson icke har sett denna sak

rent skattepolitiskt, utan det är av nationalekonomiska orsaker — han sade det själv i kammaren nyss — som han väckt sin motion. Han vill en ökning i nativiteten; det är huvudsyftet med hans motion. Ja, det är ju mycket vackert, och jag säger liksom den föregående talaren, att kan man vinna detta vackra syfte på den väg han angivit i sin motion, så skulle jag åtminstone kunna gå med på ungarlsskatten, men icke på ungmöskatten. Nästa gång han kommer med sin motion, tycker jag, han bör skilja på dessa saker.

Jag skall även yttra några ord gent emot talet om ungarlarnas skattekraft, och detta i det sammanhanget, att motionären även föreslagit, att de barnlösa familjerna skulle jämväl betala denna extra skatt. Studerar man bevillningsförordningen finner man, att så snart barn finnas, jag talar därvidlag naturligtvis om de mindre inkomsttagarna, så göres avdrag. Härav synes ju framgå, att man utgått från den barnlösa familjen och den med dem jämförbara ungarlaren, såsom normaltyp i fråga om skattekraft. — Det strider sålunda mot själva andan i vår skattelagstiftning att man talar om förhöjning då i stället principen lindringar för dem, vilkas skattekraft är mindre än normaltypens, är fastslagen. — Nu är det väl i allmänhet också på det sättet, att om en gift familj icke har några barn, så beror det icke på dem själva — ty i regel önska de sig barn. — Då tycker jag det vore ganska hårt, att därför att deras varmaste önsksningar svikits de fördenskull skulle påläggas en extra straffskatt. Systemet med avdrag för de mindre skattekraftiga är att föredraga, ty därigenom överflyttas automatiskt såsom sig bör den delen av skatterna för de mera bärkraftiga. — Jag vill att man skall gå mycket långt på den vägen, så att man kan uppnå en verkligt effektiv skattelindring för familjeförsörjare. Men den väg herr Johansson föreslagit leder icke alls till det målet.

Innan jag slutar, skulle jag vilja säga några ord om den tabell, som är bifogad betänkandet på sid. 15, i vad den rör de oäkta födelseerna. Det var en talare här, som tyckte, att det var alldeles rysligt, att vi därvidlag hade den högsta siffran i hela Europa. Nu har ju utskottet sagt, att dessa siffror beträffande de utländska förhållandena icke äro jämförbara, och det finner man bara av det faktum, att om de det vore, skulle det vara allra bäst ställt i sedligt avseende på Balkanhalvön. Men det verkliga förhållandet är ju — det har intygats enstämmigt av många, som studerat förhållandena där nere — att Balkanländerna icke alls kunna uppställas såsom mönster i sedligt avseende. Det kan ju ha sin förklaring i att dessa länder så länge levat under turkisk överhöghet, att man ännu är som man säger en smula turk där nere.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
bördningar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, uttrade:

Herr von Hofsten: Herr talman! De föregående talarna och särskilt den siste ha ju sökt på allt sätt kasta löjets skimmer över den föreliggande frågan, och jag medgiver att det kan vara ganska tacksamt, särskilt med hänsyn till den här 28-åriga ungmön, som herr Jönsson i Revinge även i utskottet omfattat med ett alldeles ovanligt livligt intresse. Det är ju icke underligt för övrigt, när han själv är ungtkarl.

Emellertid är det så, att man icke helt och hållet får ställa sig avvisande mot den huvudtanke, som ligger bakom motionen. Under-tecknad jämte några andra ledamöter i utskottet ha i en reservation haft en något avvikande mening beträffande utskottets motivering för avslag å herr Johanssons i Brånalt motion. Skillnaden är den, att vi anse, att utskottet har ställt sig något väl positivt avvisande mot denna huvudtanke, under det att vi reservanter mena att vad som ligger bakom motionen och tidigare förslag i enahanda riktning, kan förtjäna att upptagas till prövning. Utskottet har också liksom de föregående talarna efter min mening alltför mycket låtit sig påverka av de något oförsiktiga uttalanden, som motionären har gjort sig skyldig till och som han även nu har erkänt själv, exempelvis då han i motionen säger, att det är en »praktisk utväg» att pålägga alla ogifta män över 32 år en extra beskattning, liksom ock denna 28-åriga ungmö, som är så omhuldad. Från dessa uttalanden vilja också vi reservanter taga avstånd.

Men jag vill också för min del i olikhet med motionären i motionens huvudtanke se mindre en åtgärd att befordra äktenskapsfrekvensen. Jag tror, att man får ställa sig ganska skeptisk gent emot den synpunkten. Men å andra sidan kan väl ingen förneka — och det har åtminstone herr Jönsson i Revinge personligen medgivit — att den ogifte mannen väl i allmänhet har betydligt större skattebärkraft än den, som till samhällets fortbestånd fostrar en talrik familj. Det är från den synpunkten man skall se frågan. Den ogifte mannen, har givetvis under förutsättning att han i övrigt icke har försörjningsplikt, större skattebärkraft än den gifte. Då må det väl också vara rättvist, att han får sig pålagd en något större skatteböroda, förutom att det naturligtvis i viss mån automatiskt lägges på honom en viss ökad skatt, därigenom att gifta män få göra skatteavdrag för barn.

Det är denna tanke, som framförts, och det är ingalunda så, som någon föregående talare uttryckt sig, att det är fråga om en straffskatt. I dessa tider behöver man dock eftersöka lämpliga skatteobjekt, och då kan man tänka på att utnyttja den ogifte mannens skattekraft. Oavsett allt skämt, som i dag kommit till uttryck i denna sak, tror jag vi måste erkänna, att det kan ligga något i den tanken.

Vad vi nu sagt i vår reservation är endast, att vi uttryckt det önskemålet, att i motiveringen för avslag bort inryckas den tanken,

att ifrågavarande uppslag borde utredas i sammanhang med den blivande stora skatteutredningen. Det kan ju hända, att den utredning, som nog en gång kommer till stånd, skall visa, att denna skatt är orättvis och olämplig. Men tills så skett, kan jag för min del icke finna, att man kan ställa sig absolut avvisande mot själva principen eller grundtanken.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring i motiveringen, som finnes angiven i den av herr K. G. Karlsson m. fl. undertecknade reservationen.

Häruti instämde herrar *Jansson* i Kalmar, *Räf*, *Andersson* i Knäppinge, *Jesperon*, *Rydholm*, *Lithander*, *Magnusson* i Skövde, *Thore*, *Westerström* och *Gustafsson* i Kasenberg.

Herr *Palmstierna*: Ja, herr talman, det må nu så vara, som den siste ärade talaren framhåller, att man kanske icke bör allena bredt löjets skimmer över allt vad som här är framfört av de ärade motionärerna, men å andra sidan tror jag, att man icke minst på detta område måste alldeles bestämt reagera emot, när saker framföres på sådant sätt, att det i och för sig är ägnat att sprida något skimmer av löje över ganska allvarliga samhällliga frågor. Jag måste säga, att när man genomläste motionerna, så fick man redan vid *detta* studium den uppfattningen, att motionärerna hade råkat in på ett område, där de voro fullkomligt obekanta med förhållandena, och när man hörde deras anföranden i dag i kammaren, så fick man verkligen det bestämda intrycket, att samtliga dessa motionärer böra stå som varnande exempel på hur man icke bör behandla statistik och siffror. Ty faktum är dock, att om sådana uttalanden, som de gjort här, få stå kvar i protokollet, så tror jag, att man skall få en ganska bedrövlig uppfattning av att man i riksdagens andra kammare ägnar en, jag höll på att säga, kvasi-vetenskaplig behandling åt ett problem, som dock är ganska allvarligt.

Icke minst gäller det, när man här gång på gång får höra talas om det stora *nationella självmordet*. Detta visar man upp på olika sätt. Dels tar man upp jämförelser med andra länder. Och jag må väl ändå säga, att de av talarne, som varit i tillfälle att taga del av den debatt som fördes för något år sedan här i kammaren, när hörgerns sedlighetsmotion var före, borde väl ha fått erfarenhet om att man bör vara litet försiktig, innan man engagerar sig på detta område, och framför allt icke anställa jämförelser med sådant, som icke är jämförbart. Och går man sedan till den fallande skalan i nativiteten och den stagnerande mortaliteten, så undrar man: när tänka de ärade talarne att stoppa? Man känner bara ett enda fallande, och det är en hisnande förnimmelse man får. När skall det stoppa? Landet blir ju alldeles avfolkat. Det är en orimlighet i och för sig.

Och studerar man förhållandena, sådana de *verkligen* äro, finner man, att det icke är så, som man vill göra gällande. I de delar

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

av landet, där man har en betydande nativitet, såsom i Norrland, sjunker denna ytterst snabbt, men i det synnerligen samhällsbevarande Gottlands län, där man har den lägsta nativiteten, håller sig denna på samma nivå och visar till och med någon obetydlig tendens att stiga. Det är en erfarenhet, som bör kunna generaliseras, då man har stöd därför även från andra håll. När man kommer ned till denna nivå, så avsackar alltså denna tendens, och med en ytterligare sänkning av dödstalet komma de nuvarande respektive förhållandena att ganska väl kunna balansera varandra. Jag skulle kunna säga, att med ett dödstal mellan 13 kanske 14 pro mille och ett nativitets- och födelsetal på Gottlands nivå, 18 à 19 pro mille, d. v. s. om vi sjunka ned ungefär till den franska nivån i fråga om födelse-siffran, så ha vi *ändå* ett befolkningsöverskott av 6 pro mille. Nu har emigrationen tagit $4\frac{1}{2}$ pro mille av vår folkökning, som med bortseende av emigrationen alltså har varit ungefär 7 pro mille. Sålunda, skillnaden skulle vara ungefär *en* pro mille, vilket egentligen icke är något att tala om. Men då kunna vi i alla fall gå ut ifrån att vi ha en befolkningsökning av 6 pro mille.

Ja, vi böra snarare vända om frågan och ställa den på följande sätt: hur skall Sverige bereda denna folkökning plats, bröd och existens i landet, denna folkökning av 6 pro mille år efter år? Det är det stora problemet, och jag vill i all korthet deklarerera som *min* ringa ståndpunkt, att vi skola icke inbilla oss, att det kommer att gå genom en småbrukarekolonisation, utan det är med *storindustriens* hjälp — samtidigt som vi bilda småbruk — som vi kunna komma att föda denna befolkning. Jag tror, att det är ganska lätt att kunna påvisa detta. Industrien och jordbruket gå hand i hand, men industrien ger arbetstillfållen och möjliggör småbrukets avsättning. Jag vill bestämt uttala detta nu, därför att det finns åtskilliga, som på samma gång de, såsom jag själv, med intresse och värme vilja främja småbrukets rörelsen, icke se, att det är *industrien*, som dock skall bära upp befolkningsstillväxten i landet.

Men jag vill säga, att även när man går in på detaljerna i motionerna, finner man onekligen, att vederbörande icke förstått behandla saken ordentligt. Här har belysts gång på gång innebörden av herr Johanssons i Brånalt förslag i fråga om flickkorna, som skulle åläggas denna extra skatt. Ja, det är ju 2,833,417 kvinnor mot 2,708,684 män år 1911 i landet, varför många kvinnor icke kunna bli gifta. Redan när man kastar en första blick i statistiken, får man alltså klart för sig, att ett sådant förslag är orimligt. Mellan 100—128 kvinnor i giftasåldern pr 1,000 kunna aldrig gifta sig. Jag skall be att få påpeka en annan sak. När herr Welin kommer med sin stora skattemotion, visar det sig, att om motionären velat lägga upp siffror för sitt förslag, hade han funnit, att den större delen av landets befolkning, den med andra ord, som skall ge befolkningsöverskottet, skulle få en *ökad* beskattning. Sålunda faller detta förslag platt till marken. Varför kan då icke en motionär, innan han lägger fram en allvarlig fråga på riksdagens bord, *själv* göra en undersökning? Och jag vill säga, att det är åtskilligt annat,

som man kan anföra beträffande dessa framställningar, som visa, att vederbörande icke tillräckligt satt sig in i saken.

Jag vill emellertid ge motionärerna rätt i ett avseende, nämligen när de säga, att frågan om skatteläggningen står i ett visst samband med frågan om såväl nativiteten som giftermålsfrekvensen. I detta uttalande ligger ett erkännande av att de *ekonomiska* förhållandena ha ett intimt samband med befolkningsrörelsen, och det kan vara av ett visst intresse för kammarens ledamöter att erfaras, att vad nu t. ex. giftermålstalet beträffar, ha vi i de kommersiella meddelanden, som utdelas på kammarledamöternas bord, bland alla dessa siffror för antalet registrerade bolag, för inbetalt aktiekapital, för antalet arbetslösa inom arbetareorganisationerna, för stenkolsimporten etc., även en siffra för antalet ingångna äktenskap per tusen invånare. Och varför? Jo, därför att erfarenheten har visat, att giftermålsfrekvensen i sin mån ger en spegelbild av konjunkturernas växlingar. Följaktligen, det framstår alldeles klart, att under de goda konjunkturerna gifter man sig, under det att det blir en viss återhållsamhet, när krisförhållanden inträda. Detta är en sak, som visar det intima samband, som faktiskt råder härvidlag.

Och jag vill taga ett annat exempel beträffande frågan om födelsetalet. Vi ha här i Stockholms stadsfullmäktiges kommitté för arbetarangelägenheter gjort en utredning, som ger det beklämmande resultatet — jag önskar, att de ärade högermän, som engagera sig gång på gång i dessa frågor, ville uppmärksamma detta — att lönearbetarnas maximiförtjänst inträder vid 40 års ålder. Man gifter sig, när han är cirka 25—30 år och förtjänar mest vid ungefär 40 års ålder. Nåväl, medeltalet på hans äldsta barn kunna vi eventuellt räkna ut. Vilken obenägenhet måste han icke då känna för att sätta fler barn i världen, när han nalkas denna 40-årsålder. Man vet ju vilka svårigheter, som förefinnas för honom att försörja barnen och ge dem anständig uppfostran m. m. när hans förtjänst år för år börjar sjunka. Med andra ord, man kommer här in på problem, som bottna djupt i de ekonomiska och sociala förhållandena i samhället och som framtvunga förändringar i samhällets struktur av mer djupgående art, än de ärade motionärerna tydligen tänkt sig, och det verkar — förlåt att jag använder det uttrycket — något av *kvacksalveri* på mig, när jag ser, att man på denna stora fråga vill lägga sådana här synpunkter och manipulera med futtiga skatteläggningar.

Det är ytterligare en sak, som jag vill taga fasta på, och det är herr Johanssons i Brånalt sockerbit. Ja, på tal om den fälldes herr Johansson i Brånalt ett sant ord. Sockerbiten! Ja, det är verkligen så, att när reallönen sjunker, med andra ord penninginkomsten, som arbetaren har i handen, smälter samman, därför att dyrtidens inflytande alltmer gör sig gällande, tvingas han allt närmare och närmare existensminimum och kanske sjunker under det och bekymren börja och svårigheterna för honom att livnära familjen yppa sig. Det finns en statistik, som påtagligt visar sambandet mellan nativiteten och reallönernas sjunkande. Även *den* sidan av saken tror

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

jag bör tagas upp, när vi belysa detta spörsmål. Och det kan hända att i de bekymmer och svårigheter, som utmärka den tid vi nu genomgå, och i bristfälligheten av de åtgärder, som vi nu se föreslas för att bekämpa dyrtiden, ligger en bland anledningarna till att det blir färre äktenskap och minskad nativitet i landet.

Emellertid är det dock alldeles givet, att en hel del förhållanden spela in, som göra, att den allmänna generella regeln icke kan tillämpas på enskilda fall. Det är ju, jag vill icke säga egendomligt, men symptomatiskt, att just dessa tre motionärer komma från de tre län, som i detta avseende visa de sämsta siffrorna. Det är nämligen så, att i Hallands län, herr Johanssons i Brånalt län, i Kalmar län, som herr Norman representerar, och i Älvsborgs län, som herr Welin tillhör, finna vi giftermålstalet vara lägst i Sverige, liksom jag förut nämnt, att på Gottland födelsetalet är lägst. Ja, herrarna kunna själva försöka utpekulera anledningen till detta. Jag bryr mig icke om det. Men jag vill säga, att icke är anledningen den, — det kan väl för övrigt icke herr Johansson i Brånalt vilja påstå — att just i dessa samhällsbevarande län »bland alla folklager alltmer utbreda sig förut okända krav på ökade levnadsbehov samt njutnings- och nöjeslystnad.» I sin motion förmenar han detta.

Jag vill också säga, att när man gått igenom motionerna, finner man, att de stupa på den ena svårigheten efter den andra. Jag skall emellertid icke gå närmare in därpå. Jag vill i stället taga upp en sak som är riktig i herr Welins motion nr 106. Vad innebär i själva verket denna herr Welins motion? Han tager i själva verket upp en riksdagsskrivelse, som avgavs 1911, men tyvärr har han försämrat den. Det är ingen förbättring, som motionären vidtagit. Utskottsutlåtandet innehåller också en hänvisning till denna skrivelse. Men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på en sak, som visar, att liksom riksdagen 1911 hade rätt, så ligger det också en kärna av sanning i denna herr Welins motion, som man bör taga fasta på, detta speciellt när det gäller frågan att *barnen* skola tillvaratagas åt landet. Det är en rent av avskräckande siffra, som jag skall be att i detta avseende få meddela. Åren 1900—1906 var dödsrisken för de utom äktenskapet födda barnen i genomsnitt 178 procent i jämförelse med de inom äktenskapet födda. Om vi gå till åren 1907—11, finna vi, att den siffran i medeltal stigit till 203 procent. Det är ju dock en synnerligen allvarlig uppgift., som visar, hur det ur samhällssynpunkt är ytterst angeläget söka skaffa barnen *hemmets* omvårdnad. I den mån som man på skattelagstiftningsväg kan åstadkomma något i det hänseendet, är det givetvis en väsentlig fördel. Det är på den vägen herr Welin slagit in och han har i detta avseende upptagit riksdagens beslut av år 1911, ehuru i något försämrad form. Här kunna vi instämma med honom.

Nu vet jag, att åtskilliga av kammarens ledamöter äro särskilt intresserade för, att man skulle kunna skilja äkta makars inkomstberäkningar och beskatta dem var för sig. Det låter åtminstone i förstone ganska plausibelt. Men vi förstå, att det är en grundprincip i hela vår skattelagstiftning, att äkta makar höra ihop, så att

en ändring därvidlag kommer att innebära ett nedbrytande av principerna och medföra en minskning av statsinkomsterna, som blir så betydande, att man måste noga betänka sig, innan man bestämmer sig för en sådan åtgärd. Då är det nog bäst att först pröva den väg, som riksdagen föreslog 1911, nämligen att höja, om så behövs, det bevillningsfria avdraget för familjerna och även höja barnavdraget.

Framför allt måste man tänka på, att det är på *kommunal-skattelagstiftningens* område, som allt detta kan ha någon verkan. Det ha icke motionärerna tänkt på, de tala om ändringar i inkomst- och förmögenhetsskatten till staten, som egentligen icke ha någon betydelse för detta spörsmål.

Slutligen skall jag be att få säga några ord till herr von Hofsten. Det är så, att några av utskottets ledamöter, såsom framgår av reservationen, stå så där, jag höll på att säga, halvt oklart sympatiserande med ungarlsskatten. Men enligt mitt förmenande intager man icke en fast och bestämd skattepolitisk ståndpunkt, när man uttalar sig på det sättet. På den statliga beskattningens område ha vi ju hittills, alldeles oavsett civilstånd eller andra förhållanden, sökt utmäta skatten efter förmågan, och man kan icke generalisera och säga: alla ungarlar skola skatta mer än alla gifta. Det är en orimlig ståndpunkt, som icke täckes av livets verkliga förhållanden. Jag vill bara i detta sammanhang påpeka andra paragrafen i vår fattigvårdsförordning, vilken stadgar en försörjningsplikt, som är mycket dryg — den, som känner till fattigvårdsförhållanden, vet det — och som påvilar mer än en ungarl. Jag tror, att ett sönderbrytande av beskattningen på detta område skulle kunna medföra konsekvenser, som gå ut över fattigvårdslagstiftningen och den naturliga försörjningsplikten och som sannerligen icke äro lämpliga.

Det är i övrigt, fränsett den skattepolitiska principen, riktigt och klokt att främst förorda sådana åtgärder som behöva vidtagas för att skapa lindring åt de *barnrika familjerna*. Ändra barnavdraget, öka detta och lätta bördorna för dessa familjer. Då äro vi inne på den rätta bogen. Då går utvecklingen samma väg, som den hittills sökt treva sig fram på i Sverige.

Herr talman, jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Welin: Jag skall be att få lämna några repliker till ett par av de föregående talarna.

Det har från flera håll anmärkts, att det med skäl kan framställas anmärkningar mot de framförda motionerna. Det är alls icke överraskande för mig, att en sådan anklagelse kan framföras, ty jag tror, att det är något, som träffar alla motioner, att man kan anmärka mot dem, och mången gång kanske något mycket väsentligt. Det är klart, att den enskilde motionären då han nedskriver den motion, som han vill hava fram, icke kan tänka på alla möjliga synpunkter, som kunna anläggas på frågan. Det kan alltid förbises något, även om man tänker sig noggrant för.

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Det blir då utskottets sak att taga, vad som kan vara användbart, gallra bort det, som icke duger, och så framställa för riksdagen det, som möjligen kan hava värde i en motion. Jag känner mig därför icke alls nedslagen av dessa anmärkningar, ty jag tror, som sagt, att mot varje motion kunna göras ganska väsentliga anmärkningar. Skulle en motionär icke våga bära fram en motion, utan att den vore så väl genomtänkt, att ingen anmärkning kunde göras mot den, är jag säker om, att ingen motion skulle väckas i Sveriges riksdag. För övrigt har jag redan erkänt, att mina små motioner bara äro trevande försök att finna en lösning på frågor, som jag anser ytterst viktiga. Har jag icke fått de rätta greppen, så får man söka finna något annat, som är bättre.

Den förste talaren, närmast efter det motionärerna yttrat sig, nämligen herr Källman, framhöll, att dessa motioner endast kunde hava ett skattepolitiskt syfte och sålunda icke hava någon betydelse med hänsyn till nativiteten, att alltså förslaget endast vore berättigat ur skattesynpunkt. Jag kan i viss mån erkänna detta, men vill också påstå, att det är en rättfärdighets sak, att man söker lätta bördorna för dem, som fostra barn, även om lindringen icke blir så särdeles stor. Även om den icke blir mer än hundra kronor, såsom jag anförde beträffande en familj i Norrköping, anser jag, att det dock är någonting att taga hänsyn till. Jag är övertygad om, att i den mån samhället vill bereda större eller mindre lättnader åt familjeförsörjare, skall man därmed även bereda framgång åt de spörsmål, som ytterst ligga under det hela, åtminstone från motionärernas synpunkt sett.

Beträffande min motion nr 105 anmärkte samme ärade talare, att jag tänkt på medelklassen. Ja, det må vara alldeles riktigt, att jag tänkt på den också, men icke uteslutande, utan jag har även tänkt på alla, som hava en sådan inkomst, att de tryckas av stora svårigheter, när de skola uppfostra sina barn. Vad medelklassen angår, bör man giva akt på, att många, som befinna sig i det inkomstläget, att de hava 6,000 kronor eller något därutöver, kunna hava ganska svårt att uppfostra en stor barnskara på kanske 6, 7 å 8 barn. Det kräves för dessa utgifter, som äro mycket kännbara, så pass kännbara, att de, som icke äro i det läget, att de bliva utsatta för dessa utgifter, icke kunna döma därom.

För övrigt vill jag säga, att jag redan erkänt, att det var ett misstag av mig, då jag föreslog ett skatteavdrag i överensstämmelse med värnskatten, en tiondedel för varje barn. Därför är det ganska lätt för kommande debattörer att slå ned på detta förslag och att strida mot en person, som i detta avseende redan kastat sina vapen.

Samme talare, som jag förut nämnt, sade också, då han opponerade sig mot detta av mig övergivna förslag, att han därmed hade dräpt även övriga förslag i min motion nr 105. Jag kan icke erkänna, att detta är riktigt. Jag är tvärtom i högsta

grad förvånad över ett sådant påstående, ty utskottet säger be-
träffande en detalj i denna motion nr 105, den nämligen, att man
skulle kunna höja inkomstgränsen i fråga om avdragsrätten, att
denna sak torde förtjäna undersökas. Sålunda synes det, som
om den ärade talaren i detta fall helt och hållet skiljer sig från
utskottet, och då han skiljer sig så synnerligen skarpt i detta
fall, såsom framgår av hans anförande, är jag förvånad över att
icke finna hans namn i en reservation. Utskottet giver i detta
fall motionären betydligt större erkännande, än vad den ärade
talaren gör.

Vad för övrigt angår denna inkomstgräns uppåt för erhål-
lande av skatteavdrag, vill jag påpeka, att den gräns, som av
mig endast antydningssvis satts till omkring 10,000 kronor, ändock
kanske icke är så fullständigt orimlig. Utskottet har själv hän-
visat på utländska föredömen, då det säger, att det i utlandet
icke finnes någon ungarlsskatt, och att vi följaktligen icke
heller kunna tänka på att införa någon sådan. Då det, som före-
kommer i utlandet, tycks hava stor auktoritet för utskottet, vill
jag påpeka, att i Preussen enligt utskottets egna uppgifter av-
drag får göras för barn till föräldrar, som hava intill 12,500 mark,
vilket åtskilligt överskrider den gräns, som jag antytt, nämligen
tiotusen kronorsgränsen. Sålunda hava vi i detta fall ett mycket
högt utländskt föredöme.

Samme talare säger med hänsyn till motionen nr 106, att jag
tänkt endast på de större inkomsterna. Jag vågar bestämt för-
neka, att jag gjort detta, ehuru motionen är avfattad så, att den
sak, som jag vill föra fram här, nämligen nedsättningen i skatt,
kommer att träffa även högre beskattade. Jag medger gärna,
att även i denna punkt motionen icke var fullt genomtänkt. Jag
vill erkänna, att jag kunde hava satt en viss gräns uppåt. Men
varför har då utskottet icke antytt något i den vägen? Ett par
talare, herrar Källman och Palmstierna, hava sagt, att det är
något behjärtansvärt i motionen. Varför har då icke utskottet
tagit fasta på det behjärtansvärda?

Den sistnämnde ärade talaren, herr Palmstierna, vidrörde
något förhållandet mellan nativiteten och mortaliteten. Jag
skulle med hänsyn härtill endast vilja erinra om eu sak, nämli-
gen den, att nativiteten teoretiskt sett kan sjunka så långt som
helst ända till 0, medan mortaliteten icke kan göra det. Det
är mycket lätt att tänka sig ett förhållande, då mortaliteten över-
går nativiteten.

Det har av en talare här insinuerats, att vi motionärer skulle
hava letts av mindre goda bevekelsegrunder, att vi skulle hava
motionerat, därför att det lät bra, och att vi knappast menat all-
var. Jag vill här icke vidare yttra mig angående denna in-
sination, men jag vill protestera mot att vid en diskussion av
en allvarlig fråga man kommer med sådana argument. Jag tror,
att de sakliga skälen för och emot äro så starka, att vi kunna
låta de personliga insinuationerna vara. För övrigt vill jag säga,

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.):*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

att det är lättköpt att göra sig kvick över sådana motioner som särskilt den om ungfkarlsskatten. Det hela rör sig emellertid om en fråga, som är så viktig, att den mera lämpar sig för allvar än skämt.

Herr Holmström: När jag läste motionen nr 105, var det en passus jag fäste mig vid. Motionären säger på sidan 3: »Inom dessa gränser av 3,000 och 10,000 kronor falla nämligen inkomsterna för en stor del personer med boklig bildning, t. ex. ämbetsmän i statens och enskildas tjänst, och dessa känna, på grund av det värde denna bildning för dem äger, som sin plikt att även förskaffa barnen samma förmån.» När man läser detta, får man lätt den uppfattningen, att människor, som icke fått en sådan boklig bildning, icke kunna känna en sådan plikt mot sina barn. Men det är nog så, att även föräldrar, som icke fått någon annan bildning, än den folkskolan giver, känna denna plikt och känna den i all synnerhet, när något eller några av barnen äro särskilt rikt begåvade. I de fattiga hemmen — det finnes många sådana — är det vanligtvis så, att barnen, långt innan de hava nått 15 års ålder, få hjälpa till och bidra till sitt uppehälle. När de nått denna ålder, få de själva försörja sig. Då har hemmet icke möjligheter att taga hand om dem längre. Det kan alltså icke bli tal om att giva dem fortsatt utbildning. Därför kan det skatteavdrag för barn, som motionären ifrågasatt, aldrig komma dem till godo, som leva under sådana förhållanden, att de måste släppa ut sina barn i världen vid 15 års ålder, utan det kommer huvudsakligen dem till godo, som äro i bättre ställning och hava större bärkraft i fråga om skatter.

Nu vill motionären också, att man skall höja den övre skattegränsen från 6,000 till 10,000 kronor. Kan det verkligen vara rim och reson i att giva skattelindring åt en person, som har en dagsinkomst, om man vill räkna på det sättet, av mellan 25 och 30 kronor? Jag tycker för min del, att det icke är någon rim och reson i detta. Nej, skall man giva skattelindring, bör man göra det på andra håll. En person med en sådan inkomst som den nyss nämnda kan säkerligen fostra sina barn utan att behöva någon skattelindring.

Herr Johansson i Brånalt påminde om, hur fattiga familjer med små barn hava stora utgifter på grund av de indirekta skatterna. Detta är riktigt, och skulle vi införa någon skattelindring, så vore det riktigt, att man gjorde det i fråga om de indirekta skatterna, som trycka så orättvist och ligga så hårt på de små i samhället. Det är där, som skattelindringen bör göras och icke där, som motionären, herr Welin, velat lägga den.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandler: Herr talman! Det var egentligen med anledning av några statistiska utflykter, som motionärerna före-

togo sig i början av denna debatt, som jag begärde ordet. Nu har jag i en hel del väsentliga punkter blivit förekommen av herr Palmstierna. Jag skall emellertid be att få tillfoga något litet.

Det säges med visst fog, att man kan med siffror bevisa vad som helst, om man bara begagnar siffrorna hur som helst. Det kan vara gott och väl, att man alltemellanåt får inregistrera några nya exempel på den satsens sanning, men jag vet icke, om man har anledning att vara tacksam över att man behöver inregistrera sådant i riksdagens andra kammare.

Då jag hörde den förste ärade talaren i denna debatt förklara, att den tid, som står oss åter, innan det nationella självmordet kommer, är begränsad till fjorton år, blev jag verkligen mycket nyfiken över vad det nu var för slags statistisk metod, som kommit till användning. Jag vet mycket väl, att man kan med siffror komma till diverse besynnerliga resultat, och jag har icke alls den uppfattningen, som en annan ärad talare, herr Welin har, nämligen att hur man räknar i detta fall, kan man icke komma över två årtionden. Jo, för all del, herr Welin, man kan komma till mångahanda olika resultat. Det beror alldeles på, hur man räknar.

Jag blev mycket nyfiken, hur herr Norman egentligen kunnat bära sig åt för att komma fram till denna siffra, fjorton år, och satte mig därför ned att försöka få någon klarhet i detta. Jag tror, att jag nu hittat lösningen. Det visar sig nämligen, att om man jämför nativitetsöverskottet för år 1909 med nativitetsöverskottet för år 1913, finner man det för det förra året vara 11,9 pro mille och för det senare året 9,4 pro mille. Jämför man dessa siffror och sedan gör en genomsnittsberäkning, med vilken fart det går utför, kommer man till det resultatet, att man efter femton år skall vara vid nollpunkten.

Det visar sig, att under de föregående årtiondena var det i allmänhet så, att vårt nativitetsöverskott rörde sig emellan 10 och 11 pro mille. Det har varit det vanliga, om man ser på genomsnittssiffrorna för fem- eller tioårsperioder. Ännu så sent som år 1906 var nativitetsöverskottet uppe vid 11,3; sedan kommo för de följande åren siffrorna 10,9, 10,8 och 11,9. Just år 1909 inträffade det — jag vet icke av vad anledning, och det hör ju icke heller hit — helt plötsligt en mycket betydlig stegring av nativitetsöverskottet. Om man då väljer detta års, i jämförelse med de närliggande årens, abnormt höga tal och sätter det i relation till det sista årets låga siffra, får man en sådan fallhastighet, att man kan förutspå det nationella självmordet efter så kort tid, som herr Norman tagit sig friheten att göra.

Jag ber att få försäkra herr Welin, att man kan mycket väl räkna på annat sätt. Jag skall tillåta mig framlägga följande lilla kalkyl, grundad icke på enstaka års siffror utan på tioårsperioder. 1881—1890 var genomsnittssiffran 12,12, 1901—1910 var den 10,88. Det är en skillnad på 1,24. Beräknar man nu fall-

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

hastigheten med dessa siffror som utgångspunkt, kommer man till det resultatet, att det avstånd, som skiljer oss från det nationella självmordet, är 157 år och icke ett par årtionden.

Jag ber att få försäkra kammaren, att jag naturligtvis icke alls har den meningen, att den senare metoden är den riktiga. Jag vill endast uppvisa, till vilka äventyrligheter man kommer, då man använder en så högst enkel beräkningsmetod. För att icke tala om, att man genom att välja år 1909 som utgångspunkt skulle komma till det resultatet, att vi icke alls gå emot något nationellt självmord, ty mellan år 1899 och år 1913 är det faktiskt en ökning i nativitetsöverskottet.

Jag skulle verkligen vilja råda de ärade ledamöter av kammaren, som finna det vara behöfligt att lägga in sådana beräkningar i sina anföranden, att de ville åtminstone en liten smula taga del av, vilka allmänna metoder man får lov att begagna sig av, ifall resultatet skall hava något som helst värde. Niela denna metod, att räkna ut för varje år, hur mycket nativitetsöverskottet fallit, samt sedan göra en division och säga: Om så och så många år hava vi kommit till noll — vad innebär den? Jag vill hemställa till kammaren, huru mycket förnuft det skulle vara i följande statistiska kalkyl: om det kunde visas, att längden på det svenska folket avtoge — i själva verket tilltager det svenska folkets genomsnittslängd — men om det kunde visas, att längden avtoge med en viss liten procent för varje år, skulle alltså herr Norman komma att räkna ut, att om så och så många år är det svenska folkets genomsnittslängd lika med noll. Jag vill verkligen avråda från att använda sådana slags statistiska metoder.

Det är nog riktigt, som herr Palmstierna förut framhållit, att man får lov att se efter, huruvida man icke kommer till den punkt, då fallhastigheten avtager, och jag ber för min del att få fullständigt instämma i hela det resonemang, som förut framförts från herr Palmstiernas sida. Det är visat, att i det landskap i vårt land, som kommit längst på denna farliga väg, nämligen det samhällsbevarande Gottland, hade man hunnit fram till en nativitetssiffra av 19 pro mille redan så tidigt som på 1890-talet, men sedan har denna siffra icke sjunkit. Det vittnar om att det efter all sannolikhet finnes en punkt, där denna fallhastighet avtager och upphör, och det är också, skulle jag tro, fullkomligt riktigt, som framhållits av herr Palmstierna, att om emigrationen vore borta, skulle nativitetsöverskottet vara ungefär lika stort, som det är för närvarande, även om vår nativitetssiffra skulle för hela landet sjunka ned till Gottlands nivå. Jag vill hemställa till kammarens ledamöter: Skall det vara någon nationalekonomisk mening i att till vad pris som helst vilja driva upp nativitetssiffran — om det nu är något sammanhang mellan den och emigrationen — skall det vara någon mening i att det födes ett stort antal barn, för att dessa sedan skola exporteras till ett främmande land, då de nått

myndig-ålder? Jag ifrågasätter verkligen, om det icke vore ett lyckligare förhållande, att emigrationen vore borta, då man, även med den nativitetssiffra, som det nu tenderar till att bli, skulle kunna bibehålla samma folkökning som för närvarande.

Beträffande de motioner, som här föreligga, skall jag, då herr Welin nu har förklarat, att han icke alls vidhåller sitt förslag, icke ingå i någon utförlig kritik av detsamma. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på det förhållandet, att om man skulle tillämpa denna avdragsprincip på kommunalskatten, skulle det uppstå diverse äventyrligheter. Vid en inkomst mellan 800 och 900 kronor skulle det ännu visa sig vara plus minus noll som resultat, men därunder skulle det efter all sannolikhet, även vad kommunalskatten angår, bliva en försämring, och en försämring i den riktningen, att just de, som ha många barn, få det sämre, än vad de hava för närvarande. Hela den idé, som är framlagd i herr Welins motion, är i själva verket ingenting annat, än att man säger, att den person, som är förmögen, skall hava per barn ett högre avdrag än den, som är fattig. Man behöver verkligen icke gå långt i granskning av motionen för att finna detta, då principen är helt enkelt den, att man drager av en tiondedel av skattebeloppet, oberoende av inkomstens storlek. Då måste det ju bli så, att den, som har en inkomst av 10,000 kronor, blir utan skatt, om han har tio barn, likaväl som den, som har 1,000 kronor i inkomst. Detta innebär en fullständig brytning med den grundsats, som tillämpas vid bevillningstaxeringen, nämligen att det bevillningsfria avdraget skall vara större för de små inkomsterna och mindre för de större. Här blir det så, att för den förmögne blir det ett större avdrag per barn och för den fattige ett mindre. Den sakliga innebörden av detta förslag är följaktligen sådan, att klämman i herr Welins motion gärna kunde hava varit formulerad så, att här begäres effektiv skattelindring för förmögna familjeförsörjare, ty det är klart uppvisat, att för de fattiga blir det icke någon förbättring. Jag vill alls icke tro, att detta varit herr Welins avsikt, men på det sättet kommer det att verka.

Om herr Johanssons i Brånalt motion har talats mycket redan. Man kan med den avse olika ting, och det förefaller mig, som om reservanterna och motionären icke menat samma sak. Motionären vill tydligen åstadkomma, att folk skall gifta sig, medan däremot från reservanternas sida man tagit avstånd från denna tankegång och i stället lägger tyngdpunkten på att man skall uppnå en skatt efter skatteförmågan.

Låt mig taga upp reservanternas åskådning ett litet ögonblick. Vad menar de med att säga, att de ansluta sig till huvudtanken i motionärens förslag? Såvitt jag kan förstå, är huvudtanken där, att man skall avmäta skatten efter civilståndet såsom en grundläggande skatteprincip. Då frågar jag: Vad finnes för sammanhang mellan civilståndet i och för sig och skattekraften? Jag tager en gift person, som har försörjningsplikt,

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Aug. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Porta.)

t. ex. en mor att försörja, och jag tager en ogift person, som också har en mor att försörja. Är det någon skillnad i fråga om skattekraften, så att den ogifte har större skattebärighet än den gifte? Eller jag antager tvärtom, att vederbörande äro utan försörjningsplikt. Vad blir det för skillnad i fråga om skattebärigheten? Jag kan icke se annat, än att här måste ligga ett mystiskt betraktelsesätt bakom, som om själva inträdet i det äkta ståndet skulle på något egendomligt sätt i och för sig minska skattekraften. Jag kan icke tänka mig, att så skall vara förhållandet.

Om reservanterna mena, att med större försörjningsplikt skall följa större rättighet till skattelindring, är deras intresse tillgodosett i utskottets utlåtande, ty där framhålles just, att med försörjningsplikt skall följa rätt till skattelindring, oberoende av om vederbörande skattedragare befinner sig i det ena eller andra civilståndet. Helt annorlunda skulle saken ligga, om reservanterna vore eniga med motionären i att försöka åstadkomma giftermål genom en skattläggning av ungarlar och ungdomer. Då skulle jag lättare kunna förstå deras resonemang.

Jag skall icke beträffanden denna sida av saken tillägga mycket, till vad som är anfört förut. Det har påpekats, att motionärens förslag verkligen är sådant, att det är fullkomligt orimligt att genomföra. Man behöver blott se på förhållandet mellan ogifta män och ogifta kvinnor för att inse den saken. Detta förhållande ställer sig ungefär så, att på 1,000 ogifta män i åldern 20—50 år komma ungefär 1,200 ogifta kvinnor i åldern 17—45 år. Då motionären begär, att man skall höja skattesatsen för varje år som går, innebär detta i själva verket, att det skall betalas mera skatt, ju omöjligare det blir för dem att kunna gifta sig, ty förhållandet är, att ju högre man kommer upp i åldersklasserna, desto sämre bliva proportionerna. Det är icke svårt att få kännedom om detta. Det är så, att över 20 år komma på 1,000 ogifta män 1,072 ogifta kvinnor; det är således icke så farligt. Men över 30 år komma på 1,000 ogifta män 1,408 ogifta kvinnor, över 45 år komma på 1,000 ogifta män 1,839 ogifta kvinnor och över 65 år komma på 1,000 ogifta män 2,222 ogifta kvinnor. Jag kan verkligen icke förstå annat, än att om man nu, som herr Johansson i Brånalt vill, skulle lägga på dessa människor en extra skatt för varje år, under vilket de icke kunna gifta sig, komme detta att driva dessa gamla ogifta kvinnor till självmord, om man fortsätter med skatteökningen, såsom herr Johansson i Brånalt tänkt sig. Jag tror icke, att man behöver känna till någonting mera beträffande våra befolkningsstatistiska förhållanden för att inse, att det är dock ett ganska djärvt språkbruk motionären tillåter sig, då han säger på sidan 2 i motionen: »Det kan därför icke förnekas, att den av mig föreslagna skattereformen är rättvis.»

Herr talman, jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Jag skulle icke ha förlängt debatten med något ytterligare inlägg, därest icke här gjorts en del uttalanden, som jag anser behöva ett bemötande. Först finner jag då, att herr Jönsson i Revinge söker giva ett slags skämtsam uttolkning åt det hela. De föreliggande frågorna äro dock av den omfattning och betydelse, att det väl måste erkännas, att de förtjäna ett allvarligt bedömande. Herr Jönsson i Revinge säger, att motionärerna tyckas ha föreställt sig, att man nu genom en skattelindring skulle kunna åstadkomma en höjning i nativiteten. Jag skulle vilja hemställa, att innan en talare på det sättet yttrar sig, han först gjorde sig reda för vad motionärerna verkligen yrkat och vad de sagt. Såväl herr Jönsson i Revinge som herr Palmstierna tyckas icke ha läst min motion. Endast på det sättet kunna deras uttalanden förstås, och därför tager jag mig friheten att här anföra något av vad jag yrkat. Efter att hava påpekat gällande skattelagstiftningsbestämmelser och hurusom där är i lag fastslaget principen, att familjeförsörjare böra erhålla skattelindring i förhållande till familjens storlek, fortsätter jag: »Den skattelindring, som genom angivna bestämmelse erhålles, är emellertid obetydlig. Då skattskyldig, som har barn att försörja, genom dessas underhåll och fostran ger en tribut åt samhället, som den ogifte eller barnlöse undslipper, torde rättvisa och billighet kräva att i högre grad än hittills lätta skattebördorna för de mindre inkomsttagare, som ha barn att försörja. En dylik lättnad skulle i någon mån beredas genom att höja det belopp av 100 kronor för varje barn, för vilket avdrag nu får göras, till 200 kronor för varje.» Jag har härmed ju velat framhålla, att det är endast fråga om ett fortgående på den väg i beskattningshänseende, på vilken vi redan nu äro inne, och att det är erkänt, att rättvisa och billighet kräva ett lättande av skattebördorna för familjeförsörjare. Jag har icke trott och icke heller påstått, att man genom denna lindring skulle kunna åstadkomma en ändring i befolkningsförhållandena, men jag har framhållit — och jag ber, att man bemöter vad som anförts i motionen och i debatten — att detta vore ett steg på den väg, som leder till detta mål, ett obetydligt steg till och med tror jag, att jag framhöll, men ett steg i den riktningen.

Herr Palmstierna gjorde en del anmärkningar och framhöll, huru motionärerna böra stå som avskräckande exempel och att de handskats med frågor, som de tydligen icke alls begripit sig på. Jag gör ingalunda som herr Palmstierna anspråk på att äga djupgående insikter i alla frågor, som finnas mellan himmel och jord, men jag gör dock anspråk på att ha vetat vad jag velat, då jag väckte min motion. Och det märkvärdiga är, att vad jag velat är just vad herr Palmstierna framhåller vara något rättvist, nämligen större lindring i skatt för familjeförsörjare. Herr Palmstierna har erkänt, att vad jag krävt och motionerat om är en åtgärd av rättfärdighet, som herr Palmstierna själv skulle vilja vara med på. Men det hindrar icke, att han strax förut angriper mig som den, som icke alls vet vad han syftar till.

Sedan försökte herr Sandler att göra sig litet rolig på grund av

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

de uppgifter jag lämnade i mitt första anförande, då jag nämnde, att om sjunkandet av vår nativitet fortgår ett femtontal år framåt, som det fortgått under de senaste årtiondena och dödstalet förblir det samma, så stå vi inom cirka 15 år inför samma dödstal som födelse-
tal, i vilket fall det nationella självmordet skulle inträda. Ja, jag har här tagit genomsnittssiffrorna för de senaste årtiondena, och det är väl ett faktum, som ingen vill eller kan bestrida, att födelsetalet är stätt i sjunkande och ständigt varit i sjunkande sedan mitten av 1700-talet. Vi vilja ju hoppas, att detta icke skall sjunka så hastigt framdeles, och jag tror icke heller, att det kommer att göra det. Men om det skulle göra det, så komme vi inom kort tid att stå inför av-
folkningsproblemet. Det är i alla fall en företeelse, som är erkänd och icke kan bortbevisas genom att säga, att det där är siffror, som man icke kan bygga på. Jag tror för övrigt, att herr Sandler icke heller är den, som försummat att använda siffror, då sådana passat honom och hans ändamål.

Jag skall icke vidare fortsätta, utan vill nu endast framhålla, att här är ett krav, som man erkänt vara ett rättfärdighetskrav, kravet på någon lindring i skattebördor för de mindre bemedlade familjeförsörjarna med barn och under 6,000 kronors årsinkomst. När man här från vänsterhåll — ty det har ju varit uteslutande talare från det hållet, som vänt sig mot motionärernas yrkanden — försöker draga löjets skimmer över motioner och motionärer, tydligen därför att motionerna kommit från högerhåll, så undrar jag, hur det stämmer överens med den ute i landet så ofta proklamerade omtanken om de små. I bygderna gör man sig till tolk för deras intressen och talar om lättnader för de mindre bemedlade och för familjeförsörjare, och man har många gånger så värtaligt skildrat det tryck, som vilar över dem. Men när nu begäres deras stöd och hjälp för att åstadkomma en liten lindring för familjeförsörjare i skattehänseende, då anser man det vara lämpligt att bemöta detta med löje och hån. Jag frågar, huru i det fallet lära och liv stå i överensstämmelse med varandra hos dem, som här i dag uppträtt i denna fråga.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr Johansson i Brånalt: Endast ett par ord. Jag beklagar, att de farhågor blivit besannade, som jag uttalade i mitt förra anförande om, att man skulle neddraga dessa frågor till det plan, där de komma nära löjet, så att det faller löje icke blott över personerna, utan över själva tanken i de föreliggande frågorna. Jag beklagar det icke för min skull, men för herrarnas egen skull och för riksdagens skull. Som stöd härför vill jag bara citera ett yttrande som återfinnes i en förut citerad tidning, vilken i sin ordning citerat ett uttalande i Tyskland inför den preussiska vetenskapliga deputationen för medicinalväsendet, ett uttalande som lyder: »Löjet över ungarlsskatten, barnpremier o. s. v. slocknar ju inför den tilltagande nedgången i födslar. Det kommer icke att dröja länge,

förrän man skall skratta åt den tid, som kunde skratta åt en aktiv befolkningspolitik.»

Nu ha särskilt de två första talarne, som hade ordet efter mig, velat göra gällande, att alla de tre motionärer, som motionerat i föreliggande frågor, äro högermän och att man icke har något gott att vänta från det hållet, ty där vill man icke göra någonting för dem, som verkligen behöva hjälp. Jag vill bestämt protestera mot ett sådant uttalande, åtminstone för mitt vidkommande. Jag talar icke å högerpartiets vägnar, men för min personliga del ber jag få säga, att jag kommer att befrämja deras intressen, som äro mest i behov av att bli hjälpta. Det bara förundrar mig, att dessa talare vilja begagna sig av det uttryckssätt, de använt här i kammaren. Jag tycker, att de skulle känna det ansvar, som vilar över dem, på ett bättre sätt.

Herr Jönsson i Revinge benämnde den föreslagna skatten straffskatt. Ja, herr Jönsson är, som jag hör, ungar, och känner han det verkligen, som om han begått ett brott genom att icke ha gift sig, så må han gärna för mig kalla denna skatt för straffskatt. Men jag har annars betraktat saken så, att dessa skatter skulle vara en ersättning, en så att säga mindervärdig ersättning för deras uraktlåtenhet att fullgöra sin skyldighet som medborgare.

Angående de procental, som här blivit kritiserade, så äro de ju endast förslag, som man mycket väl kunde jämka på åt det ena eller andra hållet. Själv trodde jag, att jag kunde taga de högsta siffrorna. Men jag kan gärna vara med på att jämka i detta fall.

Det är icke som flera talare, även herr Palmstierna, framhållit, så, att jag velat föreslå en skatt, som skulle över huvud taget utgå efter civilstånd, d. v. s. en skatt på alla ogifta män och alla ogifta kvinnor. Det är visst icke så, utan jag har föreslagit en skatt, som skall utgå i procent av de respektive skatteerläggarnes inkomster, och att det måste ovillkorligen ligga i, såsom jag anförde — och jag tror, att även herr Palmstierna uppfattade det, ty jag såg honom här framför mig, då jag nämnde det — Kungl. Maj:ts hand, att då utredningen företages, framkomma med sådana förslag och jämkningar, att de som ha försörjningsplikt kunna bli befriade alltefter dennas storlek, vare sig de äro ungar, ungmör eller gifta utan barn.

Angående statistiken ber jag få nämna, att den har ju varit använd på ömse håll, fastän jag själv icke dragit fram några statistiska siffror. Men herr Jönsson i Revinge och likaledes de andra tyckas hysa den åsikten att för att få antalet män och kvinnor lika stort, måste man antingen importera män eller exportera kvinnor. Jag tror, att den näst siste ärade talaren i sitt anförande varit rätt godtycklig vid begagnandet av statistiska siffror. Jag har icke statistiken till hands och jag har heller icke sett någon statistisk uppgift som utvisar, när antalet män och antalet kvinnor är så att säga jämnställt. Men jag har varit i tillfälle att höra det uppgivas i ett föredrag. Det är allmänt känt från statistiken, att bland de födda barnen är antalet män större än antalet kvinnor, och då vi veta,

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)

att kvinnans ålder är i avsevärd grad högre än mannens, är det själfallet, att vid ett visst årtal antalet män och antalet kvinnor måste bli lika stort. Jag har hört åberopas av en föredragshållare, vars sanningsenlighet vid behandlingen av statistiken jag icke drager i tvivelsmål och som är lika vederhäftig som den näst siste årade talaren, att det är omkring 20- å 25-årsåldern, som denna likhet i antalet infaller.

Herr Palmstierna tycks vara belåten med förhållandena, sådana de äro, och de utsikter som stå till buds, när det gäller folkökningen, ty han vill icke gå med på någon undersökning i detta avseende utan han anser, att vi i stället skola söka placera dem som redan finnas, så att de kunna gagna utvecklingen i landet i dess helhet. Jag är övertygad om, att vi behöva sörja för att bereda dem möjlighet att utträtta något, men möjlighet finnes inom vårt land i avsevärd grad, icke obegränsat, men — i stort sett — finns det utvecklingsmöjligheter, även om det gällde att placera en mångdubbelt större folkmängd än den, vi för närvarande ha i vårt land. Vi kunna t. ex. på jordbrukets område placera ett mångdubbelt större antal människor, som ur jorden kunde få sin försörjning, men jag skall icke ensidigt anse, att vi enbart på den vägen kunna göra något, utan vi kunna även jämsides med jordbrukets utveckling befrämja industrien.

Herr talman! Jag vidhåller mitt förut gjorda yrkande.

Herr K ä l l m a n: Bara ett enda ord till herr Norman. Han påstod, att, då han framställde sitt förslag, som gick ut på att hjälpa familjeförsörjare och bereda dem någon skattelindring, fick han ingen hjälp av oss andra. Jag vill svara med att läsa upp en enda sats i utskottets utlåtande, där utskottet är fullkomligt enhälligt. Efter att hava erinrat om det belopp, som skulle medgivas såsom ytterligare skatteavdrag, säger utskottet: »Motionärens förslag skulle praktiskt taget medföra en fördubbling av detta belopp. Fråga är likväl, om den föreslagna åtgärden ensam för sig skulle bliva av någon egentlig betydelse. I varje fall synas dithörande spörsmål böra i sin helhet utredas, innan beslut fattas om en viss detaljreform.» Det är sålunda, herr Norman, utskottets uppfattning, att herr Normans förslag ger för litet, hjälper de behövande i själva verket mycket obetydligt; och det är endast av denna anledning, som utskottet avstyrkt bifall till motionen.

Herr S a n d l e r: Herr Norman tillät sig i sitt anförande säga något om att även undertecknad nog förstod sig på att använda siffror för sina syften. Jag skall med anledning av detta uttalande be att få fästa kammarens och särskilt herr Normans uppmärksamhet på, att vad jag anför har ingenting att göra med hur herr Norman i allmänhet handskas med siffror. Jag har bara påvisat, att det i ett visst bestämt fall måste vara något fel i beräkningen, och jag skulle vilja råda herr Norman, att han för sin del skulle tillämpa den metoden i stället för den, som här använts, att helt allmänt rikta sig

mot andras sätt att handskas med statistiska siffror. Jag skall vidare be att få till herr Norman med anledning av, att han i sitt anförande förklarade, att det skulle vara fjorton år till det nationella självmordet och att denna uppgift grundade sig på genomsnittssiffrorna från de sista årtiondena, säga, att det skulle vara intressant att få erfara, på vilka årtiondens medeltals-siffror denna hans beräkning är grundad.

*Ang. ökade
skatte-
lindringar
för familje-
försörjare
m. m.
(Forts.)*

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner med avseende å mom. 1) nämligen först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den av herr Norman i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

Vid härefter av herr talmannen givna propositioner särskilt beträffande vart och ett av momenten 2) och 3) av utskottets hemställan biföll kammaren vad utskottet i dessa moment föreslagit.

Slutligen framställde herr talmannen i fråga om mom. 4) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan med den av utskottet föreslagna motiveringen, dels ock på bifall till berörda hemställan men med godkännande av vad herr K. G. Karlsson m. fl. i sin vid betänkandet fogade reservation föreslagit beträffande utskottets motivering; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 10.

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av herr Molins i Dombäcksmark motion, nr 170, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utarbetande av en statistisk redogörelse angående Norrlands förhållande till det övriga Sverige och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m., dels ock i ämnet väckta motiver. *Om ändrad lydelse av 35 § i förordningen ang. försäljning av brännvin m. m.*

Genom en den 5 februari 1915 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 23, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokoll dels över civilärenden för den 5 december 1914 dels ock över finansärenden för sistnämnda dag och ovannämnda den 5 februari 1915, föreslagit riksdagen att antaga nedan införda förslag till

1:o) förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin;

Om ändrad lydelse av 35 § i förordningen ang. försäljning av brännvin m. m.

2:o) förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl; samt

3:o) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker.

(Forts.)

Förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

Häri genom förordnas, att 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin skall erhålla följande ändrade lydelse:

35 §.

1. Polismyndighet — — — rörelsens inställande.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna. Sådant förordnande må dock meddelas endast där Kungl. Maj:t det medger.
3. Förekomma å gästgiveri eller å annat ställe, där detaljhandel med brännvin utövas, vid särskilda tillfällen oordningar av den art, att innehavaren av rättigheten icke kan anses fortfarande lämplig att utöva densamma, eller har någon av de enligt 16 § meddelade utskänkingsrättigheter visat sig föranleda störande oordningar, må Kungl. Maj:ts befallningshavande, på anmälan, i stad av magistraten eller stadsfullmäktige eller, där stadsfullmäktige ej finnas, allmänna rådstugan och på landet av kronobetjänt eller socknens eller angränsande sockens kommunalnämnd, efter vederbörlig undersökning äga att inskränka eller indraga förenämnda rättighet eller ock därifrån skilja innehavaren; dock äge innehavare av rättigheten i sådant fall att av redan erlagd försäljningsavgift återfå så stor del, som motsvarar den tid, varunder rättigheten ej utövats.

Denna förordning träder genast i kraft.

Förslag till förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl.

Häri genom förordnas, att 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl skall erhålla följande ändrade lydelse:

31 §.

1. Kungl. Maj:ts befallningshavande — — — nödiga.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela för-

bud mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna. Sådant förordnande må dock meddelas endast där Kungl. Maj:t det medgiver.

Om ändrad lydelse av 35 § i förordningen ang. försäljning av brännvin m. m.
(Forts.)

3. Därest vid marknad, allmän torgdag, vapenövningsmöte, inskrivningsförrättning eller mönstring med värnpliktige, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling äger rum utskänkning eller annan försäljning av vin eller öl visar sig föranleda oordningar, må polismyndighet i stad och kronobetjänt å landet omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra försäljningens fortsättande vid tillfället.

Denna förordning träder genast i kraft.

Förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Häri genom förordnas, att 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Om uppvägt malt eller därav beredd produkt, innan den lämnat lagerfaten, så väsentligen skadats, att maltet eller produkten ej kan för avsett ändamål användas, må eftergift av skatten äga rum. Sådant eftergift må ock ske för av skattepliktigt bryggeri innehavd maltdryck, som med anledning av jämlikt 31 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl meddelat försäljningsförbud så skadats, att drycken ej kan för avsett ändamål användas. Till Kungl. Maj:t ställd ansökan om eftergift av skatten i ovan angivna fall skall, åtföljd av handlingar, innefattande erforderlig utredning rörande förhållandet, ingivas till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som, efter överkontrollörens hörande, till Kungl. Maj:t insänder handlingarna i ärendet jämte eget yttrande.

Denna förordning träder genast i kraft.

Till behandling i sammanhang med omförmälda proposition hade utskottet företagit två till utskottet, likaledes hänvisade motioner nämligen nr 72 inom första kammaren av herr *Dahl* och nr 197 inom andra kammaren av herr *von Hofsten*.

Uti den förra av dessa motioner hade hemställts, att ifrågasättande proposition måtte av riksdagen avslås.

I den andra motionen hade föreslagits, att 35 § 2 mom. och 31 § 2 mom. uti ifrågasättande, av Kungl. Maj:t föreslagna förordningar måtte erhålla följande lydelse:

35 §.

Om ändrad
lydelse av 35
§ i förord-
ningen ang.
försäljning av
brännvin m. m.

(Forts.)

2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande, nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, äge Kungl. Maj:t, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna.

31 §.

2. Finnes vid — — se ovan — — — förbud mot bedrivande av försäljning av vin och öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, äge Kungl. Maj:t, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna.

Utskottet hemställde att riksdagen med avslag å herr Dahls motion, måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, och herr von Hofstens ovannämnda motion, antaga

dels utskottets vid betänkandet fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin; samt förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl;

dels ock det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

De av utskottet framlagda författningsförslagen skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag i avseende å lydelsen av 35 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin och 31 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl, vilka två författningsrum i utskottets förslag erhållit följande avfattning:

35 §.

2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, äge Kungl. Maj:t därom förordna. I fall, varom nu är sagt, må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, där Kungl. Maj:t det medgivit.

31 §.

2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud

mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, äge Kungl. Maj:t därom förordna. I fall, varom nu är sagt, må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, där Kungl. Maj:t det medgivit.

Om ändrad lydelse av 35 § i förordningen ang. försäljning av brännvin m. m.
(Porta.)

Reservationer hade emellertid avgivits:

av herrar *Eklund, Palmstierna, Sandler* och *Küllman* beträffande viss del av utskottets motivering; samt

av herrar *Hammarström, friherre Beck-Friis, Lyckholm, Danström* och *Forssman*, vilka föreslagit,

att 35 § i förordningen angående försäljning av brännvin måtte erhålla denna lydelse:

35 §.

2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att, av annan anledning än i 1 mom. sägs, vare sig för landet i sin helhet eller för viss del därav meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, därom förordnar Kungl. Maj:t.

3. Förekomma — — — — (lika lydande med utskottets förslag); samt

att åt 31 § i förordningen angående försäljning av vin och öl måtte givas denna avfattning:

31 §.

2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att, av annan anledning än i 1 mom. sägs, vare sig för landet i sin helhet eller för viss del därav meddela förbud mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, därom förordnar Kungl. Maj:t.

3. Därest vid marknad — — — — (lika lydande med utskottets förslag).

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr R ä f, som yttrade: Jag är naturligtvis fullt belåten med det slut, vartill utskottet i detta ämne kommit. Men det är på grund av några uttalanden i ersättningsfrågan, som jag icke kan helt omfatta utskottets mening. Jag har alltid föreställt mig, att det är mycket farligt att giva sig in på principerna angående ersättningen, innan vi få den stora och egentliga förbudsfrågan på riksdagens bord, som vi väl snart ändå måtte få efter så långt dröjsmål. Nu är det vidare att märka, att det kungl. förslaget icke uttalat något angående ersätt-

Om ändrad
lydelse av 35
§ i förord-
ningen ang.
försäljning av
brännvin m. m.
(Forts.)

ningen för andra än beträffande gästgivare i vissa fall och tillverkare av öl o. s. v. Detta är vad som finns i det kungl. förslaget; och det synes mig också vara alldeles tillräckligt för andra kammaren att uttala sig till förmån därför. Om det skall tagas i samband med det uttalande, som utskottet därvidlag gör, så synes mig att vid den tid, då denna sak förekommer, man befinner sig i ett nödläge. Det förefaller mig, som om dessa svårigheter beträffande ersättningsfrågan göra det snart sagt omöjligt för vederbörande att annat än i allra största nödfall genomdriva de åtgöranden, varom är fråga. Vidare är att märka, att skall man giva ersättning i överensstämmelse med utskottets uttalande, blir det icke fråga om några småsummor, utan mycket allvarliga sådana. Per år räknat skulle det, efter vad av handlingarna framgår, vara fråga om 18 å 20 miljoner, d. v. s. ungefär 1½ miljon per månad. Nu kan man ju visserligen tänka sig, att ett sådant tillstånd icke behöver vara så långvarigt, men det synes i alla fall bli mycket stora kapital, som sålunda måste betalas ut ur statskassan. Huru lätt tror man vidare det skall bli att göra upp denna affär, nämligen huru stor ersättning dessa olika hanteringar skola ha i varje särskilt fall? Jag tror, som sagt, att det är lämpligt för andra kammaren att allvarligt tänka sig för, innan den ger sig in på den principen, och innan frågan här i riksdagen kommer i ett mycket allvarligt läge, då tilläventyrs förbudsfrågan föreligger.

Måhända svaras, att det är ju alldeles orättfärdigt att behandla brännvinsbrännarna och maltdryckstillverkarna på detta sätt. Ja, om det icke vore på det sättet, att statsmakterna gång på gång korsat över det ena företaget efter det andra, utan att vederbörande fått någon ersättning, kunde man ju tala om sådant, men det har hänt ofta just detta, att en och annan blivit ställd utanför. Så t. ex. när Göteborgssystemet inrättades, vilken ersättning lämnades då föregående innehavare av nämnda hantering? Ingenting. När husbehovsbränningen borttogs, vilken ersättning fingo hemmansägare och lantbrukare etc.? Jag har frågat mig själv om den saken, jag har undersökt frågan, och såvitt jag kan förstå, ha de icke fått någon ersättning alls. Vidare har i många andra fall på många andra områden man fått finna sig i att bli korsad genom statsmakternas åtgärder. När t. ex. staten påbjöd nedläggandet av tillverkningen av fosfortändstickor, huru mycket ersättning fingo de fabrikanter, som i huvudsak levat på denna tillverkning? Mig veterligen ingenting. Det var icke längre sedan än vid 1913 års riksdag, som det beslöts, att i stället för att var och en av skytteföreningarna här i landet skulle få skaffa sig ammunition och patroner ifrån det håll, de ville, riksdagen skulle anskaffa själv 10,800,000 patroner för skytterörelsen. Jag känner själv en fabrikant här i landet, som upprättade en fabrik — jag tror, att den kostade honom 120,000 kronor, och han beräknade att ha 6,000 kronors inkomst från denna fabrik — men alltsammans rycktes undan honom genom detta riksdagens beslut, och hittills har han icke mig veterligen fått någon ersättning. Och jag vet icke, varifrån man fått den meningen, att tillverkare av rusdrycker skulle äga så utomordentligt stor förmånsrätt framför andra, så att man

skulle skynda, oupphörligt skynda att framför allt stödja dessa, innan man egentligen vet, vart konsekvenserna av ett sådant beslut leda och, med hänsyn till den förbudslagstiftning, som jag förnämligast har i kikaren, kunna leda.

Jag har icke med detta mitt uttalande velat säga bestämt ifrån, att icke ersättning någonsin bör utgå. Är det verkligen så, att vi nykterhetsvänner se, att något verkligt effektivt kan göras, då må gärna för mig ersättning komma i fråga. Men i detta fall blir sannerligen icke den nykterhetsvänliga effekten motsvarande det, att man slår in på en princip, vars konsekvenser man icke kan överskåda. Nu är det också så, att det uttalande, som jag syftar på och som jag menar, att herrarna böra taga i noggrant övervägande, ligger, så att säga, utanför den kungl. propositionen och har följande lydelse — det återfinnes på sidan 9:

»Därjämte vill utskottet uttala sin förvissning därom, att Kungl. Maj:t kommer att vid handhavandet av ifrågavarande befogenhet taga behörig hänsyn till de förluster, som genom de nya bestämmelsernas tillämpning kunna vållas både tillverkare och arbetare, ävensom till de befogade ersättningskrav, vilka från deras sida i anledning härav må kunna resas.»

Som de herrar minnas, som deltog i en liknande saks behandling vid B-riksdagen, gick man då i någon mån in på frågan om ersättning till arbetarna, men däremot förhöll man sig på samma håll, där man ville gå med på detta, mycket reserverad beträffande ersättning till tillverkarna.

Nu vill det förefalla mig, att föreliggande betänkande är ett ganska illustrerande exempel på ordstävets, att då man fått in ett finger, så går det nog vidare. Det är därför, som jag i varje fall vill fria mig själv för kommande tider genom att yrka på borttagandet av det här upplästa, på sidan 9 förekommande stycket, som börjar med »Därjämte» och slutar med »kunna resas». För övrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr von Hofsten: I här behandlade proposition föreslår Kungl. Maj:t, att befogenheten att vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande meddela förbud för försäljning av brännvin, vin eller öl eller meddela inskränkningar i sådan försäljning måtte lämnas till Kungl. Maj:ts befallningshavande, dock att det skulle fordras Kungl. Maj:ts medgivande i varje fall.

I avgiven motion har undertecknad hemställt, att denna befogenhet måtte lämnas direkt till Kungl. Maj:t. Som skäl har jag därvid anført, att det syntes mig vara lämpligare, att initiativrätten till åtgärden i fråga vore förlagd hos Kungl. Maj:t. I annat fall skulle faktiskt Kungl. Maj:t sakna befogenhet att ingripa annorledes än genom framställningar till Konungens befallningshavande. Denna synpunkt har ock upptagits och godkänts

*Om ändrad
lydelse av 35
§ i förord-
ningen ang.
försäljning av
brännvin m. m.
(Forts.)*

Om ändrad lydelse av § 35 i förordningen ang. försäljning av brännvin m. m. av utskottet i dess nu föreliggande förslag, enligt vilket såväl Konungens befallningshavande med Kungl. Maj:ts medgivande som Kungl. Maj:t själv har initiativrätt, och jag har sålunda för min del ingen annan anledning än att yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Som ytterligare skäl har nu utskottet påpekat bland annat, att om exempelvis från ett län inkomme framställning till Kungl. Maj:t om medgivande av förbud, och en liknande framställning icke gjorts från ett angränsande län med likartade förhållanden, skulle Kungl. Maj:t sakna befogenhet att ingripa vad det senare länet angår. Man får ock medge riktigheten av den synpunkt, som är angiven i Kungl. Maj:ts proposition, då där säges på sidan 19: »Ifrågavarande åtgärders behövlighet och innebörd kunna emellertid vara i så hög grad beroende av lokala förhållanden, att beslutanderätten härutinnan lämpligen bör förläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande.»

Man bör ju också bemärka, att Konungens befallningshavande redan i nuvarande lagstiftning enligt brännvinsförsäljningsförordningen har rätt, och icke allenast Konungens befallningshavande utan även underordnade polismyndigheter och kommunalnämnd, att redan vid befarade oordningar ingripa och förbjuda sådan rörelse. Likaledes har Konungens befallningshavande denna rätt enligt ölförsäljningsförordningen. Detta uttryck »befarade oordningar» kan ju vara ganska tånjbart, och man får ju även det intrycket, att mångenstädes, senast nu efter krigsutbrottet, Konungens befallningshavande på åtskilliga orter begagnat detta tånjbara uttryck för att meddela sådana bestämmelser.

På grund härav, herr talman, och då jag medger, att det finnes skäl för att befogenheten även ligger hos Konungens befallningshavande, skall jag, oaktat jag förut under viss förutsättning yrkat bifall till min motion, nu be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sta aff: Herr talman! För min del är jag ense med utskottet i dess förslag till omformulering av här föreliggande bestämmelser. Men jag är icke fullt viss om, att utskottets motivering är så formad, att den icke skulle kunna missförstås på ett sätt, som jag tror vore betänkligt vid tillämpningen. Det är tydligt, att avsikten måste ha varit, att Kungl. Maj:t skulle äga full och oinskränkt initiativrätt att stadga förbud eller inskränkningar under de allmänna förutsättningar, som man i andra momentet uppställer. Men utskottets motivering på sidan 7 heter det: »Vid övervägandet av frågan, åt vilket eller vilka av den administrativa maktens organ ifrågavarande befogenhet lämpligen bör givas, har utskottet ansett det såsom en följdriktig utveckling av gällande lagstiftning på området och även av praktiska skäl lämpligt, att befogenheten lägges i första hand hos Kungl. Maj:ts befallningshavande. Utskottet har ingalunda lämnat obeaktat» etc. Det är detta uttryck, som efter min mening skulle kunna komma att vid tillämpningen vålla någon

veckan, och då jag för min del håller ofantligt mycket på, att den Kungl. Maj:ts här lämnade rätten skall komma att, då det behövs, också utan tvekan tillämpas, finner jag för min del en betänklighet i dessa av mig upplästa rader.

Jag har ju redan sagt, att jag ingenting har emot utskottets kläm. Det är visserligen något ovanligt att parallellt med ett kungligt initiativ sätta en rätt för en underordnad myndighet att också ingripa, men det anser jag kunna förklaras med hänsyn till de särskilda omständigheter, som här föreligga. För mig ställer sig emellertid saken så, att det alltid är betydelsefullare i detta fall, att Kungl. Maj:ts rätt — och naturligtvis också därmed följande skyldighet — blir alldeles klar, därför att här är fråga om en diskretionär befogenhet, och det icke alltid är så mycket bevänt med det ansvar, som kan åligga de underordnade myndigheterna, då det är fråga om utövning av en dylik diskretionär befogenhet. De äro icke, såsom Kungl. Maj:ts rådgivare, underkastade det politiska ansvar, som folkrepresentationen kan göra gällande.

Med hänsyn härtill vågar jag ifrågasätta, huruvida det icke skulle vara lämpligt, om de rader, som här antytts såsom vållande mina betänkligheter, kunde utgå och sålunda lydelsen bliva: »Vid övervägande av frågan åt vilket eller vilka av den administrativa maktens organ ifrågavarande befogenhet lämpligen bör givas, har utskottet ingalunda lämnat obeaktat vad i herr von Hofstens motion» etc., sålunda med utgående av de tre raderna från och med »ansett» till och med »har». Och jag vill tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till vad utskottet föreslagit, men med den ändring av motiveringen, som jag här förordat.

Herr Palmstierna: Herr talman! I anledning av det yrkande, herr Staaff nyss framställde, vill jag för min del säga, att jag hyser förvisning därom, att ingen av utskottets ledamöter har något att erinra mot, att en sådan ändring i utskottets motivering kommer till stånd. Däremot anser jag mig böra säga några ord i anledning av herr Råfs yrkande.

Herr Räf har sig säkerligen bekant, att vid införandet av tillfälligt rusdrycksförbud inträda förhållanden av ganska svårartad beskaffenhet, i varje fall mera svårartade, än då det gäller införandet av permanent rusdrycksförbud. Man måste därför inse nödvändigheten av vissa ersättningskrav, som äro befogade, och dessa måste då givetvis tillgodoses. Här säges icke heller någonting annat, än att det gäller tillverkarnas och arbetarnas befogade ersättningskrav. Nykterhetsvännerna inom bevillningsutskottet ha för sin del ansett det naturligt, att man i allmänhet också tillkännager, att en ersättning kan vara befogad, och det bör, synes mig även nedskrivas. Jag ber därför att få yrka bifall till den framställning, som bevillningsutskottet här gjort.

Herr Jonsson i Hökhult: Herr talman! Sedan den siste ärade talaren yttrat sig, har jag ingenting att tillägga, utan skall endast be att få instämma med honom.

Om ändrad lydelse av 35 § i förordningen ang. försäljning av brännvin m. m.

(Forts.)

Om ändrad
lydelse av 35
§ i förord-
ningen ang.
försäljning av
brännvin m. m.

(Forts.)

Herr R ä f: Herr von Hofsten fäste uppmärksamheten på, att Konungens befallningshavande redan nu äger rättighet att inskränka försäljningen eller förbjuda försäljningen av spritdrycker, ifall nämneligen oordningar äro att befara. Redan under nuvarande förhållanden måste sålunda vederbörande göra inskränkningar i sin rörelse i ett och annat fall här och där, men likväl har det aldrig varit fråga om någon ersättning. Och det synes mig också, att man hade bort kunna stanna vid vad Kungl. Maj:t härvidlag har föreslagit och ifrån riksdagens sida ställa sig neutral i förhållande till saken och låta Kungl. Maj:t själv utreda, vad man här syftar till, i stället för att, som jag hörde bevillningsutskottets ordförande göra i första kammaren, stanna vid det synnerligen generösa uttalandet i avseende å denna sak, som bevillningsutskottet gör i den av mig upplästa punkten. Nu veta vi, att när något sådant verkligen måste förekomma, som det här är fråga om, föreligger det ett nödläge i landet, och under detta nödläge för såväl statskassan som enskilda, skall man då utpressa dessa miljoner — ty det är icke fråga om något annat, vare sig för statskassan eller för de enskilda. Det synes mig, att under detta nödläge vore det en skyldighet för såväl den ene som för den andre av samhällsmedlemmarna att taga på sig den tunga, som uppstår till följd av den nöd, som detta nödläge för med sig. Och jag betonar ännu en gång, att det är icke bara dessa kategorier, tillverkarna etc., som äro underkastade dylika svårigheter, utan det är fabrikanter på snart sagt alla ifrågavarande områden. Jag har varit med i flera sådana fall, då man fått taga konsekvenserna av vad riksdagen beslutat, och jag begriper inte, varför det skall göras undantag för *dessa*, som här åsyras, och allra minst, att man skall göra det här i andra kammaren.

Jag tillåter mig att ännu en gång i synnerhet med hänsyn till konsekvenserna av det beslut, vi gå att fatta, på allvar fästa kammarens uppmärksamhet på, vad det här egentligen gäller.

Herr Christiernson: Med anledning av den siste ärade talarens förklaring, där han sökte göra troligt, att myndigheterna redan nu kunna ingripa, utan att det finnes någon som helst ersättningsplikt gent emot de personer, som man här talat om, vill jag för min del framhålla, att det är dock ett något egendomligt sätt att handskas med fakta, när man påstår, att den rätt myndigheterna nu ha och vilken ju praktiskt taget, kan man säga, aldrig kommit i tillämpning, bör jämföras med den rätt, som detta lagförslag kommer att skapa. Vore det så, att den rätt, som hitintills existerat, hade praktiskt tillämpats, hade det ju varit överflödigt med en ny lagstiftning på detta område. Jag tycker verkligen, att det ser något egendomligt ut, att herr R ä f här slår sig till målsman för en viss riktning och försöker att hindra andra kammaren att gå med på att ge krögarintresset ett handtag, som det aldrig förut fått från denna kammare. Jag ber för min del att få tillbakavisa detta försök, ty det kan eljest hända, att detta vid ett eller annat tillfälle under en valrörelse kommer att användas såsom ett argument. Det är med

tanke härpå, som jag begärt ordet, och jag vill inlägga en gensaga emot en sådan tolkning, vilken jag nästan skulle vilja kalla för en vantolkning.

Herr R ä f: Jag förmodar, att herrarna icke fingo stort mera behållning av den siste talarens anförande, än vad jag fick, och var platt ingenting. Det faktum står dock kvar, som jag här anför, och det låter sig icke av dylikt bortresoneras. Jag undrar för övrigt, huru mycket de brännvinsbrännare fått i ersättning, som i dessa dagar måst nedlägga sin hantering. För min del får jag säga, att jag i alla fall sovit ganska lugnt, fastän de icke fått någon sådan ersättning, som man i detta fall talar om. Jag vill än en gång betona, att i sådana kritiska lägen, som här angivas i Kungl. Maj:ts proposition och i utskottets betänkande, måste vederbörande på detta område finna sig i omständigheterna och å sin sida försaka, likasåväl som det övriga svenska folket måste försaka. Jag ber vidare att få säga herr Christiernson, att det är sannerligen icke första gången, som jag uppträder mot bryggare och krögare, och jag har måhända gjort det bra många gånger mer än herr Christiernson själv.

*Om ändrad
lydelse av 35
§ i förord-
ningen ang.
försäljning av
brännvin m. m.
(Forts.)*

Herr Christiernson: Herr R ä f sade, att han icke kunnat få någon klar uppfattning av mitt yttrande här. Jag vill då endast säga, att detta är mycket vanligt beträffande herr R ä f, ty det är egentligen aldrig han kan få någon uppfattning av vad en motståndare säger.

Herr R ä f: Jag må säga, att det, såvitt jag vet, är första gången, som herr Christiernson och jag haft något, med varandra att göra, i ett sådant här fall. Jag vill också tillägga, att jag i allmänhet har mycket lätt att uppfatta, då herr Christiernson har något att säga.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen till en början framställd proposition beträffande utskottets hemställan blev berörda hemställan av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen till utskottets hemställan först propositioner i avseende å det yrkande, som under överläggningen framstälts av herr Staaft, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels ock på godkännande av utskottets motivering i denna del; och biföll kammaren därvid herr Staafts yrkande.

Härpå blev efter av herr talmannen givna propositioner i fråga om det av herr R ä f angående motiveringen gjorda yrkandet utskottets motivering i denna del av kammaren godkänd.

§ 12.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av väckt motion om tullfrihet för avkokt silke, som ej inkommer i smärre, för detaljhandeln lämpade uppläggningar.

*Om tullfrihet
för avkokt
silke.*

Om tullfrihet
för avkokt
silke.
(Porta.)

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 76, hade herrar *Hildebrand* och *Lübeck* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att avkokt silke, som ej inkomme i smärre för detaljhandeln lämpade uppläggningar, skulle åtnjuta tullfrihet, samt att till följd härav rubrikerna 356 och 357 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tull- beräk- ningen.	Tullsats.	
			Kronor	öre
*356	Avkokt eller färgat: i smärre för detaljhandeln lämpade uppläggningar, såsom dockor, spo- lar, rullar och dylikt	1 kg.	2	50
357	annat: endast avkokt	—	fritt	
357 ^{1/2}	andra slag	1 kg.	2	—

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *K. G. Karlsson*, *Eklund*, *Bergström*, *Röing* och *Rune*,
vilka föreslagit,

att riksdagen ville i anledning av herrar *Hildebrands* och *Lü-
becks* ofvannämnda motion besluta, att avkokt silke, som ej inkom-
me i smärre för detaljhandeln lämpade uppläggningar, skulle åtn-
juta tullfrihet och att till följd härav hithörande rubriker i tulltaxan
skulle erhålla följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tull- beräk- ningen.	Tullsats.	
			Kronor	öre
355	Ospunnet eller spunnet silke, även i förening med annat spånadsämne: naturligt: rätt, ofärgat; ävensom s. k. gut . .	—	fritt	
*356	avkokt, även blekt, eller färgat: i smärre för detaljhandeln lämpade uppläggningar, såsom dockor, spolar, rullar och dylikt	1 kg.	2	50
357	annat: blekt eller färgat	1 kg.	2	—
357 ^{1/2}	andra slag	—	fritt	

samt av herrar *Palmstierna, Jespersen, Sandler* och *Månsson*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Om tullfrihet
för avkokt
silke.
(Forts.)

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! I ett hänseende ha utskottets majoritet och reservanterna varit fullständigt överens vid behandlingen av den föreliggande motionen, nämligen därutinnan, att det förslag, som här framställts av herrar Hildebrand och Lübeck rörande borttagande av tullen å avkokt silke, är en tullfråga av synnerligen ringa betydelse. Men sedan skilja sig uppfattningarna vida, såsom herrarna torde ha funnit av utskottets utlåtande och reservanternas förslag. Det har vid behandlingen av olika tullfrågor inom utskottet gjort sig gällande den uppfattningen, att även om man under nu rådande protektionistiska tullsystem accepterar ett fortsatt tullskydd i fråga om en viss vara, bör man dock som regel icke annat än i alldeles exceptionella fall sätta detta tullskydd högre än den merkostnad, som den svenska industrien har utöver vad den utländska industri måste vidkännas, som tillverkar samma artikel.

Huru förhåller det sig då i detta fall med avkokt silke? Såvitt jag har mig bekant, finnes det endast en enda firma här i landet, som sysselsätter sig med denna industri, nämligen en firma här i Stockholm, och det har av denna firma uppgivits för bevillningsutskottet, att, icke merkostnaden, utan hela produktionskostnaden för avkokning av silke belöper sig till cirka kronor 1,10 per kilogram. Men nu gällande tullskydd å denna artikel utgör icke mindre än 2 kronor per kg., således cirka 200 procent mer, än vad själva produktionskostnaden uppgår till, och varken den färgare, som för närvarande sysselsätter sig med avkokning av silke, eller någon annan har för bevillningsutskottet kunnat påvisa, att den svenska näring, som driver denna rörelse, har några som helst merkostnader utöver vad den utländska industrien har.

Detta borde väl vara skäl nog, mina herrar, att bifalla den föreliggande motionen. Men härtill kommer ytterligare en omständighet, nämligen att avkokt silke användes huvudsakligen inom ett par industrier, som delvis producera för export fabrikat, vari detta avkokta silke ingår, och i betraktande därav torde det väl vara ännu mindre anledning att bibehålla detta tullskydd, då den endast förorsakar en nackdel för den svenska exportindustrien till förmån för den utländska konkurrensen på detta område. Låt vara att tullskyddet har mycket liten betydelse för denna svenska exportindustri, men det är naturligtvis ökade produktionskostnader, som gör det svårare för den svenska industrien att göra framsteg på den utländska marknaden.

Det är på dessa skäl, herr talman, som ett antal av bevillningsutskottets ledamöter här har reserverat sig och yrkat bifall till den föreliggande motionen, och det är på denna grund, som jag nu anholder att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr *Rune* instämde häruti.

*Om tullfrihet
för avskott
silke.*
(Forts.)

Herr Jeansson i Kalmar: Den föregående ärade talaren yttrade, att denna fråga vore en skäligen obetydlig fråga. Ja, det är den i sanning; det är ingen vanlig tullfråga, och det är icke heller någon partifråga — det syns på reservanternas olika gruppering, i det att socialdemokrater och högermän där stå om varandra. Huru denna fråga kommer att avgöras spelar en mycket ringa roll. Skäl finnas både för och emot bifall till motionen. Jag skall dock nu be att få anföra några skäl emot ett bifall till densamma, skäl, som för utskottet varit avgörande och som här gjort, att utskottets hemställan resulterat i ett avslag.

Det första skälet för oss har då varit, att denna tull icke har någon betydelse för industrien. Man har under frågans behandling inom utskottet gjort sig förvissad därom. Det är endast ringa belopp, som det här rör sig om för den stora industri, som närmast är intresserad av frågan och som kan sägas representeras av L. M. Ericssons aktiebolag. Dessutom har denna industri tullskydd på sina artiklar, så att även om den får vidkännas en kostnad härvidlag på grund av att tull betalats även för det silke, som sedan går tillbaka till utlandet, har dock denna industri ett vederlag därför i det tullskydd, som gäller för de artiklar, som denna industri avsätter inom landet.

Vidare skulle icke, såsom det är vanligt, när det gäller andra tullfrågor, ett borttagande av tullen medföra någon lindring för den inhemska konsumtionen. Det skulle nämligen icke bli billigare pris på spunnen tråd för elektriska ledningar, därigenom att denna tull borttages, än vad det för närvarande är, därom ha vi varit alldeles ense inom utskottet.

Det är även en annan sak, som här bör beaktas, och som måhända inom utskottet spelat en ganska viktig roll med avseende å den ställning, som vissa av utskottets ledamöter intagit i frågan. Det är så, att staten har cirka 20,000 kronors inkomst av denna tull. Detta är ju ett mycket litet belopp i den stora budgeten, men det är ju så, att vi för närvarande behöva varje krona, och det är icke nu sådana tider, då man minskar statens inkomster, annat än när så alldeles nödvändigt är. Man kan alltså säga, att denna lilla tull är en finanstull.

Till sist, men icke minst böra vi betänka, att det i vårt land finnes en fabrikant, som utövar denna industri, och denne fabrikant skulle nu berövas detta sitt näringsfång, om den vara, som det här gäller, bleve tullfri. Låt vara, att det här icke rör sig om så stora belopp, men för denne fabriksidkare spelar dock denna tull en större roll än för det stora miljonbolag, som därigenom skulle erhålla någon lindring. Denne fabriksidkare bleve ju tvungen att avskeda sina arbetare, då han väl måste nedlägga sin industri och denna vara skulle tagas direkt från utlandet. Det är ju visserligen icke många arbetare, det här är fråga om, men det är dock ett antal. Även denna sak har man inom utskottet tänkt på.

Under sådana förhållanden har utskottet, herr talman, funnit, att det icke förelegat tillräckliga skäl för att bifalla motionärernas

förslag, och jag ber därför att få yrka avslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

*Om tullfrihet
för avskott
silke.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herr *Jonsson* i Hökhult.

Herr *Palmstierna*: Herr talman! Att detta icke är någon partifråga förmärkes granneligen, när min ärade vän herr *Jespersen* förirrat sig ned bland de socialdemokratiska reservanterna.

Enligt mitt förmenande bör man väl ändå på denna fråga anlägga den synpunkten, att när icke några verkliga skäl ha kunnat förebringas för att bibehålla denna tull, böra vi taga bort densamma. Jag vet icke, om herr *Jespersen* är med på den motiveringen, men i varje fall är detta min ståndpunkt, och det är den uppfattning, jag kommit till vid behandlingen av detta högst obetydliga ärende. Jag ber därför att även för min del få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr *K. G. Karlsson* m. fl.

Nu vet jag väl, att ett argument kan anföras häremot, nämligen att det för närvarande är en enda fabrikant, som tjänar dessa 20,000 kronor. Men vi ha i allmänhet i sådana frågor som denna icke resonerat om, vem det är som förtjänar eller förlorar på en tull, ty det är en ganska svår sak att bestämma. Det är många faktorer, som göra sig gällande på det tullpolitiska området, och det är svårt att beräkna, var pengarna i det ena eller andra fallet ytterst hamna. Dessutom kunna ju konkurrenter uppstå, och därigenom kompliceras saken ytterligare. Jag tror, att detta, nationalekonomiskt sett och från näringarnas synpunkt sett, är ett riktigt betraktelsesätt och att man i sådana här fall icke får taga hänsyn till annat än saken själv, oavsett vilken fabrikant det är, som idkar den näring, som av frågan beröres.

Det är på dessa skäl, som jag nu för min del ber att få uttala, att jag icke kan finna någon egentlig orsak, varför vi skola behålla denna tull, utan anser att vi mycket väl kunna taga bort densamma.

Herr *Christiernson*: Jag är ingen beundrare av den nuvarande tulltaxan, men jag ber dock att få påpeka, att det finnes naturligtvis ett visst system i denna tulltaxa. När den tull, som det här är fråga om, beslutades, erhöles de fabrikanter, som man nu förmodar få betala densamma, i gengäld förmåner i tullskydd å andra artiklar och därtill icke så litet sådant skydd. Ett bifall till motionen skulle helt enkelt innebära, att dessa fabrikanter fortfarande finge sitta med tullskydd för dessa sina andra artiklar, medan de nu skule bli fria från den tull, som de i detta fall hittills haft att erlægga.

Det betyder först och främst, att statskassan förlorar c:a 20,000 kronor. För min del kan jag icke finna, att det föreligger någon anledning att minska statens inkomster med detta belopp. Vidare är det ostridigt, att man riskerar, att färgningsindustrien, som visser-

Om tullfrihet
för avkokt
silke.
(Porto.)

ligen är såsom frågan i sin helhet obetydlig, icke längre kan existera. Om tullen blir borttagen, kommer man att importera avkokt silke i stället för sådant silke, som lämnas till avkokning. Som kammaren finner, har det en viss betydelse, att denna tekniska procedur utföres inom landet. Därigenom erhåller man en lut, som kan användas vid färgning.

Det finnes de, som tycka, att det är förskräckligt med ett tullskydd, som uppgår till närmare 200 %, det var särskilt herr Röing, som talade om den saken. Mina herrar, det rör sig här om en vara, vars värde är mellan 40 och 50 kronor. Till detta kommer ett skydd av 2 kronor för ett visst tekniskt förfarande. Jag tror, att man bör ställa dessa siffror i någon relation till varandra för att få det rätta begreppet om frågan. Det blir då icke ett tullskydd av bortåt 200 %.

Efter vad jag vidare tagit reda på, kan den färgerifabrikant, som det här är fråga om, icke utnyttja tullskyddet. Den betalning, man erlägger för avkokningen, utgår endast med ett belopp, som svarar ungefär emot den verkliga kostnaden.

Då jag anser, att det för rubbningar av tulltaxan, om de skola vidtagas, skall föreligga tungt vägande skäl, och att det därigenom bör beredas förmåner för en stor del av befolkningen, och att alltså smärre förändringar i tulltaxan böra amstå, tills man reviderar denna i dess helhet, har jag icke kunnat bli övertygad om, att det är skäl att nu borttaga en tull, som icke innebär någonting annat, än att en eller två stora industrier här i riket, som, då tullen fastställdes, icke hade någon som helst önskan, att den skulle tagas bort, härigenom få en present vid en tidpunkt, som jag icke finner vara lämplig för att lämna en sådan present. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Röing: Den senaste ärade talaren har framlagt sin syn på tullfrågan, och han har en helt annan uppfattning än jag. Han anser, att alla tullfrågor av mindre betydelse böra behandlas och avgöras i ett sammanhang och då närmast varje gång tulltaxan skall revideras i samband med traktatsunderhandlingar med utländska makter. Jag anser, att då en motion föreligger i riksdagen, som går ut på vare sig en minskning av tullskyddet eller en ökning av detsamma, bör motionen rent sakligt behandlas, och kan det framhållas tillräckligt tungt vägande skäl till förmån för en förändring, bör en dylik förändring göras. Ävenledes underkände den senaste ärade talaren min uppfattning, som dock brukat godkännas de senaste åren både av bevillningsutskottet och kammaren, att man icke vid beräkandet av en tullsats, bör se på varans värde, utan på den inhemska industriens merkostnader. Icke behöver en industri tullskydd, därför att en vara är dyrare, utan den behöver tullskydd, därför att denna industri har vissa merkostnader utöver den utländska, som förorsaka, att tullskyddet är behöfligt, om industrien skall kunna existera inom vårt eget land. Det är icke riktigt, att tullens borttagande endast skulle verka som present till ett par större industrier.

som icke behöva en sådan. Det är här fråga om exportindustrier, som ha att tävla på den utländska marknaden, och därför är det av stor betydelse, att vi genom en tullförändring öka möjligheterna för desamma att konkurrera på den utländska marknaden.

*Om tullfrihet
för avkokt
silke.
(Forts.)*

Vad till sist beträffar det, att herr Jeansson ansåg, att det var så synd om en färgeriätkare här i staden, därför att han gick miste om en present, som han har i form av högt tullskydd för sin avkokning, så är det vackert av herr Jeansson att hysa medömkan med en industriätkare, som går miste om ett oberättigat tullskydd, men jag kan upplysa om, att denne industriätkare sysslar med annat än avkokning av silke. Det är Folckers färgeri, som avses, och denna firma bedriver fullständig färgerirörelse, och jag tror, att denna mycket väl kan existera, även om man tar bort tullen. Det föreligger sålunda ingen anledning, varför jag icke fortfarande skulle yrka bifall till reservationen.

Herr Jespersen: Herr talman, mina herrar! Herr Christierson sade, att vid tulltaxans införande var det ingen, som yrkade på, att tullen skulle borttagas eller nedsättas. Det är oriktigt, då åtminstone den ena fabrikanten, som var beroende i någon mån av tullen, yrkade, att tullen skulle nedsättas. Vår för jag, då det icke kan bestridas, att tullen ovillkorligen måste anses orättmätigt hög, icke vid tulltaxans utarbetande var med om dess borttagande eller nedsättande, det berodde därpå, att man anförde, att den var ett underhandlingsföremål vid underhandlingarna med Tyskland om handelstraktaten. När det nu icke skett någon ändring vid detta fördrags fattande, men denna motion kommit fram, så anser jag, att det är rättfärdigt att göra denna ändring, då det enligt mitt förmenande anförts goda skäl för tullens borttagande, och icke, såsom herr Palmstierna yttrade, därför att det icke anförts tillräckliga skäl för att behålla den. Jag anser, att frågan, huruvida skälen för borttagande äro tillräckligt starka och bevisande, är det grundläggande, då man skall besluta att behålla tullen eller ej.

Herr Jeansson yttrade, att herrar fabrikanter, Aktiebolaget L. M. Ericsson & C:o och den andra fabrikanten här i landet, som tillverka varor, som äro beroende av denna industri, hava tullskydd för sina färdiga fabrikat. Men det betyder icke något, då det är fråga om en exportindustri. Denna exportindustri kan möjligen utvidgas ganska mycket, men den industri, som har nytta av denna tull, kan svårligen drivas upp något nämnvärt. Jag vill erinra om, att det är en ringa del av fabriks-tillverkningen, som är beroende av denna tull. Därför kan jag icke finna annat, än att de skäl, som anförts för dess borttagande, äro tillräckligt goda. Jag måste sålunda, herr talman, yrka bifall till reservationen och avslag på utskottets hemställan.

Herr Lübeck: Herr talman! Det är riktigt, såsom här framhållits, att den fråga, som här förts under kammarens pröv-

Om tullfrihet
för avkokt
silke.
(Forts.)

ning, är av ringa betydelse, men då en hemställan göres om ändring i denna tullsats och motionen synes rättvis, bör denna framställning också få försvaras inför kammaren.

Här har anförts ett par synpunkter av utskottet, som behöva någon belysning utöver den, reservanterna lämnat. Utskottet utlåter sig: »För den svenska silkesfärgningsindustrien skulle berörda ökade inkomst i första hand medföra minskad konkurrens-möjlighet med utlandet i fråga om utförande av avkokning utan samband med färgning.» Det är tämligen självklart, att det skulle ske, eftersom motionen syftar till, att varan skall införas tullfritt. Skälet har varit, att tullen icke står i rimlig proportion till de kostnader, som avkokningen medför.

De skäl, som emellertid utskottet synes mest fäst sig vid, då det yrkat avslag på motionen, är, att en viss färgeriindustri skulle genom tullens borttagande bliva lidande. Jag förenar mig med en av reservanterna, som uttalat, att det är en mycket stor överdrift. Denna färgeriindustri blir icke på det sättet lidande; därom har jag personligen övertygat mig. Man måste finna något orimligt i, att om en viss industri behöver en råvara — jag vill icke kalla den halvfabrikat — så skall man, därför att en annan industri har nytta av att företaga en viss procedur med varan, behålla tullen och nödga den industri, som behöver varan, att betala oskäligen priser för den eller, såsom i detta fall, få en sämre vara än nödvändigt är, blott för att en viss annan industri skall få nytta av tullen. Nu kommer icke en sådan nytta att uppstå för färgeriindustrien av det skälet, att huvudparten av råvaran behöver importeras från utlandet, och nyttan går sålunda förbi.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Christiernson: Herr talman! Herr Jespersion har lämnat en redogörelse för, hur det ungefär tillgått i tulltaxekommittén, och det låter synnerligen övertygande, men om jag meddelar kammarens ledamöter, att när herr Jespersion gjorde den framställningen i bevillningsutskottet, var det en annan ledamot i samma kommitté, nämligen herr Hammarström, som sade, att enligt hans uppfattning hade det icke gått till så, som herr Jespersion sade, utan ungefär så, som jag relaterade saken. Då menar jag, att åtminstone behöver kammaren icke vara alltför imponerad av herr Jespersons framställning av saken.

Jag vill säga till slut mot herr Lübeck, att i sådana här tullpetitessfrågor som denna tycker jag, att om tullen i och för sig är för hög och behöver tagas bort, skall naturligtvis hithörande industris särskilda tullförhållanden på samma gång revideras, ty annars blir följden den, att industrien genom tullens sänkande erhåller ett premium, som man vid den tidpunkt, då man författade tulltaxan, icke tänkt sig. Jag har icke något emot, att man tar bort många tullar, men då skall det ske på ett rationellt sätt och icke bara därför, att en motionär kommer underfund med, att en tull är för hög.

Om man icke ser saken i sitt sammanhang, blir följden den, att på statskassans bekostnad får någon en present, och så får en annan industri sitta emellan. Så är fallet här. Jag tror, att den, som hört försvaret av reservationen, icke kan finna annat. Man frågar: Varför skola dessa industrier betala så hög tull, då det icke är behöfligt? Men om man nu befriar dem ifrån denna tull, varför skola de då fortfarande ha sitt tullskydd kvar på sina artiklar? Om det varit så, att man vid den tillverkning, det här främst är fråga om, nämligen tillverkning av elektrisk ledningstråd, minskat tullen, så att allmänheten fått fördel av det, då hade jag funnit naturligt att gå med på det. Men icke tycker jag, att jag har anledning ens såsom frihandlare att gynna en enskild fabrikant. Det kunna vi, herr Röing, vänta med, till dess tulltaxan skall revideras. Då är det tid för fabrikanter att hålla sig framme.

*Om tullfrihet
för askott
silke.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den av herrar K. G. Karlsson m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 13.

Slutligen föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område från förra militiebostället Älgarås nr 2 Mellangården i Skaraborgs län;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronans andel i det till soldatroten nr 67 vid Uppvidinge kompani av Kalmar regemente hörande soldattorp i Kronobergs län;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Strängnäs landsförsamling av mark från förra hospitalshemmanet Stenby nr 1 i Södermanlands län; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,22 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.